

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

СЕРБОВ МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ

БУРГАЗ МАРИНА ІВАНІВНА

ШЕКК ПАВЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК
ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ**

**з навчального курсу “Організація спортивного і
любительського рибальства та створення культурних
рибних господарств”**

Навчальний посібник

УДК 639.2
С32

Рекомендовано до друку рішеннями:

*Вченої ради Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Міністерства освіти і науки України
(протокол № 6 від 17 грудня 2024 року)*

*Одеського державного екологічного університету
Міністерства освіти і науки України
(протокол № 3 від 30 травня 2024 року)*

Рецензенти:

Гриб Олег Миколайович, кандидат географічних наук, доцент, начальник відокремленого підрозділу Басейнового управління водних ресурсів річок Причорномор'я та нижнього Дунаю «Причорноморський центр водних ресурсів та ґрунтів»;

Лобойко Юрій Васильович, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри водних біоресурсів та аквакультури Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького;

Сондак Василь Володимирович, доктор біологічних наук, професор кафедри біоресурсів Національного університету водного господарства та природокористування.

Сербов М. Г.

С32 Термінологічний словник-довідник основних термінів і понять : навч. посіб. / М. Г. Сербов, М. І. Бургаз, П. В. Шекк. Одеса : Букаев Вадим Вікторович, 2025. 199 с.
ISBN 978-617-7790-39-5

Навчальний посібник містить найбільш поширені терміни і поняття зі спортивного і любительського рибальства, створення культурних рибних господарств, рибного та водного господарства, охорони навколишнього природного середовища, які використовуються при вивченні навчального курсу «Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств».

Для здобувачів вищої освіти всіх форм навчання, підготовка яких здійснюється за освітньо-професійною програмою «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів» спеціальності 207 Водні біоресурси та аквакультура рівня освіти магістр.

УДК 639.2

ISBN 978-617-7790-39-5

© Сербов М. Г., Бургаз М. І., Шекк П. В.
© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2025

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧКИ

CSL (англ. - *аббревіатура від Corn Steep Liquor*) - ферментована (засолоджена) кукурудза.

FAO – Міжнародна продовольча та сільськогосподарська організація - провідна спеціалізована установа, що займається проблемами розвитку сільських регіонів і сільськогосподарського виробництва у системі ООН.

g – грам.

GLM (англ. - *це аббревіатура від Green Lipped Mussel*) - зелені мідії, які зазвичай добувають з океану поблизу Нової Зеландії. Найчастіше має запах морських плодів. GLM - це одна з найбільш улюблених добавок в короповій риболовлі.

GPS (англ. *Global Positioning System*) – система глобального позиціонування.

lbs – фунт (вага, $\approx 453,6$ г).

oz – унція ($\approx 28,35$ г).

pH – водневий показник середовища.

UD (англ. - *Up&Down*) - особливий тип принади, яка працює у товщі води, піднімаючись з дна. Буквально з англійської вгору і вниз!

WRAP (*winterskin*, з англ. "*зимова шкіра*") – позначення зовнішнього шару зимового рибальського намету.

англ. – англійська мова.

болг. – болгарська мова.

БСК – біохімічне споживання кисню.

ВКУ- Водний Кодекс України.

ВМО – Всесвітня Метеорологічна організація - спеціалізована міжурядова організація ООН у сфері метеорології, заснована в 1950 році. З 1951 року ВМО є компетентним органом ООН з питань спостереження за станом атмосфери Землі та її взаємодії з океанами.

ВРД ЄС – Водна рамкова директива Європейського Союзу.

ГДК – гранично-допустима концентрація.

ГДС – гранично-допустимі скиди.

ГЕС – гідроелектростанція.

грец. – грецька мова.

ГРУ – громада рибалок України

ДАВР України – Державне агентство водних ресурсів України

ДДТ – інтесекцид дихлодифенілтрихлоретан або дуст.

ДІМС - Державна Інспекція України по маломірних суден.

ДНК - дезоксирибонуклеїнова кислота.

ДСТУ – Державний стандарт України.

ЄС – Європейський Союз.

ІЗМПВ – істотно змінений масив поверхневих вод.

ін. – інші.

ісп. – іспанська мова.

ІТС – індекс трофічного стану.

КВВР – кодекс ведення відповідального рибальства.

КМУ – Кабінет Міністрів України.

КРГ – культурне рибне господарство.

лат. – латинська мова.

МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергії.

МБП – Міжнародна біологічна програма.

МГО – Міжнародна гідрографічна організація – міжурядова консультативно технічна організація, створена у 1921 році для сприяння безпеці мореплавства та захисту морського середовища.

МПВ – масив поверхневих вод.

МСОП – міжнародний союз охорони природи.

нім. – німецька мова.

ОБСЄ – організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ООН – організація Об'єднаних Націй.

ПВА (PVA) – полівінілалкоголь (полівініловий спирт).

ПГС – пункт спостережень (зазвичай, гідрометеорологічних та/або гідрохімічних та/або гідробіологічних).

ПЗФ – природно-заповідний фонд.

ПУРБ – план управління річковим басейном

РБР – район басейну річок або **РРБ** – район річкового басейну.

РЄ – Рада Європи.

РНК – рибонуклеїнова кислота.

рос. - російська мова.

СТРГ – спеціальні товарні рибні господарства.

США – Сполучені Штати Америки.

ТЕО – техніко-економічне обґрунтування.

УРЕ – українська радянська енциклопедія.

УТМР – українське товариство мисливців та рибалок.

у т.ч. – у тому числі.

франц. – французька мова.

ШМПВ – штучний масив поверхневих вод.

ЮНЕСКО – спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо.

япон. – японська мова.

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧКИ	3
ПЕРЕДМОВА	7
ТЕРМІНИ, ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ ТЛУМАЧЕННЯ	
А	8
Б	17
В	28
Г	41
Д	51
Е	59
Є	65
Ж	67
З	70
І	80
К	84
Л	94
М	98
Н	109
О	115
П	123
Р	140
С	154
Т	166
У	172
Ф	174
Х	179
Ц	181
Ч	183
Ш	186
Щ	188
Ю	188
Я	189
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	191

ПЕРЕДМОВА

Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств – сьогоденна і перспективна. Спортивне і любительське рибальство, створення культурних рибних господарств є невід’ємною частиною рибогосподарської та рекреаційної галузі країни, потенційно високодохідний господарсько-економічний та соціальний напрямок розвитку рибного господарства України.

Проблеми створення відповідних умов спортивного і любительського рибальства, як популярного способу відпочинку значної частини населення України, повинні вирішуватися коло біологічних, економіко-екологічних та правових питань, що пов’язані з розведенням та акліматизацією риби, організацією рекреаційного рибальства з урахуванням гідробіологічних і гідрохімічних характеристик водойм, впливу еколого-кліматичних умов, об’єктів рибальства тощо. Окремо розглядаються правові питання створення культурних рибних господарств, організаційні та економічні аспекти їх господарської експлуатації.

Словник-довідник основних термінів і понять підготовлений із метою охоплення знань навчального курсу “Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств (КРГ)”, який вивчає питання основних рибоводних, організаційних і економічних аспектів спортивного і любительського рибальства, вимог та правил для організації та експлуатації культурних рибних господарств, умови та основні об’єкти спортивного та любительського рибальства, спорядження та інвентар, способи вудіння, організацію, матеріально-технічне і законодавче забезпечення аматорського та спортивного рибальства. Окремо в навчальному посібнику розглядаються терміни, їх визначення та тлумачення з питань законодавчого забезпечення спортивного, любительського рибальства, створення культурних рибних господарств на території України.

Текст навчального посібника містить близько 1500 термінів, визначень та їх тлумачень. Більше 150 термінів ілюстровані необхідними рисунками або схемами. Для багатьох термінів наведені посилання щодо їх трактування в офіційних нормативно-законодавчих документах.

ТЕРМІНИ, ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ ТЛУМАЧЕННЯ

A

Аберация – відхилення від норми в морфології та фізіології.

Абіосестон – зважені у воді частини, не зруйновані організмами в момент взяття проб. В деяких випадках до нього зараховують і частинки загиблих організмів.

Абіотичні фактори – це компоненти і явища неживої, неорганічної природи, які прямо чи опосередковано впливають на організм або екосистему.

Абісаль – глибоководна (понад 2000 м) зона морів та океанів. Більшість мешканців абісали – *стенобіонти*.

Абориген – корінний мешканець даної місцевості (водойми), який існує в ній з прадавніх часів.

Абортивний нерест – вимушений викид зрілої ікри самок за несприятливих умов навколишнього середовища або відсутності готових до нересту самців.

Абразія – процес руйнування та розмиву берегів річок, озер, водосховищ та інших водойм під впливом хвильових ударів.

Абсолютна плодючість – загальна кількість ікри однієї самки, яка визначається за умови розтину її черевної порожнини.

Абсолютна швидкість росту – величина приросту живої маси об'єкта за одиницю часу.

Абсорбент – поглинаюча речовина.

Абсорбція – поглинання речовин із газової суміші або рідини абсорбентами.

Аванкамера – пристрій у передній частині поверхневої водозабірної (водоприймальної) споруди, в якому осідає намул.

Аварійно-рятувальні засоби – технічні засоби спеціального призначення, науково-технічна продукція та інші об'єкти права інтелектуальної власності (засоби зв'язку, техніка, обладнання, спорядження тощо), які використовуються під час проведення аварійно-рятувальних робіт.

Авдюшка – поширена назва гольця.

Автономна система живлення рибопропускної споруди – пристрій для відособленого подання води в окремі системи та/або частини рибопропускної споруди (робочу камеру, вхідний оголовок, рибонакопичувач та ін.) з метою поліпшення їх функціонування.

Автотрофні організми – продуценти, які здатні синтезувати органічну речовину з неорганічної з використанням сонячної енергії (в процесі фотосинтезу або фоторедукції) чи енергію, яка вивільняється під час хімічних реакцій (в процесі хемосинтезу).

Автотрофний шар – поверхневий шар води, куди проникає сонячна радіація, що використовується для здійснення фотосинтезу фітопланктоном. Є основною базою створення первинної продукції у водоймах.

Агломерація (біологічна) – зарості рослин різних видів, однорідних за своїми екологічними властивостями.

Агрегація – утворення більш-менш стійких, різних за величиною і біологічним значенням груп організмів у межах ареалів їх популяцій. В основі агрегації лежить взаємодія організму і навколишнього середовища, що забезпечує виживання виду.

Агресивність води – здатність води і розчинених у ній речовин руйнувати шляхом хімічного впливу різні матеріали.

Агробіоценоз – вторинний, змінений людиною **біоценоз**; штучно створене людиною угруповання живих організмів. Від біоценозу він відрізняється незначною видовою різноманітністю, слабо розгалуженими **ланцюгами живлення**, нездатністю до **саморегуляції**.

Агромеліоративні заходи – заходи, спрямовані на покращення водно-повітряного та споживного режимів ґрунту. До агромеліоративних заходів належать: боротьба зі втомою ґрунтів, заорювання сидератів, внесення гною, вапнування, гіпсування тощо.

Адаптація (лат. – пристосування) – процес пристосування живих організмів до певних умов середовища, який включає сукупність морфо-фізіологічних, поведінкових, популяційних та ін. особливостей, які забезпечують можливості специфічного способу життя в певних умовах довкілля.

Адаптер для гачка – елемент оснастки, який захищає вузла та змінює напрям зачепу гачка, створюючи загнуте, м'яке подовження гачка, що дозволяє гачку розвертатися і надійно впиватися в губу здобичі.



Адаптивна зона – частина навколишнього середовища з комплексом певних екологічних умов, які визначають тип пристосувань (*адаптації*) групи організмів.

Адвентивність – міграція виду з одного угруповання або ареалу у другий або поширення ареалу з наступною акліматизацією. Адвентивність є результатом випадкового чи навмисного занесення в нові регіони. Основою адвентивності є адаптивні механізми обміну речовинами.

Адсорбен – тверда речовина або сполука, здатна ефективно поглинати з газового середовища чи розчину речовини або сполуки своєю поверхнею.

Адсорбція – поглинання речовини з середовища поверхневим шаром рідини або твердого тіла (біологічними мембранами).

Аератор – пристрій для збагачення води киснем.

Аерація води – природне або штучне надходження повітря у водне середовище з метою збільшення в ньому змісту кисню. Природна аерація водного середовища залежить, в першу чергу, від швидкості переміщення води, наявності турбулентного та хвильового переміщення водних мас.

Аероби – організми, які здатні до існування тільки в середовищах, що містять вільний кисень.

Аїр або лепеха, татарське зілля – надводний жорсткий макрофіт, який утворює зарості в замулених частинах стоячих водойм, відзначається високою продуктивністю.

Аквабіонт – організм, весь життєвий цикл якого проходить у водному середовищі.

Аквакультура – сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-плеємної роботи, інтродукції, переселення, акліматизації та

реакліматизації гідробіонтів, поповнення запасів водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття, а також надання рекреаційних послуг [69]. Для вирощування промислових організмів в морському середовищі використовується термін *Марикультура*.

Аквакультура за напрямками: розподіляється на: а) товарну – вирощування товарної риби та її реалізація; б) відтворення водних живих біоресурсів – діяльність суб'єктів аквакультури, що пов'язана з вселенням у водні об'єкти гідробіонтів для відновлення їх популяцій та поповнення рибних запасів; в) надання рекреаційних послуг – діяльність, пов'язана з організацією відпочинку, екологічного виховання громадян, організація спортивного і любительського рибальства, зелений туризм тощо [10].

Акваторія – ділянка водної поверхні певної водойми або її частини (порту, затоки, моря) у визначених межах.

Акведук – гідротехнічна споруда для подачі води поверхневим шляхом через річку, канал, яр тощо.

Акліматизація об'єктів аквакультури – діяльність із вселення гідробіонтів у водні об'єкти (їх частини), розташовані за межами їх природного ареалу, з метою збагачення та оптимізації видового складу водних біоресурсів за повної адаптації вселених гідробіонтів до нових умов існування зі створенням ними стійких популяцій, здатних до самовідтворення [67].

Аксесуари для риболовлі - для успішної риболовлі важливо мати не тільки спінінг або вудку, наживку або принади, а й безліч аксесуарів, до переліку яких відносяться: сумки і рюкзаки, чохли або тубуси для вудилищ, підставки, род-поди, сітки для зберігання риби і багато іншого. Аксесуари для риболовлі допомагають найбільш ергономічно організувати процес риболовлі, зручно та надійно транспортувати спорядження, зберігати снасті та улов (на рис. рибальська сумка спінінгіста для ходової риболовлі).



Активи – будь-яка фінансово-матеріальна власність юридичної особи (об'єкта господарської діяльності): технологічне обладнання, прибори та устаткування, машини, нерухома власність, матеріальні запаси, банківські рахунки та інвестиції в цінні папери, патенти тощо. Також може враховуватися в якості активу ділова репутація підприємства, установи.

Активи, що виснажуються - клас активів, що мають певний термін служби внаслідок того, що при їх використанні відбувається вичерпання природного ресурсу або його корисних властивостей до такої міри, що вони більше не можуть використовуватися економічно для існуючої або передбачуваної мети і тому поступово вичерпують свою вартість.

Активний мул – мул, який насичений бактеріями та іншими мікроорганізмами, що здатні розкласти забруднювальні воду речовини (переважно органічної природи).

Активні знаряддя промислового лову - знаряддя лову, які використовуються для промислу та потребують пересування: неводи, трали, драги, плавні сітки тощо [70].

Активність водообміну – швидкість поновлення окремих компонентів гідросфери, яка виражається кількістю років, які необхідні для їх повного поновлення.

Акумуляторна водойма – 1) став із джерельним водопостачанням, призначений для збору і природного нагрівання води; 2) іригаційне водосховище, призначене для накопичення поливних вод з наступною подачею їх до розташованого нижче водотоку.

Акумуляція – поступове нагромадження певних ознак організму під дією формотворчих чинників.

Алохтони – сторонні організми, які з'являються у даній флорі чи фауні певного регіону в результаті переселення з іншого, як правило, віддаленого територіально.

Алювій – відкладення постійних або тимчасових водних потоків (річок, струмків), які складаються з обкатаного та відсортованого течією уламкового матеріалу (галечник, гравій, пісок, суглинок і глина). Алювій поділяють на: русловий, який складається з галечнику та пісків; заплавний (супіски і суглинки), що накопичується на заплаві під час повені, і старичний (темні суглинки та супіски), що відкладаються в старицях річок.

Альbedo (познач., як правило, літерою “А”) – фізична величина, що описує здатність будь-якої поверхні відбивати та розсіювати випромінювання. Загалом показує відношення кількості променистої енергії Сонця, що поступає на поверхню земного об’єкту, до кількості енергії, відбитою цією ж поверхню. Наприклад: для Земної поверхні (в середньому) А становить 28-30%; для снігу, льоду – 70-90%; для водної поверхні – 6-30%.

Альфа різноманіття – різноманіття видів певного угруповання в біотопі; число видів, що зустрічається в даній місцевості.

Алювій – відклади, нагромаджені в долинах водними потоками (пісок, глина, гравій, галька та ін.). На рівнинних річках відрізняють русловий, заплавний, який нагромаджується під час повені та паводку в заплавах, та старичний, що відкладається в старицях. Алювій складає заплави і річкові тераси.

Амеба – найпростіший одноклітинний організм, безформна грудочка протоплазми з ядром, вакуолею та включеннями. Пересувається за допомогою псевдоніжок.

Аміак (амоніак, амоняк) – неорганічна сполука (хімічна формула - NH_3), безбарвний газ із різким задушливим запахом, легший за повітря, добре розчинний у воді.

Амфібії – земноводні, клас тварин, які займають проміжне положення між водними і наземними тваринами. Культурним рибним господарствам значну шкоду завдають безхвості амфібії – жаби, особливо їх личинкові форми – пуголовки, які конкурують у живленні з личинками риб.

Анабіоз – здатність організму пристосуватись до вкрай несприятливих умов життя в стані, коли значно знижується обмін речовин і відсутні видимі ознаки життя.

Анаболізм геосистеми – перетворення речовин та енергії всередині геосистеми у процесі обміну з навколишнім середовищем та життєдіяльністю *біоти*. Продуктами анаболізму геосистеми є *біомаса*, *гумус* тощо.

Анадромні види риб - види риб, які відтворюються у прісній воді та здійснюють нагул у морських водах [74].

Анадромна міграція – нерестова міграція риб з моря в річки.

Анаероби – організми, які здатні до існування в середовищі без вільного кисню.

Анемонейстон – органічні та мінеральні частки наземного походження, що відкладаються під дією вітру на поверхні водойм.

Антидош трупів гідробіонтів – потік мертвих гідробіонтів та їх фрагментів, протилежний дош трупів. Зумовлюється підйомною силою бульбашок газу, що утворюються в трупах під час їх розкладання, флотацією тощо [11].

Антикінкер – невелика пластинка, яка ставиться на волосінь з легкою принадою без грузила, запобігає закручуванню волосіні.

Антициклон — замкнена область підвищеного атмосферного тиску з максимальним тиском в центрі. Вітри в антициклоні огинають центр за годинниковою стрілкою в північній півкулі і проти годинникової стрілки в південній. Низхідний рух повітря в антициклоні обумовлює неутворення хмарності. Влітку переважає жарка та суха погода, взимку - морозна та ясна. Антициклонами називають області підвищеного тиску в атмосфері, діаметром від кількох сотень до кількох тисяч км, що характеризуються своєрідними умовами погоди і системою течій повітря. Антициклони разом з якісно протилежними їм циклонами (областями зниженого тиску) є найважливішими вихровими формами загальної циркуляції атмосфери.



Антенa - складова риболовного поплавця. Надводна частина, призначена для візуального спостереження за процесом клювання.

Антропоічні чинники (фактори) – внесені в природу людською діяльністю зміни, впливають на органічний світ. Розрізняють прямі і непрямі, позитивні і негативні. Прямий вплив спрямований безпосередньо на живі організми (наприклад, штучне розведення риб, охорона тварин і рослин), непрямий вплив здійснюється через зміни клімату, фізичного стану і хімізму водойм, ґрунтів тощо.

Антропогенна водойма – природна або штучна ємність, де водні маси збираються і стримуються за допомогою відповідних гідротехнічних споруд і улаштувань (греблі, дамби, шлюзи, насосні станції тощо).

Антропогенна евтрофікація – збільшення об'єму первинної продукції у водних екосистемах на основі збагачення водойми поживними речовинами, які надходять до неї внаслідок людської діяльності.

Антропогенні фактори – різноманітні форми людської діяльності, які прямо або опосередковано змінюють біотичні та абіотичні елементи природи.

Апарати рибоводні – прилади для інкубації ембріонів риб та інших *гідробіонтів*.

Апвелінг – підняття з глибин у верхні шари моря холодних глибинних вод. З цим процесом пов'язаний винос біогенних елементів з придонних шарів і утворення продуктивних кормових баз.

Апноє (грец. *ἄπνοια* - відсутність дихання, дослівно - «безвітря») – у підводному полюванні цілеспрямована затримка дихання (дихальних рухів) під час пірнання.

Ареал – область поширення на земній поверхні систематичної групи живих організмів або спільнот, в межах якої проходить повний цикл їх розвитку.

Аридні зони – території суходолу з відносно посушливим кліматом.

Артемія соляна (англ. *Artemia salina*) — вид зяброногих ракоподібних довжиною до 18 мм, вагою до 8 мг. Мешкає переважно у гіпергалінних водоймах (солоних озерах, лиманах, ставках і тимчасових водоймах) за солоності від 20 до 300‰.



Асимілююча ємність екосистеми – показник максимальної динамічної кількості забруднювальної речовини, яка може бути за одиницю часу накопичена, зруйнована, трансформована і видалена за межі екосистеми без порушення нормальної функціонування екологічної системи.

Асфіксія риб – замор риб. Виникає при відсутності або недостатній кількості кисню у воді. Основні ознаки: риба непокоїться, підходить до поверхні води, заковтує повітря. За тривалого низького вмісту кисню (2,0-0,5 мг/л) риба гине. Спостерігається блідість і набрякання зябер, рот і зяберні кришки у риби відкриті.

Атмосфера – газоподібна оболонка Землі вагою $5,15 \cdot 10^{15}$ т, що складається із суміші різних газів, водяної пари та твердих частинок.

Атмосферні або балочні, рельєфні стави – невеликі штучні водойми, які заповнюються весняними талими водами, частково під час випадіння дощових опадів. Як правило, розміщуються у суходільних балках, ярах, що мають стік весняних та/або дощових вод.

Атрактант – ароматизатор для рибної ловлі. Використовується для приваблення риби за допомогою приємного для неї запаху, застосовується як нанесенням на насадку або блешню, так і шляхом додавання в підгодівлю. Зустрічаються атрактанти окремо для хижої і “білої” риби.



Аутвелінг – винесення в море багатих на біогенні речовини вод з річкових естуаріїв. Відіграє значну роль у розвитку життя в морському середовищі, у т.ч. через винесення з річковим стоком значних обсягів забруднювальних речовин.

Афотична зона – неосвітлена (темна) зона гідросфери, що розташована на глибині понад 200 м.

Ацидифікація – збільшення кислотності (зменшення величини водневого показника рН) природних компонентів (ґрунтів, води).

Б

Бабка – ряд підкласу крилатих або вищих комах. Організми з неповним перетворенням. Стадія личинки проходить від одного до п'яти діб з линьками. Довжина личинки до 5 см. Дорослі бабки живуть кілька тижнів, відкладаючи яйця на рослини, мул, у воду.

Баброшка – місцева назва плітки на Дунаї.

Багатощетинкові черві, або політехи (*Polychaeta*) – водяні тварини з типу кільчастих черв'яків, які мешкають здебільшого в морях. Важлива складова раціону коропа в деяких солонуватоводних водоймах (приморських лиманах).

Багорик – пристосування для зачеплення та витягування з води підсіченої риби.

Багріння - спосіб добування (вилову) водних біоресурсів із застосуванням гачкових знарядь лову, шляхом захоплення (утримання) водних біоресурсів гачком за будь-які частини тіла окрім ротової порожнини [58]

Баззбейт - штучна риболовна приманка, схожа на “спіннербейт”, тільки замість пелюстки застосовується один або два пропелера. Баззбейт призначений для лову активної щуки у відносно дрібних зарослих водоймах.



Базис ерозії – горизонтальна поверхня, яка розміщується нижче схилів, що зазнають ерозії. На цьому рівні ерозійні процеси, як правило, припиняються.

Базофіли – організми, які переважно мешкають або тільки розмножуються у лужному середовищі.

Байрак або балка (суходіл, падь) – форма мезорельєфу, що становить собою ерозійну долину з похилими схилами, плоским дном і без постійного водотоку.

Байтраннер (*baitrunner*) – пристосування в безінерційній катушці, що дозволяє поворотом важеля відключити основний фрикціон і розгальмувати шпулю. Ця система має свій регульований фрикціон, що дозволяє налаштувати опір обертання шпулі при відключеному головному фрикціоні. Таким чином риболов отримує можливість миттєво перемикатися між двома рівнями опору обертання шпулі.

Бактеріальне збагачення - це вибіркове вилучення хімічних елементів з багатокомпонентних сполук за допомогою їх розчинення мікроорганізмами у водному середовищі. Завдяки бактеріальному збагаченню з'являється можливість брати з руд, відходів виробництва, цінні компоненти (мідь, уран та ін) або шкідливі домішки (наприклад, арсен в рудах чорних і кольорових металів). Вперше запатентовано в США (1958) щодо вилучення міді та цинку.

Бактеріопланктон – мікроскопічна форма планктону, чисельність якого у рибоводних ставах при внесенні органічних лоблив може досягати декількох мільйонів клітин у 1 мл води. Споживається багатьма гідробіонтами, в тому числі і рибою.

«Балалайка» – зимова спортивна вудка для підльодної риболовлі, яка складається, як правило, з пінопластового руків'я (або іншого матеріалу, що має позитивну плавучість) з катушкою та короткого хлистика з кивком.

Баланс екологічних компонентів – кількісне співвідношення екологічних компонентів, що забезпечує екологічну (природну) рівновагу певного типу і дає змогу формуватись і утримуватися екосистемі певного типу.

Балансир – штучна принада для зимового вудіння, що імітує маленьку поранену рибку, яка кидається з боку в бік. Зовні нагадує воблер. У хвості і голові приманки, жалом вгору, встановлені одинарні гачки. Знизу посередені закріплюється додатковий потрійний гачок.



Балінд – одна з місцевих назв білизни (жереха) на Закарпатті.

Балкові (рельєфні) стави – водойми, які наповнюються весняними талими водами і частково дощовим притиком. Створюються у суходільних балках, які мають стік весняних вод.

Банка – 1) мілина, частина морського дна, над якою глибина моря значно менша, ніж оточуючих глибин; 2) дошка, що служить для сидіння на маломірному плавзасобі.

Бар – обмілина в гирлі річки.

Бардиш - місцева назва чехоні в деяких районах на сході України.

Басейн – 1) невелика штучна водойма; 2) див. *басейн водозбірний*.

Басейн водозбірний – площа поверхні суші, з якої збираються всі підземні та поверхневі води, що потім стікають у водогін або постійну водойму.

Басейновий принцип управління - комплексне (інтегроване) управління водними ресурсами в межах району річкового басейну [58].

Бартерна операція – товарообмінна експортно-імпортна операція на збалансованій за вартістю (ціною) основі з передачею права власності на товар без платежу грошима (натуральний обмін).

Батиаль – зона морського дна, що відповідає материковому схилу (починається на глибині 200-500 м і закінчується на глибині до 3000 м).

Бафф для риболовлі – багатофункціональний головний убір, що захищає шкіру обличчя, шиї від вітру, пилу та сонячного випромінювання. Аксесуар для активної риболовлі (полювання).

Бахіли – високі, до коліна, гумові панчохи з калошами, які надягають, як правило, зверху основного взуття.

Беззубка – прісноводний двостулковий слимак із родини Anodonta, представник зообентосу.

Безінерційна катушка – риболовна катушка, барабан якої не обертається, в волосінь сходить через торцевий край шпульки.

Безумовний рефлекс - сталі стереотипні природжені реакції організму на фактори зовнішнього і внутрішнього середовища.

Бекінг - подовжуючий шнур, кріпиться до основного нахлистового шнуру з боку катушки, необхідний при виважуванні крупної і сильної риби. У спінінговій та інших способах лову з застосуванням безінерційних катушок Бекінг це плетена, а частіше недорога моножилка, яка підмотується на шпулю для її більш повного заповнення.

Бенталь – дно та придонний шар водойми, заселені тваринними і рослинними організмами, які живуть на його поверхні або в товщі ґрунту.

Бентос – сукупність організмів, що живуть на поверхні або в товщі ґрунту водойми. Розрізняють *фітобентос* і *зообентос*.

Бентофаги – риби, які живляться рослинними або тваринним бентосом (осетр, стерлядь, севрюга, короп, лящ та інш.).

Берег – вузька смуга суші, що примикає безпосередньо до урізу води водойми (річки, озера, водосховища, каналу, моря й ін.). Верхня границя берегу визначається межею хвильового впливу в напрямку до

суші (приплив), а нижня – положенням берегової лінії при малій воді (відлив).

Берегова зона – зона активної взаємодії суші й моря, що включає берег і прибережну смугу морського дна (підводний береговий схил).

Берегова лінія – гранична лінія між водним басейном (озеро, водосховище, море й ін.) і сушею. Берегова зона непостійна через зміну рівня води під впливом зовнішніх факторів і переродження рельєфу узбережжя в результаті ендегенних (тектонічні рухи, вулканізм) або екзогенних (абразія, ерозія, нагромадження наносів) процесів.

Бердиш – одна з місцевих назв чехоні на Галичині.

Берегова ерозія – природний геологічний процес, пов'язаний з розмивом берегів річок під впливом потоків, що пересуваються.

Берегозакріплюючі насадження – смуги деревинної, чагарникової або іншої рослинності, що створюються або зберігаються на берегах водойм з метою запобігання чи припинення берегової ерозії та абразії.

Б'єф – ділянка річки, що розташована вище або нижче водопідпірної гідротехнічної споруди (греблі, шлюзу) [67].

Бистраш – місцева назва бистрянки у Закарпатській області.

Бібла (бібліця) – поширена на Україні назва плітки.

Біг-піт – назва риболовної катушки розміру 10 000.

Біжуче оснащення – риболовне оснащення, при якому грузило переміщується по волосіні у полуфіксованому стані, що полегшує підсікання риби.

Бій - те ж, що і “котел” – масове полювання хижої риби.

Білозірка – одна з місцевих назв клепця у Закарпатті.

Білоок – одна з місцевих назв клепця на Дністрі.

Біоаккумуляція — збільшення концентрації хімічних речовин на кожному ступені екологічної піраміди, пов'язане з тим, що кількість їжі, яка поглинається організмом набагато перевищує його власну масу, а хімічні речовини виводяться з організму не повністю. У харчовий ланцюгу, на кожному новому ступені, доза отримуваних з їжею шкідливих речовин підвищується приблизно на порядок. Наприклад, ланцюг (планктон — риба — людина) це підвищення дози на два порядки. У інших ланцюгах доза може зростати в тисячі і десятки тисяч разів.

Біогенні речовини – речовини, які створюються в процесі діяльності живих організмів. Поняття введено В.І. Вернадським на початку XX століття при створенні учення о біосфері.

Біогеоценоз – природна система функціонально взаємопов'язаних живих організмів і навколишнього абіотичного середовища, що характеризується певним енергетичним станом, типом і швидкістю обміну речовин та інформації.

Біогеосфера – один із синонімів «плівки життя» В.І. Вернадського.

Біоіндикатори – водні організми, наявність, кількість або особливості розвитку яких є показниками природних процесів, умов чи антропогенних змін середовища життя. Вибірні стосовно окремих факторів середовища існування, можуть бути тільки в певних, вузьких межах змін цих факторів.

Біоіндикація – оцінка якості середовища існування або його окремих складових за станом його біоти в природних умовах.

Біологічна водойма (біологічний ставок) — природний або штучно створений водний об'єкт, призначений для біологічної очистки (доочистки) стічних вод, заснованої на процесах самоочищення водойм. Від природних водойм, де всі біологічні процеси протікають стихійно, біологічні водойми відрізняються тим, що всі процеси в них регулюються і направляються людиною в потрібну їй сторону. Біологічні водойми мають невелику глибину - 0,5 ... 3 м; площа окремо взятого ставка - 0,01 ... 50 га. Наявність значної поверхні зіткнення води з повітрям забезпечує прогрів всій товщі води і її перемішування. Цим формуються сприятливі умови для розвитку водних організмів, що асимілюють біогенні елементи і збагачують воду киснем, необхідним при окисленні органічних речовин.



Біологічна меліорація водойм - система заходів, спрямованих на поліпшення якостей водного середовища за допомогою водних організмів (*гідробіонтів*). Даний принцип базується на властивості окремих видів водних рослин і тварин вилучати з води різноманітні речовини та мікроорганізми, очищати від органічних залишків, прискорювати *деевтрофікацію* водойм тощо. У біологічній меліорації

водойм беруть участь усі гідробіонти, проте найважливіша роль належить мікроорганізмам як мінералізаторам органічних речовин та водоростям – генераторам кисню, тваринам – фільтраторам води, а також акумуляторам важких металів, радіонуклідів та ін. забруднювачів води. Біологічна меліорація водойм відбувається через стимулювання життєдіяльності організмів-меліораторів, що досягається створенням оптимальних умов для збільшення в разі потреби їхньої чисельності.

Біологічна продуктивність – здатність природних угруповань або їх окремих компонентів підтримувати певну швидкість репродукування живих організмів, що входять до їх складу. Мірою біологічної продуктивності є біомаса, що утворюється за одиницю часу.

Біологічне забруднення – привнесення в середовище нових, не властивих йому раніше, організмів; надмірне збільшення чисельності організмів, що перевищує норму в природних умовах.

Біологічне накопичення – це концентрування ряду хімічних речовин (пестицидів, важких металів, радіонуклідів тощо) в трофічних ланцюгах екосистем.

Біологічне різноманіття – різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та ін. водні екосистеми й екологічні комплекси, частиною яких вони є; поняття включає в себе різноманітність у межах виду, між видами і різноманіття екосистем [63].

Біологічне споживання кисню (БСК) – один з основних параметрів оцінки ступеня забруднення природних і стічних вод. Встановлюється шляхом вимірювання витрат розчиненого у воді кисню наявними в ній мікроорганізмами. Як правило, БСК визначають за період п'ять днів. Часто використовують відношення БСК до загального або хімічного споживання кисню, яке характеризує біологічне розкладання забруднюючих речовин.

Біологічні ресурси – генетичні ресурси, організми або їх частини, популяції або будь-які інші біотичні компоненти екосистем, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства [63].

Біом – велика регіональна або субконтинентальна біосистема (сукупність біоценозів), яка характеризується певним основним типом рослинності або іншою характерною особливістю ландшафту.

Біомаса – кількість речовин живих організмів, що нагромаджена в популяції, біоценозі чи біосфері на певний момент часу. Біомаса рослин називається *фітомасою*, тварин — *зоомасою*.

Біонавігація – здатність тварин обирати напрямок руху за регулярних сезонних міграцій.

Біонт – окремий організм, що пристосувався до життя в певному середовищі. Організми, здатні жити в різних умовах, називаються *еврибіонтами*, а які живуть у суворо визначених умовах – *стенобіонтами*.

Біосестон – відфільтровані з води живі чи загиблі до взяття проби, але не зруйновані організми.

Біосфера – “зона існування живих організмів” – своєрідна оболонка Землі, яка містить всю сукупність живих організмів і ту частину планети, що знаходиться в безперервному обміні речовиною, енергією та інформацією з цими організмами.

Біота – історично утворений комплекс живих організмів, що існують на великій території, яка ізольована будь-якими бар’єрами.

Біотичні фактори – сукупність впливу життєдіяльності одних організмів на життєдіяльність інших, а також на середовище існування.

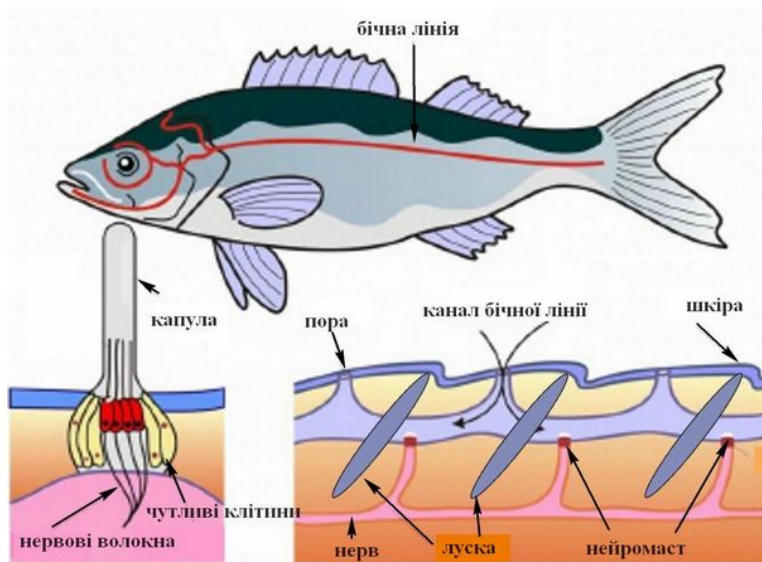
Біотом – ділянка водойми з певними умовами існування, з однотипними абіотичними умовами середовища: рельєфом, ґрунтами, мікрокліматом тощо. Біотом займає певне угруповання організмів біоценозу. *Біотом* – неорганічний компонент біогеоценозу, у водоймах – *біогідроценозу*.

Біотоп – частина простору з відносно однорідним впливом абіотичних факторів, яку займає певний біотоп.

Біохімічне споживання кисню (БСК) – сумарний показник ступеня забрудненості вод органічними речовинами, що виражається кількістю кисню, який витрачається на біохімічне окислення органічних речовин мікроорганізмами не включаючи процеси нітрифікації за певний проміжок часу (наприклад, протягом 5 діб – БСК₅).

Біоценоз – історично зумовлена сукупність угруповання організмів (продуцентів, консументів і редуцентів), які входять до складу одного біотопу.

Бічна лінія – своєрідний орган чуттів риб, о являє собою підшкірний канал, заповнений рідиною специфічного іонного складу і вистелений чутливими рецепторами – волосковими клітинами епітелію (невромаст). У деяких риб бічних ліній декілька. Бічна лінія буває повною й неповною



(укороченою, перерваною), а може бути зовсім відсутньою. Неповною називають таку бічну лінію, яка не доходить до кінця променів хвостового плавця або місцями переривається. Число лусок у бічній лінії є важливою систематичною ознакою. При відсутності або при неповній бічній лінії прораховують число поперечних рядів лусок.

Бланк - основа для вудилища. Після навішування на нього кілець, ручки, катушкотримача та іншої фурнітури, а так само нанесення маркувань, перетворюється на вудлище.

Блейдбейт – штучна риболовна принада по формі, яка нагадує цикаду з увігнутої металевої пластини з декількома отворами для фіксації волосіні в верхній частині пластини та для закріплення гачків в районі основи принади.



Блешня – штучна риболовна принада для ловлі хижої риби. Блешня імітує зазвичай живу рибку, рідше – комаху або іншу звичну для хижака здобич. Блешні за характером руху у воді бувають коливні та обертові. До обертових блешень також належить швидкісна блешня з пропелером – девон. За розміром та вагою блешні поділяються на: середні – вагою 12-15 г, малі – вагою до 12 г, які, як правило, використовуються для риболовлі на мілких ділянках водойм, середні – вагою 12-20г. і великі - вагою 30-40 г, які, як правило, використовуються на глибинах не менше 4-6 м.

Бобошка – одна з місцевих назв умбри на Дністрі.

Бойл – сучасна приманка для ловлі коропа. Шматочки зі спеціально замішаного тіста, зварені у воді, які зазвичай притикаються голкою і кріпляться до гачка за допомогою спеціальної нитки або тонкої плетеної жилки.



Бокоплати або двопарноногі раки – ряд вищих ракоподібних (Malacostraca), що налічує понад 7000 невеликих видів, зовні подібних до креветок. Більшість двопарноногих раків – морські види, але деякі населяють прісні водойми або наземні. Поширені по всіх морях, зустрічаються також в озерах, річках, підземних та печерних водах. Розмір бокоплатів від 0,5 до 2,5 см, тіло у більшості сплюснуте з боків.

Болота – особливий тип прісноводних екосистем, для якого характерно надлишкова вологість, наявність вологолюбних рослин і процес формування торфу (як правило, не менше 30 см) у результаті поєднання *едафічних* факторів. За типами болота розділяються на: верхове або *оліготрофне*; низовинне або *евтрофне*; перехідне або *мезотрофне*.

Бомбарда – навантажувач оснастки для далекого закидання за допомогою спінінга легких приманок та принад. Бомбарда має веретеноподібне тіло скрізь яке проходить пола антена. В антену пропускається волосінь, до кінця якої через ланцюжок декількох вертлюгів кріпиться один або декілька повідків з гачками або штучними принадами. Бомбарда фіксується на волосіні за допомогою силіконових стопорів.



Бонітування – якісна оцінка природних об'єктів у балах (класах) з метою продуктивнішого їх використання.

Бонітування водойми – рибогосподарське дослідження типу водойми. Вивчаються фізико-хімічні особливості режиму, іхтіофауна, водна рослинність, а також технічні й організаційні питання доцільності рибогосподарської експлуатації об'єкту.

Борідка – засічка-зазублина на рибальському гачку, яка утримує наживку та запобігає зриванню (сходу) риби з гачка.

Бормиш – невеликий (довжиною до 1 см) рачок-бокоплав бурозелено-жовтого кольору, використовується в якості приманки і прикорму.

«Борода» – частина жилки (волосіні, шнура), що заплуталась при сході з котушки.



Боттом-Баунсер – риболовне оснащення, що використовується для придонного лову тролінгом в дрейфі. Дротове плече служить для утримання приманки на безпечній відстані від багатого перешкодами дна водойми.

Бочаг – заглиблення в руслі річки, струмка або на ложі водойми (озера, ставу).

Браконьєр – особа, що чинить браконьєрство.

Браконьєрство (франц. *braconnage*, від *braconnier* – браконьєр) – порушення закону про полювання: здобування або знищення диких тварин з порушенням правил полювання, риболовлі та інших вимог законодавства про охорону тваринного світу, який є матеріальною, науковою та культурною цінністю держави і становить державний фонд. Детальніше: 1) незаконне використання природних ресурсів (ловля риби та інших водних біоресурсів, полювання на звірів та птахів, вирубка дерев, добування піску та гравію тощо) без права здійснювати таке використання, наданого згідно з чинним законодавством, забороненими знаряддями ловлі та в заборонений спосіб, у забороненому місці, з перевищенням обсягів допустимого використання відповідного ресурсу тощо; 2) грубе порушення правил рибальства (рибальство із застосуванням вогнепальної зброї, електроструму, вибухових або отруйних речовин, інших заборонених знарядь лову, промислових знарядь лову особами, які не мають дозволу на промисел, вилов водних живих ресурсів у розмірах, що перевищують встановлені ліміти або встановлену правилами любительського і спортивного рибальства добову норму вилову (ст. 85 ч. 4 [62]); 3) незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, якщо воно заподіяло істотну шкоду (ст. 249 ч. 1 [64]).

Бредень – невід невеликих розмірів (як правило, 10-100 м та 2-3 м заввишки), без мотні, призначений для лову риби вбхід на мілких ділянках водойм.

Бриз — вітри невеликої сили на берегах морів, великих озер і річок. Бризи мають добову періодичність: вдень вони дмуть з водної поверхні на суходіл, вночі — навпаки. Це пояснюється тим, що вдень суша нагрівається швидше, ніж поверхня води, і тепле, легше повітря підіймається вгору, а на його місце надходить холодніше повітря з-понад води; вночі, навпаки, вода довше зберігає тепло, і тепле повітря над водою підіймається вгору, а на його місце надходить холодніше повітря з суші. Сила вітру при бризі не перевищує 3-4 бали.

Бризкальці – парні отвори, розташовані поза очима, які є в деяких примітивних риб (акул, скатів, осетрових).

Бровка - характерна зміна рельєфу дна річки - досить помітний перепад глибин біля берега (з мілини на глибину - "передня бровка", або з глибини на мілину - "задня").

Бобир – місцеві назви йоржа і носаря.

Буз-бар - поперечини з різьбою, до яких прикріплюють задники-тримачі вудлиць і сигналізатори клювання. Вони є складовим елементом род-поду, і можуть бути самостійним пристосуванням. Буз-бари встановлюються на березі водойми завдяки стійкам (підставкам).

Буй – плавучий сигнальний знак (поплавок) для огороження небезпечних для судноплавства місць, позначення фарватеру. Може мати світлові, звукові пристрої або пристрої з радіосигналом.

Буй сигнальний (буй-плотик) – сигнальне пристосування, яке над водою позначає місце знаходження підводного мисливця.

Буксирний шнур – мотузка, канат або сталевий трос, за допомогою якого один плавзасіб може тягти інший.

Бур – див. *льодобур*.

Бустер (англ. *booster*) – різновид речовини-ароматизатора, яку додають в принаду, для підвищення її запахової принадаєності та харчової привабливості для риб.

«Бутерброд» – компонентна (змішана) приманка для ловлі риби.

Буферні риби – малоцінні риби, які споживаються хижаками у водоймах із цінною іхтіофауною.

Бюджет – фінансовий розпис; кошторис грошових доходів і витрат об'єкта господарювання, яке воно передбачає одержати або витратити у майбутньому фінансовому періоді. Якщо підсумок витратної частини перевищує підсумок доходів, то баланс є дефіцитним. Перевищення доходів над видатками означає профіцитний (позитивний) баланс.

В

Ваги рибальські – невід'ємний аксесуар будь-якого з рибалок аматора чи спортсмена. Портативні, відрізняються високою міцністю, виготовлені з високоякісних матеріалів, що дозволяє їм працювати з необхідною точністю найчастіше у вкрай несприятливих погодних умовах. В арсеналі сучасних рибалок присутні частіше за все електронні чи механічні ваги.



Валовий дохід – сукупність грошових надходжень, які очікуються від рибогосподарської діяльності або реалізації прав на водний об'єкт.

Вапнування – один із засобів меліорації водойм шляхом внесення до них вапняного або доломітового борошна. Вапнування сприяє нейтралізації кислих з'єднань, мінералізації органічних речовин, застосовується для дезинфекції водойм.

Вартість (собівартість) – загальна вартість факторів виробництва (господарювання), які необхідно витратити на виробництво продукції (товарів, послуг) та її збут. Собівартість є одним з важливих показників ефективності виробництва, як фактор, що слугує базою ціни товари (послуги) і її нижньою межею для виробника.

Ватерлінія – лінія зіткнення поверхні тихої води з корпусом плаваючого судна (плавзасобу).

Вгодованість риби – показник, що характеризує співвідношення частин тіла і форми риби. Визначається через коефіцієнт вгодованості: відношення маси тіла риби до її довжини у кубі за формулами, запропонованими Фультоном (маса тіла загальна) і Кларком (маса без нутрощів).

Вегетаційний період – період року, потягом якого за температурними умовами можливі ріст і розвиток риби. Залежить від кліматичних, погодних факторів, виду, породи риби і є показником того, наскільки дані зовнішні умови відповідають біологічним особливостям риби.

Вейдерс (weider) – забруднений рибачий напівкомбінезон (по груди), зроблений з непромокаючої тканини (ПВХ, неопрен тощо). Один з різновидів взуття для риболовлі.



Венеційська система класифікації природних вод за їхньою солоністю - прийнята на Міжнародному лімнологічному конгресі (Венеція, Італія, 1958р.). За Венеційською системою, природні води підрозділяються на *прісні* (до 0,5‰), *міксогалінні*, або *солонуваті* (0,5-30‰), *еугалінні*, або морські (30-40‰), і *гіпергалінні*, або *пересолені* (понад 40‰). Міксогалінні води підрозділяються, у свою чергу, на *олігогалінні* (0,5-5‰), *мезогалінні* (5-18‰) і *полігалінні* (18-30‰). До прісних водойм відносяться річки і більшість озер, до еугалінних - Світовий океан, до міксогалінних і гіпергалінних - деякі озера і окремі ділянки Світового океану.

Вертлюг, вертлюжок - пристосування, що полегшує обертання окремих частин снасті і запобігає скручуванню волосіні.

Верховини – рибозатримуючі перепони для запобігання виходу риби із ставків, а також проникнення хижої риби із річок.

Верховод – місцева назва верховодки на Полтавщині.

Верховодиця – одна з місцевих назв верховодки на Галичині.

Верша (морда) – промислова знаряддя-пастка у вигляді корзини конічної форми зі вставленою сітчастою лійкою. Заборонена снасть для любительського або спортивного рибальства. Виготовляється, як правило, із сіткового полотна, іноді з металевої сітки або виплетена з лози.



Веснянки – організми, які належать до комах з неповним перетворенням. Довжина тіла дорослої личинки досягає 32 мм. Личинковий період досить тривалий. За цей час відбувається 22 линьки.

Вестибулярний апарат – рецепторний апарат, розміщений у півколових каналах і овальному мішечку внутрішнього вуха риб. Сприяє зміні положення голови й тіла у просторі і напрям руху тіла риб. Виконує функції органа, який забезпечує просторову орієнтацію риб у середовищі життя.

Ветеринарно-санітарні заходи – заходи, спрямовані на попередження захворювання риб у природних і штучних водоймах. Включають контроль за перевезенням рибопосадкового матеріалу, дезінвазію і дезінфекцію, протипаразитарну обробку риби, карантин систематичне іхтіопатологічне обстеження.

Виважування (виуджування) - комплекс дій риболова з моменту підсічення риби, що має мету доставити "сівшу" на гачок рибу з води в руки рибалці.

Вид – сукупність особин, які мають спільні морфофізіологічні ознаки й еколого-географічні особливості, здатні схрещуватися між собою в природних умовах з утворенням плодючих нащадків і мають певний ареал поширення. За встановленою класифікацією виділяють наступні види: **зниклий** (не зустрічається у природі впродовж декількох років, але, можливо зберігся у малодоступних місцях або у культурі); **вимираючий** (особливості не відповідають сучасним умовам середовища, а генетичні можливості подальшого пристосування до нових умов повністю вичерпані); **зникаючий** (чисельність особин недостатня для само відтворення популяції в природних умовах, а тому потребує спеціальних заходів по охороні, а іноді і по штучному відтворенню); **рідкісний** (знаходиться під загрозою вимирання і зустрічається в незначній кількості або на обмеженій території); **загрозливий** (знаходиться під загрозою зникнення, але у зв'язку з недостатньою кількістю інформації не може бути віднесений до видів, що зникають); **уразливий** (біологічні особливості якого зумовлюють високу чутливість в умовах навіть незначних природних або антропогенних змін середовища); **відновлюваний** (кількість особин і різноманітність популяції досягли безпечного рівня у відношенні до загрози вимирання); **домінантний** (переважаючий у головних шарах біогеоценозів); **індикатор** (елемент біоти водойми, представники якого у найбільшій мірі реагують на надходження у воді забруднюючих речовин); **політиповий** (складається з більш дрібних таксономічних одиниць – підвидів); **реліктовий** (входить до складу тваринного або рослинного світу як пережиток фаун і флор минулих епох); **шкідливий** (що завдає шкоду людині господарських збитків або той, що викликає у неї будь-які захворювання).

Вид монотиповий – вид, до якого не входять більш дрібні таксономічні одиниці.

Вид політиповий – вид, який включає більш дрібні таксономічні одиниці (підвиди, морфи).

Вид реліктовий – вид, що зберігся у якомусь обмеженому районі Світового океану як “осколок” виду, що існував у минулі геологічні епохи. Як правило, це рідкісні або вимираючі види.

Вид-ендемік – вид, що обмежений у своєму територіальному поширенні і живе тільки в даному географічному районі (наприклад, голом`янка, широколобки, храмулі).

Виз – одна з місцевих назв шипа.

«Викат» річки – див. *гурло*.

Виключно (морська) економічна зона – морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать. Ширина виключної (морської) економічної зони становить до 200 морських миль.

Випаровування — процес переходу рідини в газоподібний стан, відбувається при будь-якій температурі (на відміну від кипіння, що відбувається тільки при певній температурі). Випаровування супроводжується зниженням температури, оскільки з рідини вилітають молекули з енергією, яка перевищує середню. Кількісно калориметрія випаровування характеризується питомою теплотою випаровування.

Випасна аквакультура - діяльність з екстенсивного вирощування об'єктів аквакультури шляхом вселення різновікових груп гідробіонтів, одержаних в умовах аквакультури, в рибогосподарські водні об'єкти (їх частини) для підвищення ефективності використання їх біопродукційного потенціалу [69].

Виповзок (лат. *Lumbricina*) - крупний земляний черв'як (хробак), який в довжину може досягати 25 см. Загальна назва, що об'єднує ряд родин кільчастих черв'яків класу малощетинкових. Характерною особливістю є поява великої кількості черв'яків на поверхні ґрунту після випадання дощових опадів, що й визначило їхню загально прийнятну назву. Широко розповсюджений, витривалий черв'як є дуже привабливою, а в деяких випадках і незамінною, тваринною насадкою при лові цілого ряду риб (короп, лящ, сом, окунь, судак та ін).



Виріз – одна з місцевих назв вирезуба.

Витік річки – місце, де з'являється постійна течія води в руслі річки.

Витрати води – об'єм води, що протікає через живий переріз водостоку за одиницю часу.

Вихід - зближення риби з приманкою (принадою) з подальшою атакою, або поява риби на поверхні води під час полювання.

Вищі ракоподібні – раки, тіло яких має 20 сегментів, з яких 19 з кінцівками. До вищих раків належать мізиди, рівноногі, бокоплавці, десятиногі та інші.

Віб (*Vibration Lure Bait*) – безлопатеви́й тонучий воблер. Принада, якою можна ловити хижу рибу цілий рік. Приманка може бути використана для стрімкої, зимової риболовлі, а також для лову на закидання.

Віброхвіст – штучна риболовна принада для ловлі хижої риби – судака, щуки тощо. Являє собою імітацію живої рибки, зроблену з силікону, або іншого еластичного полімерного матеріалу. Використовується, як правило, разом із “офсетним” гачком або джиг-головкою – обваженим гачком, що частково ховається всередині віброхвосту.



Вігллер – матчевий поплавець, тільки нижня частина якого прикріплюється до волосіні.



Відкриті умови аквакультури – умови, за яких розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури здійснюються у водному середовищі, не відокремленому від водних об'єктів (їх частин) бар'єрами, що запобігають вільному виходу об'єктів аквакультури [62].

Відлига — підвищення температури повітря взимку або навесні до додатних значень у помірних або високих широтах Землі. Призводить до часткового або повного танення снігового покриву. Виникає під час надходження теплих повітряних мас із інших районів планети. Зазвичай супроводжується туманами, іноді — похмурою погодою. Якщо відлига змінюється зниженою температурою, виникає ожеледь.

Відтворення водних біоресурсів - природне чи штучне (розведення, переселення тощо) поновлення чисельності водних

біоресурсів (ретрансформація), яка зменшується у процесі їх використання чи природної смертності [74].

Відходи – це будь-які речовини, матеріали та предмети, які утворюються в процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення, та яких їхній власник повинен позбутися шляхом утилізації чи знищення. До небезпечних відходів відносяться відходи, що мають фізичні, хімічні та біологічні чи інші властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів поводження з ними.

Відчіп (відбійник) – риболовне пристосування (зазвичай металеве) для звільнення блешень, воблерів, мормишок, гачків, що зачепилися на глибині водойми за корчи або інші перешкоди (на *рис. представлений відчіп для звільнення воблерів*).



«Вікно» – невелика ділянка водойми (ділянки водойми) з відкритою водою серед поверхні, зарослої водною рослинністю.

Відносна плодючість риб – кількість ікри на 1 кг маси самки.

Відтворення водних живих ресурсів – природне або штучне поновлення чисельності популяцій водних живих ресурсів, що скорочуються у процесі їх вилову або природної смертності.

Вікно - невелика ділянка водойми з відкритою водою серед поверхні, зарослій водною рослинністю.

Вічко – кожна окрема ланка сітнього знаряддя лову.

«Вловлення» – вирішальний етап ловлі, коли об'єкт затримується під впливом функціонального елементу знаряддя ловлі (заплутується у ставних сітках, заковтує гачок, потрапляє до пастки, пронизується та утримується гарпуном підводної рушниці та ін.).

Внутрішні водойми (води) - озера, річки та їх придаткові системи, водосховища, ставки, канали, а також технічні водні об'єкти [59,67].

Внутрішні рибогосподарські водні об'єкти – водні об'єкти розташовані в бік берега від вихідної лінії територіального моря, в тому числі внутрішні морські води з лиманами та естуаріями, озера, річки, їх притоки усіх порядків, водні об'єкти, створені на них.

Воблер – твердотіла (як правило, дерев'яна) об'ємна штучна принада для ловлі хижих видів риб спінінгом або тролінгом. Своєю грою воблер імітує хвору або ранену рибу (англ. “wobbler” – той хто хропає, хитається).



Води внутрішні у міжнародному праві – усі води, що знаходяться в межах території даної держави (крім її вод територіальних): ріки, озера, канали, протоки, водосховища й інші. Води внутрішні включають також внутрішні моря, обмежені з усіх боків суходолом, що складають територію однієї держави, морські простори, розташовані між берегом і початковою лінією територіальних вод держави, в тому числі води портів, бухт, заток (із шириною входу не більше 25 морських миль).

Води прісні – природні континентальні води, солоність яких не перевищує $1,0 \text{ мг/дм}^3$.

Води склабоксолонуваті – природні води, солоність яких знаходиться в межах $0,5\text{-}1,0 \text{ г/дм}^3$.

Води солоні – природні води з вмістом розчинених солей більше $1,0 \text{ г/дм}^3$ (солонуваті – вміст солей $16\text{-}40 \text{ г/дм}^3$, дуже солоні – вміст солей $10\text{-}50 \text{ г/дм}^3$, розсільні води або ропа – більше 50 г/дм^3).

Води термальні або терми – води підземні, природна температура яких перевищує 20°C .

Води транскордонні – водні об'єкти, які розташовані на кордоні або перетинають кордони щонайменше двох країн.

Водне законодавство – сукупність правових заходів, що регулюють порядок використання і охорону природних запасів води і водних об'єктів, і спрямованих на попередження їх виснаження, забруднення і засмічення, відновлення і поліпшення якісних показників, а також запобігання їх можливої шкідливої дії.

Водневий показник рН – величина, що показує міру активності іонів водню (H^+) в розчині, тобто ступінь кислотності або лужності цього розчину. Для розведених розчинів використовується термін “концентрація” замість “активність” у цьому визначені.

Водний кадастр – зведені гідрологічні відомості про річки, озера, болота, моря, льодовики і підземні води. Необхідні для оцінки водних ресурсів, складання прогнозів їх використання, техніко-економічних обґрунтувань розвитку рибного господарства в даному регіоні.

Водний об'єкт – зосередження природних вод на поверхні суші чи в літосфері. Природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт) [58].

Водний фонд – сукупність усіх вод (водних об'єктів) регіону, окремої території (регіональний) або країни в цілому (національний).

Водні живі біологічні ресурси – сукупність водних організмів, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування (знаходження) у воді. До водних живих ресурсів належать: а) прісноводні, солонуватоводні, морські анадромні, напівпродні, катадромні риби на всіх стадіях розвитку; б) круглороті; в) морські ссавці; г) водні безхребетні, у тому числі молюски, головоногі, червононогі, двостулкові; д) ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку; е) водорості, вищі водні рослини; ж) інші водні тварини [67]. До водних біоресурсів належать: водні біоресурси, які перебувають в умовах природної волі внутрішніх морських вод, територіального моря, континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, транскордонних вод та внутрішніх рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), розташованих на території більш як однієї області та у водах за межами юрисдикції України; водні біоресурси, які перебувають у водних об'єктах у межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також види, занесені до Червоної книги України.

Водні живі ресурси загальнодержавного значення – усі водні живі ресурси, що перебувають у стані природної волі за межами тих штучно створених або природних ізольованих рибогосподарських водних об'єктів, що використовуються для штучного вирощування та розведення водних живих ресурсів.

Водні об'єкти загальнодержавного значення – 1) поверхневі води (озера, річки, водосховища, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків; 2) внутрішні морські води та територіальне море; 3) водні об'єкти в межах території природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до лікувальних.

Водні об'єкти місцевого значення – поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси – обсяги поверхневих, підземних і морських вод відповідної території (регіону).

Водність річки – відносна характеристика стоку за певний проміжок часу у порівнянні з його середньою багаторічною величиною чи величиною стоку за інший період того самого року.

Водно-сольовий обмін – динаміка процесів, що відбуваються в організмі риб і пов'язані із споживанням, всмоктуванням, розподілом і виділенням води і солей. Забезпечує сталість осмотичної концентрації, іонного складу, кислотно-лужної рівноваги і об'єму рідин внутрішнього середовища риб.

Водогосподарська ділянка – визначена частина річкового басейну, для якої розробляються водогосподарські баланси, встановлюються ліміти забору та вилучення водних ресурсів із водного об'єкта та інші параметри використання водного об'єкта (водокористування) [58].

Водогосподарські системи – комплекс пов'язаних між собою водних об'єктів та гідротехнічних споруд, призначених для управління водними ресурсами [56].

Вододіл – межа між басейнами суміжних водних систем. Лінія, що розділяє стік води по двох протилежних схилах.

Водозбір – частина земної поверхні та товща ґрунтів і гірських порід, звідки вода надходить до водного об'єкту.

Водозбірний басейн (басейн водойми) – частина суходолу, з якого відбувається природний стік води в водний об'єкт. Іноді означають водозбірний басейн як частину суші з доцентровою системою схилів і стоку.

Водозлив – пристрій для спуску верхнього (зайвого) шару води. Найчастіше автоматичної дії.

Водойма – сформована природою або створений штучно об'єкт ландшафту чи геологічні структури, де зосереджуються води (річка, озеро, море, водосховище, канал, водоносний горизонт) [65]

Водойми загального користування – водні об'єкти, на яких здійснюється аматорське і спортивне рибальство на умовах загального використання водних живих ресурсів без спеціального дозволу на їх використання та без закріплення цих водних об'єктів за окремими особами.

Водойми рибогосподарські – водні об’єкти, що використовуються або можуть використовуватися для вирощування та вилову (видобутку) риби та інших об’єктів водних ресурсів або мають значення для відтворення їх запасів.

Водокористування – юридично обумовлена діяльність, пов’язана з використанням водних об’єктів, систем водопостачання і водних ресурсів для задоволення потреб населення і галузей господарства, включаючи, право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання.

Водопілля (повінь) – фаза водного режиму річки в період весняного сніготанення, що характеризується високою водністю.

Водорості – збірна група нижчих водних рослин. Тіло їх не розчленоване на справжні листки, стеблі та корінь. Завдяки наявності хлорофілу вони здатні асимілювати на світлі вуглекислий газ. За формою і розміром досить різноманітні.

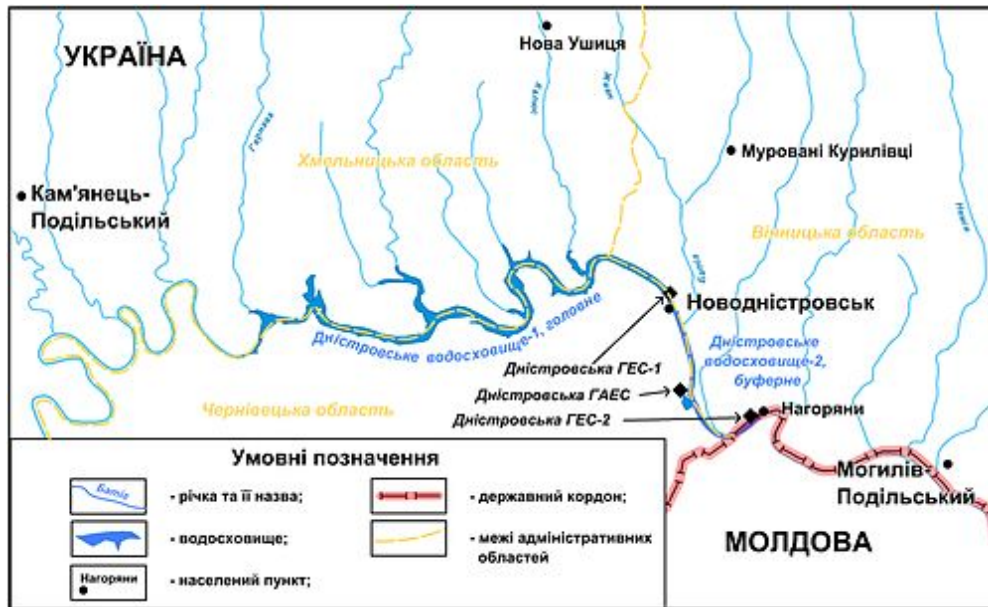
Водоскид – улаштування для скиду води зі ставів. У залежності від конструкції розрізняють щитові, балочні і трубні. За принципом дії діляться на донні і сифонні.

Водоохоронна зона – зона вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ, інших водних об’єктів для створення сприятливого режиму, попередження забруднення, засмічення, знищення навколоводних рослин і тварин та зменшення коливань стоку водних об’єктів.

Водоспоживання – це споживання води з водного об’єкту чи системи водопостачання.

Водосховище – штучна водойма місткістю більше 1 млн.м³, створена за допомогою греблі з метою регулювання стоку, роботи ГЕС чи з іншої господарської потреби [5]. Всього у світі станом на початок 2025 року експлуатується понад 60 тис водосховищ з повним об’ємом більше 6,6 тис км³ та площею водного дзеркала понад 400 тис. км². На території України знаходиться приблизно 1,1 тис водосховищ. Водосховища поділяються на два типи: річкові та озерні. Водосховища річкового (руслового) типу мають, як правило, витягну форму, течії відповідають напрямку річкового стоку, водні маси за своїми гідрохімічними характеристиками близькі до річкових вод основного притоку (притоків). Для водосховищ озерного типу характерне формування водних мас, істотно відмінних за своїми фізико-хімічними властивостями від характеристик водних мас притоків, течії в таких

водоймах обумовлюються переважно впливом вітрів. Основними параметрами водосховища є його об'єм (повний та корисний), площа водного дзеркала й амплітуда коливання рівнів води в умовах його експлуатації.



(карто-схема головного і буферного Дністровських водосховищ) [8]

Водотік – водний об'єкт, для якого характерним є переміщення води у напрямку нахилу по заглибині на земній поверхні. Відповідно до [66]: «система поверхневих і ґрунтових вод, що становлять в силу свого фізичного взаємозв'язку єдине ціле і зазвичай мають загальне закінчення».

Водяний горіх – рід рослин родини водяно горіхових. Однорічні водяні рослини. На Україні розповсюджені 9 видів, що ростуть переважно в басейнах Дніпра, Південного Бугу, Дністра, Дунаю.

Водяний шовк – нитчасті водорості, що ростуть в річках, на каменях, палях тощо.

Водяний різак або тілоріз – м'який, підводний макрофіт. Зустрічається у ставах з родючим, м'яким замуленим дном. Хороший субстрат для розвитку фітофільної фауни.

Водяний вісліук – представник роду *Isopoda*. Має довжину 10-15 см, живиться детритом, залишками рослин, листям; є кормом для риб, об'єктом культивування.

Вокер – спеціальний воблер без лопаті для поверхневої риболовлі. Відрізняється від *поппера* тим, що немає відкритого роту, петелька кріплення волосіні розташована нижче осі принади ("під ротом"). Проводка – м'яка, без ривків, рівномірна.

Волок (волочок) – невелике (до 20 м) тяглове знаряддя лову, що здебільшого використовується для облову невеликих озер та заток малих річок.

Волокуша – цідильний засіб лову різної довжини, має мотню. Нижні підбори мають грузила, верхні – поплавки, до кінців його крил прикріплюються дерев'яні палі.

Волосінь (лісочка, жилка) – основа, поєднуючи елемент риболовного монтажу. За допомогою волосіні закріплені на ній елементи риболовної снасті зберігають свій заданий порядок і витримуються відстані між ними.

Волосяна оснастка - волосяна оснастка - монтаж, при якому принада не кріпиться безпосередньо до гачка, а звисає з короткого відрізка тонкої волосіні під ним.

Вплив на навколишнє середовище – будь-які потоки речовин, енергії та інформації, що безпосередньо виникають в навколишньому середовищі або плануються як наслідок антропогенної діяльності, які призводять до негативних змін в навколишньому середовищі.

Вселенець – гідробіонт, який заселяється самостійно (*іммігрант*) або людиною (*рекрут*) у новий біотоп.

Вудка – знаряддя для лову риби на гачок з природною або штучною наживкою (насадкою, принадою), що складається з вудлища, жилки (волосіні), до якої кріпиться гачок та інші елементи оснащення залежно від способу ловлі (сигналізатор клювання, грузила тощо). Залежно від способу ловлі волосінь може закріплюватись на наконечнику вудлища або із певним запасом намотуватися на спеціальні пристосування (котушки, мотовило), що закріплюються вище за комель вудлища. На сьогодні в практиці любительського і спортивного рибальства розрізняють декілька типів вудок: **Вудка поплавцева** – снасть, характерним елементом якої є поплавець як сигналізатор клювання й утримувач гачка з принадою на заданій глибині. Розрізняють літні й зимові поплавцеві вудлища з рухомим або фіксованим оснащенням. При рухомому оснащенні вудлище обладнується пропускними кільцями, а запас волосіні зберігається на барабані катушки або мотовилі, які кріпляться до вудлища; **Вудка болонська** – поплавцева вудка, бланк якої оснащений пропускними кільцями і кріпленням для катушки; **Вудка матчева** – поплавцева вудка з вудлищем, обладнаним для далекого закидання гачка з принадою, а також з великою кількістю пропускних кілець невеликого діаметра, кріпленням для катушки, руків'ям та оснащенням з рухомим (ковзним) спеціальним матчевим

поплавцем; **Вудка махова** – поплавцева вудка з «глухим» оснащенням, коли волосінь кріпиться до кінчика (вершинки) вудлища. Не обладнується пропускними кільцями та кріпленням для катушки; **Вудка донна** – вудка, яка призначена для ловлі риби зі дна. Оснащення може бути «глухе» та рухоме, до складу якого входить годівниця (годівниці). Як сигналізатор клювання застосовується вершинка вудлища або різні типи сигналізаторів. Різновидами донної вудки є фідер (англ. *feeder*) та пікер (англ. *picker*).

Вудлище – основний структурно-функціональний елемент вудки, який складається з гнучкого прута (бланку), до якого прикріплюється волосінь з елементами оснащення (безпосередньо або за допомогою катушки та інших пристосувань). Призначене для закидання снасті, підсікання риби, що клюнула, і для її витягання з води. Виготовляється з природних матеріалів (дерева, бамбука) або зі штучних матеріалів (скловолокна /фібергласу/, вуглепластику /карбону/, композиту /суміш скловолокна та карбону/, кевлару, металу. До важливих характеристик вудлища належать: механізм дії, тест та клас. Вудлище може бути обладнане пропускними кільцями та руків'ям. Розрізняють: **Телескопічне вудлище**, вудилище всі секції (коліна) якого висувні, складаються одна в іншу: коліна меншого діаметра складаються в секції більшого діаметра. При складанні набуває компактного вигляду для зручності транспортування у дорозі; **Штекерне вудлище**, яке складається з кількох секцій (колін) з різним діаметром, що з'єднуються між собою шляхом вставлення одна в іншу; **Кастингове вудилище** – спінінгове вудлище з високою чутливістю, розроблене для використання з мультиплікаторною катушкою. Від звичайного спінінгового вудлища відрізняється будовою руків'я та наявністю в місці кріплення катушки спеціального виступу (нагадує курок), який охоплюється пальцями рук та сприяє надійнішому утримувannya знаряддя лову. Пропускні кільця кастингового вудлища меншого діаметра, а їх монтаж здійснюється з верхнього боку бланка.

Вудильник – невелика за розміром вудка для, яка правила, зимової підльодної риболовлі, зазвичай так називають знаряддя для ловіння хижої риби. В теплий період року може використовуватися під час ловлі з борту човна.

Вузол – одиниця швидкості, прийнята в судноплавстві. Відповідає швидкості судна (плавзасобу), що проходить одну морську милю в годину (1852 м/год або 0,514 м/с).



Габітус - зовнішній вигляд організму, сукупність його морфоструктурних ознак, що характеризують загальний тип тілобудови.

Газовий склад природних вод – сукупність газів, які присутні в природних водах у розчиненому стані. Якісний та кількісний склад розчинених у воді газів визначається природними умовами, в яких перебуває вода. Походження газів пов'язане з такими факторами: 1) складом атмосфери (азот, кисень, аргон та інші інертні гази, діоксид вуглецю); 2) біохімічними процесами (діоксид вуглецю, метан та інші вуглеводні, сірководень, азот, водень); 3) процесами дегазації мантії та метаморфізації гірських порід у глибинних шарах земної кори при високій температурі і тиску (діоксид вуглецю, оксид вуглецю, сірководень, водень, метан, аміак, хлористий водень тощо). Перші дві групи характерні для поверхневих та підземних вод, третя – в основному для підземних вод. У поверхневих водах найпоширеніші кисень, азот та діоксид вуглецю, в підземних – діоксид вуглецю, сірководень та метан.

Галобіонти – організми, які населяють водойми з підвищеною солоністю води.

Галофільні бактерії – мікроорганізми, що мешкають тільки в умовах високої солоності. Ростуть при концентраціях солей в 20-30 %. Мешкають в засолених ґрунтах, солоних озерах, лиманах, морях.

Галофіти – рослини, які пристосовані до життя на засолених ґрунтах. Галофоби – гідробіонти, що адаптувалися в процесі еволюції до життя у прісному або слабкомінералізованому середовищі. Не можуть жити в солонуватих і солоних водах.

Гамарус – невеликий рачок бокоплав, що відноситься до виду *Gammarus*. Він має зігнуте дугою тіло, одягнене в твердий хітиновий панцир, що складається з 14 сегментів. Рухається гамарус бічними ударами тіла, додатково допомагаючи собі 9 парами ніг, за що отримав другу назву “бокоплав”. Мешкає гамарус як в прісних, так і в солоноводних водоймищах. Тримається він в основному під каменями, серед гальки і крупного піску в береговій смузі.

Гамети - спеціалізовані статеві клітини для розмноження та забезпечення розвитку нової особини з передачею спадкових ознак нащадкам.

Ганоїдна луска – луска, що має форму ромбічних пластинок, тісно з'єднаних між собою і вкритих зверху емалеподібною речовиною – ганоїдом.

Гарпун - активне колюче металеве списоподібне знаряддя ловлі з зубцями для утримання об'єкта ловлі. У рибальстві може використовуватись як окреме знаряддя, що приводиться до дії безпосередньо руками (в Україні є забороненим), або у складі рушниць для підводного полювання. У другому випадку має вигляд металевої стріли, яка складається зі штока та голівки з двома – чотирма пелюстками, що розкриваються.

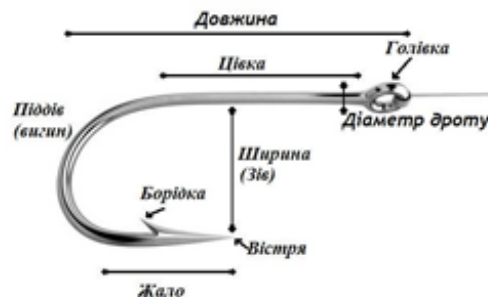
Гатка – споруда у вигляді, як правило дерев'яного, містка в прибережній зоні водойми для ловіння риби.

Гачкові снасті – риболовні пристосування з використанням гачків, якими ловлять рибу на плавку або самоловом. Можуть бути активними та пасивними (самолови), у конструкції яких не передбачене вудлище. Складаються з довгого шнура (або волосіні), до якого на коротких повідках прикріплені рибальські гачки, запас основної жилки розміщується на мотовилі. До оснащення також входять грузила, а залежно від конструкції – годівниці, поплавки та амортизатори. Найчастіше на водоймах України використовуються жерлиці різних конструкцій та перемети.

Гачков'яз – спеціальний компактний прилад для монтажу повідця на дрібні гачки з лопаткою. Особливо цей інструмент буде корисним при монтажі великої кількості гачків за місцем лову риби, наприклад при вудінні на гумку або при в'язці гачків при низьких температурах повітря, коли змерзлі руки погано виконують дрібну роботу.



Гачок – найважливіша частина будь-якого рибальського оснащення. Призначений для насаджування приманки з наступним підсіканням риби та утримання її на підчепі. Основними складниками рибальського гачка є: голівка (вушко, «лопатка»), за допомогою якої гачок кріпиться до волосіні, цівка – пряма основна частина гачка, зачіп (вигин) – місце вигину гачка, жало з борідкою та вістрям (кінчиком жала).



Гексахлоран – органічна сполука, яка використовується в якості препарату для боротьби з шкідниками рослин і паразитами тварин (хімічна формула – $C_6H_6Cl_6$). Високо токсична і канцерогенна речовина.

Гельмінти – узагальнююча назва паразитичних червів (трематоди, моногенії, стрічкові черви, нематоди, скреблики). Потрапляючи в тіло риб гельмінти викликають захворювання – гельмінтози.

Генезис – походження, виникнення.

Генофондні колекції – генетично репрезентативні сукупності живих риб або інших гідробіонтів, кріоконсервованих або консервованих іншими засобами генетичних матеріалів [69].

Географічна зона - частина земної поверхні з особливим типом клімату, рослинності, тваринного світу, ґрунтів, інших географічних умов, що визначають її специфіку як біотичного середовища, сферу антропогенної дії соціально-економічної і пов'язаної з цим природоохоронної діяльності у її межах.

Гербіцид – хімічна речовина, яка використовується для вибіркового або суцільного знищення рослин.

Гермафродитизм - наявність органів чоловічої і жіночої статі в однієї і тієї самої особини. У риб трапляються дуже рідко (морські окуні, морські карасі). Гетеротрофні організми – консументи, які не здатні самостійно синтезувати органічні речовини з неорганічних, тому використовують для живлення органічні речовини, що утворені іншими видами. Гетеротрофи є протилежністю автотрофам, які використовують неорганічні речовини, вуглекислоту або бікарбонат, як єдине джерело вуглецю. Всі тварини — гетеротрофи, також як і гриби та багато бактерій та архей. Деякі паразитичні рослини також є повністю або частково гетеротрофами, тоді як хижі рослини споживають м'ясо для

отримання азоту, при тому будучи автрофними. Гирло річки – місце, де певна річка впадає у водойму, іншу річку чи місце, де вода повністю розтікається по поверхні суші, витрачаючись на випаровування і просочування в ґрунт, або ж її повністю забирають на господарські потреби.

Гирлова ділянка річки (гирло) – перехідна зона, вздовж якої гідрологічний режим річки поступово змінюється на режим водойми або моря.

Гібрид – організм, отриманий в результаті схрещування генетично різнорідних батьківських форм (видів, порід).

Гідатофіти – водяні рослини, повністю або напівзанурені у воду (ряска, елодея й інші).

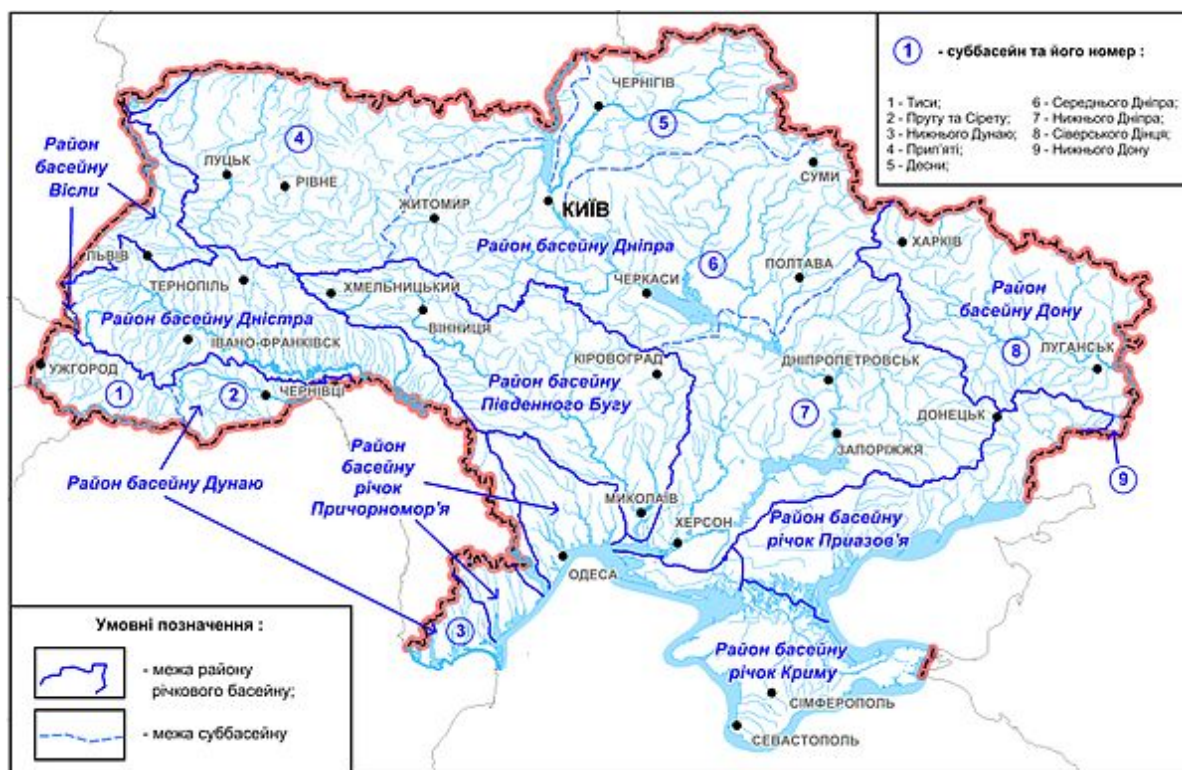
Гідробіологія – комплексна біологічна наук, яка вивчає населення гідросфери, з'ясовує вплив факторів водного середовища на гідробіонтів, виявляє біологічні процеси, що відбуваються у водоймах внаслідок взаємодії біотичних і абіотичних компонентів. Досліджує структуру та функціонування водних екосистем, розподіл різних видів організмів у водоймах їх біологічні особливості – ріст, розвиток. живлення, обмін речовин тощо, вивчає гідробіонтів у процесах трансформації речовини та енергії в екосистемах.

Гідробіонти – тварини чи рослини (гідрофіти), що мають різноманітні пристосування для життя у воді [72]. Гідробіонти поділяють на бентос (мешканці дна водойми), планктон (мешканці товщі води) та нектон (активно плаваючі мешканці поверхневої плівки води).

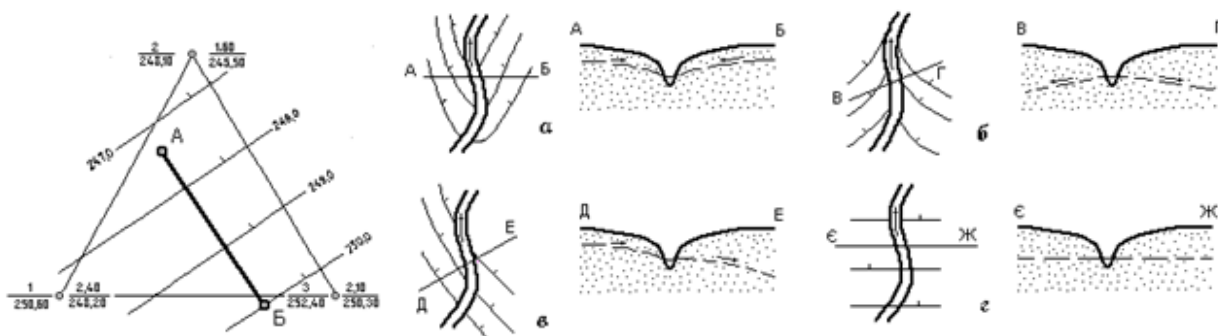
Гідробіос - сукупність організмів, які населяють водойми усієї земної кулі.

Гідрографічна мережа – сукупність водостоків і водойм у межах певної території.

Гідрографічне районування України – відповідно до [59] , поділ території України на гідрографічні одиниці – райони річкових басейнів та суббасейни з метою розробки планів інтегрованого управління річковими басейнами. Розроблена в 2013 році фахівцями [6,22,58].



Гідроізогіпси (англ. *water table contour, hydroisohypses*) - 1) лінії, що з'єднують на карті (плані) точки з однаковими абсцисами або відносними відмітками висот поверхні безнапірних підземних вод; 2) горизонталі (ізогіпси) вільної (депресійної) поверхні фільтраційного потоку. За допомогою карти (плану) гідроізогіпс можна визначити гідравлічний похил (градієнт), а також виявити наявність взаємозв'язку між ґрунтовими та поверхневими водами.



(рис. а) гідроізогіпси на схемі визначення напрямку руху ґрунтових вод; б) схема взаємозв'язку поверхневих і ґрунтових вод).

Гідрокарбонати – кислі солі вугільної кислоти H_2CO_3 (містять аніон HCO_3). Наприклад, до гідрокарбонатів належить питна сода NaHCO_3 .

Гідрологічний режим – сукупність змін стану певного водного об'єкту, що закономірно повторюються та притаманні йому на відміну від інших водних об'єктів.

Гідрометричні спостереження – вимір величин і показників, що характеризують стан водойми й погоди. Включають спостереження за атмосферним тиском, температурою й вологістю повітря, показниками швидкості та напрямком вітру, хмарністю, опадами, оптичними явищами атмосферного повітря, швидкістю течій, витратами води, температурними та гідрохімічними показниками водного середовища, характеристиками льодового покриву та ін.

Гідросфера – перервна водна оболонка Землі, яка сукупність океанів і морів (Світовий океан), континентальних (річки, озера, болота, льодовики тощо) та підземних вод. Загальний обсяг природних вод складає біля 1,39 млрд. km^3 масою 1,7 млрд. т (1/ 780 об'єму планети). Води покривають 71% поверхні планети (361 млн. km^2).

Гідротехнічні споруди рибогосподарської технологічної водойми (гідротехнічні споруди) – об'єкти нерухомого майна державної власності (земляні греблі та дамби, водозабірні споруди, повеневі водоскиди, донні водовипуски, водопостачальні, скидні та рибозбірно-осушувальні канали, рибовловлювачі, камери облову, причали, водоскиди, бистротоки, перепади, перегороджувальні рибозахисні та інші споруди), що є інженерними спорудами, які призначені для управління водними ресурсами (підготовка, постачання, збереження, транспортування води та водовідведення), а також для запобігання шкідливій дії вод [69].

Гідротехнічні споруди для цілей аквакультури - об'єкти нерухомого майна державної або комунальної власності або власник яких невідомий чи його неможливо встановити на підставі даних, документів та/або інформації з відповідних державних реєстрів (земляні греблі та дамби, водозабірні споруди, повеневі водоскиди, донні водовипуски, водопостачальні, скидні та рибозбірно-осушувальні канали, рибовловлювачі, камери облову, причали, водоскиди, бистротоки, перепади, перегороджувальні рибозахисні та інші споруди), що є інженерними спорудами, які призначені для управління водними ресурсами (підготовка, постачання, збереження, транспортування води

та водовідведення), а також для запобігання шкідливій дії вод та розташовані на водних об'єктах, наданих у користування на умовах оренди для цілей аквакультури [69].

Гідрофіл – організм, пристосований до життя у водному середовищі.

Гідрофіти – вищі рослини, прикріплені до ґрунту і занурені у воду лише нижньою частиною (комиш, осока й інші).

Гідрохімія — наука про хімічний склад природних вод і закономірності його зміни під впливом природних (хімічних, фізичних і біологічних) та антропогенних чинників.

Гідрохор – рослини, діаспори яких (плоди, сімена, спори) розповсюджуються течією води або по воді на плаваючих предметах.

Гіотаку - унікальний метод малювання японських рибалок (де япон. «гіо» - риба, а «таку» - враження). Винайдений прийом полягав у зйомці щойно спійманої риби на папері за допомогою чорнил. Впіймавши черговий рибальський рекорд, вони фарбували рибу нетоксичними чорнилами *суміє-е*, після чого робили рибний відбиток на рисовий папір.



Гіполімніон – холодний, збіднений киснем шар води в озері або іншій водоймі, що знаходиться нижче зони швидкої зміни температури води.

Гіпотермія (грец. *ύπο* - під-, грец. *Θέρμη* - тепло; **переохолодження**) - патологічний стан організму, при якому температура тіла падає нижче необхідної для підтримки нормального обміну речовин і функцій організму.

Гіркуша – одна з місцевих назв гірчака.

«Гірлянда» – зимова снасть для ловіння «мирної» риби з під льоду або з борту човна у вигляді ланцюжка мормишок на основній волосіні.

Гладиш - шкідлива водяна комаха із ряду клопів, що нападає на мальків риб.

Глибиномір – свинцева гирка або конус, у вершину якого вставлене кільце або інше пристосування для кріплення риболовного гачка, для визначення глибини на місці лову.

Глоткові зуби – нижньоглоткові зуби, розміщені на 5-й перетвореній зябровій дузі. Мають вигляд площадок, що вкриті дрібними зубчиками. На верхній стінці є твердий роговий утвір – жорночка, який разом з глотковими зубами бере участь у перетиранні корму. Характерні для коропових, є також у губа нових, риб-папуг та деяких камбал. Можуть бути одно-, дво- або трирядними.



Глуха оснастка (глухе оснащення) - снасть, що складається з вудилища без використання котушки. Жилка зазвичай коротша ніж вудлище. Вудилище має бути дуже м'яким, тому що тут саме воно має головну роль "глушіння ривків" риби.

Годівниця (годівничка, кормушка) - пристосоване знаряддя для фідерної/пікерної ловлі (у вигляді невеликої ємності), яке призначене для прикорму і заманювання риби. Годівниця може входити до складу оснащення до знаряддя лову та безпосередньо закріплюватись до волосіні або використовуватись окремо.

Головатиця (лат. *Hucho hucho*) - місцева назва дунайського лосося, який зустрічається на сході Закарпатської області, в середній і нижній течіях річок Тересви і Тереблї та в басейні річки Тиса. Вважається реликтовою формою в тайменя.

Головні іони – кількість переважаючих у природних водах іонів. До них належать хлоридні, сульфатні, гідрокарбонатні, карбонатні іони, іони кальцію, магнію, натрію, калію тощо.

Гомотермія – однакова температура і відповідно густина води по всієї товщі води водойми (озера, водосховища) або водотоку (ріки).

Горбач — великий окунь, як правило, вагою більше 0,5 кг.

Гра (принади) - дії, що здійснюються рибалкою в процесі проводки, направлені для придання рухам приманки реалістичності.

Градусо-дні – добуток величини середньодобової температури води на кількість днів з цією температурою. Абіотичний показник, який використовують в аквакультурі як фізичну характеристику рибогосподарської водойми.

Граничнодопустима концентрація (ГДК) – це така концентрація шкідливої речовини в об'єктах довкілля, яка при впливі на людину не викликає негативних змін в стані її здоров'я.

Гранично допустимий скид (ГДС) – це норматив, що встановлює максимальну кількість шкідливих речовин у стічних водах, яка допустима для відведення в установленому режимі у водний об'єкт з метою забезпечення норм якості води у контрольованому пункті.

Гранично допустимі викиди – маса, виражена через деякі конкретні кількісні параметри, концентрацію та/або рівень викидів, що їх не можна перевищувати протягом одного або декількох періодів часу. Значення гранично допустимих викидів можуть також встановлювати для деяких груп, сімейств або категорій речовин, зокрема для речовин, визначених відповідно до [59].

Значення гранично допустимих викидів для речовин звичайно застосовуються у точці, в якій викиди виходять з об'єкта, без урахування подальшого розбавлення при визначенні таких значень. Щодо опосередкованих скидів у води, вплив установки очищення стічних вод може бути врахований під час визначення значень гранично допустимих викидів обумовленого об'єкта, за умови що при цьому забезпечується еквівалентний рівень захисту довкілля в цілому і це не призводить до вищих рівнів забруднення довкілля [59].

Гребля – гідротехнічна споруда, яка використовується під час створення водосховищ, ставів та інших штучних водойм.

Гречка земноводна – надводний макрофіт, який має наземну і водну форми з плаваючими листями. Часто утворює густі зарості на мілководдях ставів.

Грузило – рибальське пристосування (елемент оснащення), яке являє собою невеликий шматочок свинцю або бабіту (найбільш важких і легкоплавких металів чи сплавів). Виконує функції вирівнювання поплавця і занурення гачка з наживкою у водоймі на потрібну глибину, а також закидання приманки (принади) на необхідну відстань.

Ґрунт – біокосна речовина, що утворилася в результаті взаємодії живих організмів та косної речовини. Відрізняється від гірських поріж складом мінеральної маси, значним вмістом специфічних органічних речовин (гумусу) і має важливу відмінність – родючість.

Гряда – загальна назва витягнутих, відносно невеликих форм рельєфу різного походження: кінцево-мереного, озового (відкладені талими водами льодовиків), еолового (вітрового походження).

Гряда підводна (морська) – витягнуте вузьке підняття дна (ряд мілин, рифів або підводних каменів) невеликої відносної висоти (десятки, сотні м). За своєю природою можуть бути акумулятивні (піщані та гравійно-галькові вали, коралові рифи) або вироблені (скелясті).

Гряда руслова (для континентальних водойм) – підвищення донного рельєфу витягнутої форми, що виникає в руслах річок, рідше у водоймах інших типів, і поява якої обумовлено процесами транспортування донних наносів, іноді ерозійними або геологічними процесами.

Гумус – темнозабарвлена органічна речовина ґрунту, що утворюється внаслідок біохімічного розкладу рослинних і тваринних решків і яка накопичується в поверхневому ґрунтовому горизонті.



Даппінг – своєрідна техніка ловлі нахлистом (від англ. *dap* – підплигувати, погрузати). Використовується довге вудилище та відносно короткий робочий відрізок шнура з підлісочку та повідком. Мушка приводнюється на поверхню води лише на мить, причому в місці, де на думку рибалки, знаходиться потенційний трофей. Якщо негайне клювання відсутнє, мушка знову перезакладається.

Дафнія – рід невеликих неокоеанічних планктонних ракоподібних з ряду Гіллястовусі (лат. *Cladocera*) - розмірами від 0,2 до 6,0 мм. рачок, плодючість якого складає 20-100 яєць. Досягає довжини 4-6 мм, ваги – 10 мг. Тривалість життя – до 3-х місяців. Члени цього роду є одними з найменших водних ракоподібних. За схожий на рухи блох характер переміщення, дафній ще називають водяними блохами. Вони мешкають у різноманітних водних середовищах від кислих боліт до прісноводних озер, ставків та річок.

Даунріггер – пристосування для заглиблення штучних принад (звичайно воблерів), яке використовується для ловлі тролінгом та дозволяє точно задати глибину проводки принади. Представляє собою механізм, який нагадує лебідку з виносною стрілою, що кріпиться до транця або борта човна та за допомогою спеціального кріплення (кліпси) подає волосіні за допомогою тросу на задану глибину.



Двійник – гачок з двома підчепами, який застосовується зазвичай для ловіння хижої риби. Використовується як елемент оснащення твістера, віброхвоста, зимової жерлиці тощо.

Дволітки – вік риби наприкінці другого вегетаційного періоду. На лусці є одне річне кільце, а за ним великий або маленький приріст другого року життя. Позначають значком 1⁺.

Дворічки – риби віком двох років. Назва віку риб після другої їх зимівлі. На лусці є два річних кільця і майже завершений приріст другого року. Вік позначається цифрою 2.

Двостулкові молюски – пластинозяберні молюски, які живуть у солонуватих та прісних водах. Об'єкти промислу та розведення, служать їжею для риб (устриці, мідії, гребінці й інші).

Девон – важка штучна принада веретеноподібної форми, у якій обертова частина насаджена без посередньо на вісь і виконана у вигляді пропелера або гвинта.

Дегенерація – виродження, погіршення певних рис або властивостей організму.

Деградація ландшафту – результат незворотних змін, які повністю руйнують його структуру, що проявляється у втраті ландшафтом здатності виконувати ресурсо- і середовище відтворюючі функції.

Декларація по довкілля й розвиток – документ, прийнятий Конференцією ООН з питань довкілля й розвитку (Бразилія, Ріо-де-Жанейро, 1992). Цей документ містить сукупність принципів, які визначають права народів на розвиток та їхні обов'язки щодо збереження навколишнього природного середовища. В декларації зазначається, що люди мають право на здорове й плідне життя в гармонії з природою. Мир, економічний розвиток і охорона довкілля взаємопов'язані й неподільні.

Декстрини – розчині у воді порошкообразні речовини, які отримуються з крохмалю і по своїй суті є клеєм рослинного походження. Використовуються при виготовленні технопланктону та його аналогів.

Дель – сітне полотно із товстої нитки, виготовлене машинним способом шляхом зав'язування вузлів або переплетення ниток.

Дельта річки – гирло річки з рукавами, протоками та мілинами, які формуються внаслідок інтенсивного відкладення наносів (на рис. представлена дельта Дунаю).



Делювій – скупчення дрібних часток продуктів вивітрювання гірських порід, змитих талими або дощовими водами і відкладених на низинних елементах рельєфу.

Депресія підземних вод – зниження вільної або напірної площі поверхні підземних вод природного (долини, балки та ін. структури первинної гідрографічної мережі річкового басейну) та/або штучного (свердловини, криниці, гірські виробки, дренажні канали та ін.) дренажу.

Детрит – дрібні органічні частинки (рештки розкладених водних тварин, рослин і грибів разом із наявними в них бактеріями), що осіли на дно водойми або зависли в товщі води в придонному шарі.

Детритофаги – риби, які живляться детритом разом із мікроорганізмами, що містяться в ньому. До типових детритофагів можна віднести кефалей, істотне значення має детрит для живлення білого і строкатого товстолобиків, багатьох бентофагів.

Джерело – природний вихід підземних вод на земну поверхню. Утворюються звичайно в пониженнях, де земна поверхня пересікається з підземними водоносними горизонтами або у випадках, коли залягання водонепроникних порід (відносного водотривкого горизонту) наближається або виходить на земну поверхню, зумовлюючи і наближення до поверхні водоносних горизонтів підземних вод.

Джеркбейт – безлопатні воблери для ловлі риби в товщі води від англ. “jerk” – поштовх, ривок та “bait” – принада. Об’ємна пластикова або дерев’яна приманка яка приваблює – переважно при ривковій проводці. Як правило розмір джеркбейта починається з 9-10 см і з маси близько 30 гр. Більш легкі і маленькі принади хоч і належать до цього ж класу, але історично часто іменуються по іншому: *уокер, сабуокер, стікбейт*.



Джеркінг – метод спінінгового лову, східний за технікою з твічінгом. При застосуванні джеркінга використовуються крупні джеркбейти і воблери.

Джиг – техніка ловлі хижих видів риби на спінінг, яка полягає у східчастій проводці штучної принади з торканням дна або без нього. Характерною ознакою для джигових принад є те, що центр тяжіння в них знаходиться попереду. Для джигу використовують легкі спінінгові вудилища з швидким та екстра швидким тестом.

Джиг-головка – риболовне грузило визначеної форми з закріпленням на ньому гачком. Використовується при ловлі на штучні принади – твістери, віброхвости, стрімери, октопуси тощо.

Джиг-ріг – один із способів оснащення силіконової приманки при лові хижої риби спінінгом. Монтаж, у якого і повідець, і гачок з силіконом шарнірно прикріплюються до вантажу в одній точці.



Джиг-спінер – штучна спінінгова принада (див. **Тейл-спінер**), головною конструктивною особливістю якої є хвостове розташування обертового пелюстка, а також наявність головного обтяжливого елемента.

Дзеркало поверхні води – водна поверхня водойми (річка, озеро, водосховище та ін.), верхня межа (поверхня) ненапірних підземних вод у водоносному горизонті. Дзеркало підземних вод завжди нахилено в напрямку руху води й приблизно відображає рельєф поверхні. Якщо підземні води заповнюють замкнуті пониження водотривкого лож, їх поверхня приймає горизонтальне положення. Обриси дзеркала підземних вод картографічно відображаються за допомогою системи *гідроізогінс*.

Дибіонт – організм, який живе в різних середовищах (наприклад, водне і повітряне) або господарях, які мешкають у двох середовищах (для паразитів).

Динаміка чисельності - 1) зміна густоти видового населення; 2) коливання загальної кількості організмів у межах систематичної категорії або території.

Дисперсія популяції - процес, за якого частина особин популяції покидає територію, поповнюючи сусідні або заселяючи нові, ще не зайняті видом.

Диферент — нахил плавзасобу в поздовжній площині. Розрізняють *диферент* на ніс і на корму судна.

Дихлодифенілтрихлоретан (ДДТ, дуст) – інсектицид, який у 40-70 роках минулого ХХ століття широко застосовувався для боротьби зі комахами-шкідниками. ДДТ виявляє мутагенну і канцерогенну дію, викликає хронічні отруєння. Дуже стійка сполука, яка здатна нагромаджуватися у довкіллі, забруднювати його, порушуючи біологічну рівновагу у природних екосистемах. Заборонена до застосування повсюдно з 1980 р.

Діапазон толерантності – інтервал значень екологічного фактору, в межах якого даний вид здатний існувати.

Діатомові водорості – відділ нижчих рослин. Мікроскопічні одноклітинні і колоніальні організми. Відіграють значну роль у живленні водних тварин.

Діоксини - велика група хлорованих вуглеводнів. Безбарвні кристали, нерозчинні у воді. Хімічно дуже інертні. Дуже стійкі сполуки, з тривалим часом напіврозпаду. Оскільки розчиняються жирами, то мають здатність до біоаккумуляції, тобто до накопичення в організмі. Діоксини, які можна назвати "екологічним брудом", є побічними продуктами, які утворюються при синтезі деяких гербіцидів, при виробництві целюлози, при електролізних процесах отримання нікелю і магнію, литті сталі та міді, переплавці лому заліза, при виробництві алюмінію, а також у процесах нафтопереробки, при спалюванні хлоровмісних сполук, спалюванні автомобільного мастила та бензину, сміття тощо. Забруднюють навколишнє середовище.

Діп – одна з лінійки рідких ароматизованих добавок, які підвищують атрактивність (привабливість) принади для риби.

Добрива – речовини, які вносяться в ґрунт або в водойми з метою прискорення росту та розвитку рослин і мікроорганізмів.

Добова норма улову - добування (вилов) дозволених видів водних біоресурсів в гранично допустимому обсязі визначеному цими правилами на одного рибалку за добу [67].

Добування (вилов) - вилучення водних біоресурсів із середовища їх перебування [74].

Довжина тіла (розміри водних біоресурсів) – довжина тіла (тулуба) риб, раків та мушлі молюсків. Розміри водних біоресурсів вимірюються у риб – від кінчика рила при закритому роті до початку середніх променів хвостового плавця (кінця лускового покриву), у раків – від середини ока до краю центральної пластини хвостового плавця, у двостулкових молюсків (мідія, гребінці та інші) – шляхом виміру найбільшої довжини мушлі [67,71].

Довкілля – аналогічно *навколишнє природне середовище* або *середовище природно-антропогенне*.

Договір про рекреаційну діяльність - договір, укладений установою природно-заповідного фонду (ПЗФ) з суб'єктом рекреаційної діяльності про надання у межах спеціально відведеної рекреаційної ділянки рекреаційних послуг [66].

Доза граничнодопустима – максимальна кількість шкідливого агента, проникнення якого в організм не завдає йому шкоди.

Дозвіл на право здійснення любительського і спортивного рибальства – документ, що видається за плату органами рибоохорони на право здійснення любительського і спортивного рибальства за умов спеціального використання водних живих ресурсів на спеціально визначених для цієї мети водоймах (їх ділянках) [67].

Долина – негативно лінійно витягнута форма рельєфу, яка створилася в результаті розвиваючої дії текучої води. Початковими формами долини є яри та балки. Найбільш розповсюджені річні долини, які мають дно спільне з руслом річки, пойми.

Доместикація або одомашнення – процес зміни популяції тварин або рослин за допомогою селекції, в результаті якого вони стають пристосованими до утримання в специфічних умовах, в неволі та використання людиною.

Домінанти – вид, кількість якого переважає в даному співтоваристві, як правило, порівняно з близькими формами, в усякому разі, що входять в один рівень екологічної піраміди.

Домінантність (домінування) – здатність виду займати панівне становище в угрупованні та спричинювати переважний вплив на біоценотичні процеси.

Донка – рибальська снасть для пасивної риболовлі з дна. Складається з гачка (гачків) на повідках, вантажила і волосіні. Між грузилом й основною волосінню може додаватися гумовий амортизатор (така донка називається «резинка»). Донку залишають на тривалий час, риба ловиться (підсікається) на неї у відсутності рибалки.

Донка ходова – аналогічна з звичайною донкою за конструкцією рибальська снасть, лов якою здійснюється за рахунок руху вантажила, вабленого струменем води.

Донний водовипуск - споруда, що призначена для регулювання рівня води, повного скиду води з водойми, а також для переміщення об'єктів аквакультури у рибовловлювач [69].

Донний лов (донна ловля) - лов риби з дна. Снасть складається з основної жилки, повідців, гачків і грузила або годівниці. Щоб зробити снасть потрібно до основної жилки прикріпити на самий кінець грузило (годовницю), а перед ним - кілька повідців, на яких прив'язані гачки. Розрізняють звичайні донні і фідерні снасті.

Донні відклади – відклади, що утворюються за рахунок привнесених стоком води органічних і неорганічних речовин.

Донні організми – бентос, населення дна, бентичні організми.

Донні риби – бентичні риби, які живуть біля дна (камбала, бичкі, лин, карась, короп, тощо).

Доріжка – 1) риболовна снасть та спосіб ловлі хижих риб на блешню або снасточку з рухомого човна, судна або іншого плавзасобу; 2) браконьєрська снасть у вигляді достатньо короткої та невисокої зябрової сітки, яка розміщується на донці з гумовим амортизатором.

Дорсальний (дорзальний) - спинний плавець у риб, позначається літерою «D».

Дослідний вилов - науково-дослідний, науково-промисловий, контрольний, дослідно-конструкторський лов, вилучення риби та інших водних живих ресурсів для подальшого відтворення та з'ясування біологічного і санітарно-епідеміологічного стану [74].

Дослідно-конструкторський вилов - добування (вилов) водних біоресурсів з метою з'ясування доцільності використання знарядь лову, риболовних суден для здійснення промислу [74].

Дош кислотний – атмосферні опади, з величиною показника рН менше за 5,6.

«Драч» («драк», «коса», «муха») – браконьєрське знаряддя у вигляді грузила з великими подвійними або потрійними гачками для добування риби методом «смика» (зачеплення гачками). Основні ознаки драча: ширина та висота підчепу гачків, які значно перевищують дозволені [67] розміри для зимових блешень (10 мм від кінчика жала до цівки); відсутність на знарядді деталей, які штучно імітують жертву для хижака; відсутність на гачках борідок; значна вага знаряддя (не менше 50-100 г), яка ускладнює вертикальне керування приманкою; характерна рвуча горизонтальна проводка снасті в товщі води.



Дрейсена – невеликий двостулковий молюск, у дорослому стані прикріплений до субстрату. Молодь веде планктонний спосіб життя. Широко поширений у всіх внутрішніх водоймах України.

Дрейф – знос судна (плавзасобу), що рухається, з лінії його курсу під впливом вітру, течії та ін. причин. Величина дрейфу

характеризується кутом, утвореним лініями уявного курсу й дійсного переміщення судна (плавзасобу).

Дренованісь підземних вод – природне або штучне перехоплення частини підземного (грунтового) стоку водними об'єктами.

Дрифтер – невеликий рибальський човен, що призначений для вилову риби дрифтерними сітками (заввишки від 3 до 15 м і довжиною до 4500 м, які вільно плавають після їх закидання). Дрифтер має розмір малих або середньотонажних човнів.

Дроп-шот – тип риболовної оснастки, при якій приманка змонтована на основній волосіні вище грузила, розташованого на кінці волосіні. При ловлі щуки – на основній волосіні змонтований металевий повідок з приманкою та другим повідком, до якого прив'язується відрізок волосіні з грузилом на кінці. Дослівно назва дроп-шот (*англ. drop shot*) перекладається як «падіння», адже сама приманка не завантажена і при подачі має ефект вільного падіння.

Дроппер - дрібна дріб, розподілена по всій довжині нижньої половини монтажною волосіні, що дозволяє насадці повільно занурюватися на дно

Дротяний повідок - спеціальний повідець, зроблений з дроту і використовуваний для лову хижої риби, найчастіше щуки.

Другорядні статеві ознаки - морфологічні статеві відміни у риб, які з'являються з розвитком статевих залоз. Самки переважно більші за самців, мають відмінності у довжині та формі плавців, товщині тіла та ін.

Дунайка – загально прийнята в Україні назва чорноморсько-азовського оселедця (*лат. Alosa immaculata*), який в весняний період заходить на нерест в річки Північно-Західного Причорномор'я (Дунай, Дністер, Південний Буг та ін.). Перед початком нерестової міграції риба запасається жиром, який складає близько 35% від її маси.

Дюкер - гідротехнічна споруда для пропускання води при пересіченні каналу (водоводу) зі шляхами сполучення, іншими каналами, річками тощо. Являє собою напірну трубу з вихідними частинами у вигляді вертикальних колодязів або нахилених труб.



Евгленові водорості – відділ (тип) нитчастих рослин. Рухливі одноклітинні, рідше колоніальні організми. Більшість евгленових водоростей забарвлена в зелений колір, деякі – безбарвні або (дуже рідко) червоні. Поширені у прісних водоймах.

Еврибат – водний організм, адаптований до проживання в широкому інтервалі глибин.

Евригалинні види – види пристосовані до існування в умовах значних змін солоності або хімічного складу води. До них належить багато мешканців морської літоралі, естуаріїв рік, солонуватих та дуже засолених водойм, лиманів.

Евриоксибонт – водний організм, здатний переносити значні коливання вмісту у воді розчиненого кисню навіть майже до повної його відсутності (наприклад, лин, карась, в'юн).

Евритермні організми – організми, здатні мешкати в умовах значних змін температури середовища.

Еврифаги – риби й інші водні тварини, які здатні харчуватися різноманітними кормами (наприклад, короп споживає рослинну та тваринну їжу).

Евтрофікація (евтрофування) – підвищення біологічної продуктивності водних об'єктів внаслідок зростання у воді концентрації біогенних елементів (азот, фосфор) та органічних сполук, що надходять у воду внаслідок антропогенної діяльності.

Екогенез - 1) виникнення нових форм під впливом навколишнього природного середовища; 2) історичні зміни особливостей організмів, пов'язані зі зміною умов мешкання;

Екологізація виробництва - шляхи удосконалення існуючих і створення нових технологічних процесів для більш повного задоволення принципу недопущення порушення екологічної рівноваги. Основним напрямом екологізації виробництва є розробка і наукове обґрунтування нових технологічних процесів, оптимізація споживання природних ресурсів, комплексного і багаторазового їх використання, а також рекультивація навколишнього природного середовища.

Екологізація законодавства - розробка і впровадження у виробництво, комунальне господарство, повсякденне життя людей технологій, які б за максимального одержання продукції високої якості забезпечували збереження екологічної рівноваги в навколишньому природному середовищі та природному колообігу, не допускаючи забруднення довкілля.

Екологічна амплітуда - межі пристосування виду або угруповання до умов навколишнього середовища.

Екологічна валентність – ступінь пристосування гідробіонта до зміни умов середовища. Кількісно виражається діапазоном зміни середовища, в межах якого у виду не спостерігаються аномалії життєвих виділень.

Екологічна надійність - здатність екосистеми безвідмовно здійснювати енергопродуктивну роботу з відносним самовідновлюванням і саморегулюванням у межах певних, природних для неї добових, сезонних, річних, вікових коливань впродовж сукцесійного або еволюційного відрізка її існування чи потенційної можливості існування.

Екологічна ніша – місце виду в екосистемі, яке визначається його біотичним потенціалом і сукупністю факторів навколишнього середовища, до яких він пристосований.

Екологічна піраміда (або трофічна піраміда, харчова піраміда) - графічне подання зміни кількості біомаси або біопродуктивності на кожному трофічному рівні екосистеми. Піраміда біомаси показує кількість біомаси на кожному з трофічних рівнів, в той час як піраміда біопродуктивності показує кількість надлишкової біомаси, що продукується організмами на кожному з рівнів. Екологічні піраміди починаються продуцентами на нижньому рівні і продовжуються вгору через один або кілька рівнів консументів [43].



Екологічна пластичність - ступінь (амплітуда) витривалості організмів або їх угруповань до дії факторів навколишнього середовища.

Екологічна сумісність – здібність популяцій двох або декількох видів мешкати в межах однієї або дуже близьких екологічних ніш.

Екологічна система (екосистема) - сукупність живих істот і середовища їх існування, поєднані в систему взаємозумовлених біотичних і абіотичних явищ та процесів. Відповідно [63] - динамічний комплекс угруповань рослин, тварин і мікроорганізмів, а також їхнього неживого навколишнього середовища, які взаємодіють як єдине функціональне ціле.

Екологічний збиток - збиток, завданий екологічним системам певної території внаслідок невідповідності природоохоронним нормам і вимогам дій людини або зумовлений впливом стихійних (природних) сил.

Екологічний каркас територіальних утворень - форма просторово-часової організації території, яка сприяє збереженню природного середовища і раціональному природокористуванню. Каркас представлений системою ядер (ділянок суворої охорони видів, охорони місцезнаходжень і охорони ландшафтів) і коридорів (смуг, яка пов'язують ядра в систему) різного рівня. Екологічний каркас території виділяється як система земель (угідь) з такими режимами природокористування для кожної ділянки, які попереджають втрату біотичного різноманіття і деградацію ландшафту, а також підтримують його оптимальне функціонування й динамічну рівновагу [35].

Екологічний моніторинг – комплексна система спостереження, оцінки і прогнозування стану навколишнього середовища під впливом антропогенних факторів.

Екологічний ризик – це імовірність виникнення несприятливих (катастрофічних) екологічних ситуацій, які обумовлюють змін існуючих природних об'єктів, факторів або екологічних ресурсів.

Екологічний стан масиву поверхневих вод – інтегрований показник якості масиву поверхневих вод, що визначається за біологічними, гідроморфологічними, хімічними та фізико-хімічними показниками [58].

Екологічні ресурси - компоненти, що утворюють середовище і забезпечують екологічний баланс у біосфері та її підрозділах. До екологічних ресурсів належать енергія, газовий склад, вода, субстрати, продуценти, консументи і редуценти.

Екологічне прогнозування - передбачення можливої поведінки природних систем як за рахунок впливу природних процесів, так і людської діяльності. Для екологічного прогнозування

розробляються прогностні карти, які час від часу поновлюють виходячи з оновлення інформації про стан довкілля. Для особливо важливих об'єктів або ситуацій екологічні прогностні карти можуть виконуватися у постійному режимі – в режимі моніторингу.

Екологічне старіння - зниження вартості через необхідність перегляду існуючого використання природного ресурсу та прийнятої технології з точки зору фактичних і розумно передбачуваних місцевих національних та наднаціональних положень в сфері регулювання природокористування, директивного чи планового контролю за навколишнім середовищем і забрудненням і політикою використання відходів.

Екологічні фактори, екологічні чинники або фактори середовища – це будь-яка умова навколишнього середовища, яка діє на організм протягом хоча б однієї із стадій його життя.

Екологічні фактори, екологічні чинники або фактори середовища - сукупність усіх чинників середовища (температура, вологість, світло, гравітація, субстрат, живі організми та ін.), що діють на живий організм або надорганізмову систему (*моноцен, демоцен, плейоцен, біом, біосфера*). Не всі вони однакові за своїм значенням, вплив окремих компонентів взагалі незначний. Всю різноманітність екологічних факторів ділять за походженням і характером дії на три великі групи - *абіотичні, біотичні та антропогенні*. До абіотичних відносять фактори неорганічної або неживої природи, до біотичних — вплив живої природи, а також людини. Антропогенні фактори зумовлені діяльністю людини, вплив її на природу може бути як свідомим, так і стихійним, випадковим.

Економічний ефект – результативність економічної діяльності, реалізації економічних програм та заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату.

Економічна оцінка водних ресурсів – це оцінка як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському (рибному) господарстві та як просторового базису в суспільному виробництві за встановленими нормативними показниками, що характеризують продуктивність природного ресурсу, ефективність його використання та дохідність з одиниці площі (об'єму).

Екотип – сукупність особин певного виду організмів, пристосованих до умов існування із спадковими екологічно зумовленими ознаками.

Екотоп – місце мешкання біотичного угруповання, що становить собою комбінацію екологічних факторів та їх режимів у межах певної однорідної ділянки зовнішнього середовища.

«Екран» («Телевізор») – дрібновічкова зяброва (обвічковувальна) сітка з дерев'яною планкою замість поплавка по верхньому ряду і грузилами (металевим прутком) по низу. Відповідно [67] заборонене в Україні знаряддя любительської риболовлі.

Експертна грошова оцінка водного об'єкту – результат визначення вартості об'єкту водного фонду та пов'язаних з нею прав оцінювачем (експертом з питань оцінки земельних ресурсів) із застосуванням сукупності підходів, методів і оціночних процедур у відповідності до чинного законодавства, що забезпечують збір та аналіз даних, проведення розрахунків і оформлення результатів у вигляді звіту.

Експертиза риби - визначення ветеринарно-санітарного стану риби, встановлення її придатності для споживання в їжу.

Екстенсивна форма аквакультури – організаційно-технологічна форма рибогосподарської діяльності у сфері аквакультури, за якої вирощування об'єктів аквакультури здійснюється з використанням природних кормових ресурсів рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) без застосування засобів інтенсифікації [69].

Екстрактор - пристосування для витягування гачка з пащі хижої риби.

Екструда гель - новинка в риболовлі від виробника *lk baits*. Екструда гель є однією з найбільш швидко привабливих насадок. Під водою працює дуже швидко та ефективно. Екструд гель плаває. Залежно від температури води період його розпаду може бути до 24 годин.

«Електроудка» – система для добування об'єктів лову з використанням електричного струму. Згідно чинного законодавства України [67] є забороненим безумовно (браконьєрським) знаряддям ловлі. До складу «електроудки» входить: джерело електричної енергії – акумулятор, трансформатор-перетворювач, який підсилює розряд від акумуляторних клем більше ніж у 50 разів, та підсака, металевий обід якої виступає у якості аноду (катод підводиться до води окремо).



Елодея – м'який підводний макрофіт, розповсюджений у внутрішніх прісних водоймах. Утворює щільні зарості на дні продуктивних водойм з прозорою водою, є хорошим нерестовим субстратом.

Ембріон – зародок тварин.

Ендемізм – пристосованість рослин або тварин окремих видів, родів, родин і інших систематичних категорій до певного, відносно обмеженого регіону.

Епібентос – організми, які населяють поверхню дна водойми (наприклад, багато видів водоростей).

Епілімніон - найбільш прогрітий, багатий на кисень поверхневий шар водойми, в якому відбувається сезонна вертикальна циркуляція води і зосереджена основна маса фітопланктону.

Епінейстон – верхня (повітряна) частина нейстонного комплексу організмів. До них відносяться, наприклад, клопи-водомірки.

Епіфауна – прикріплені або малорухливі водні донні безхребетні, які мешкають на дні водойми.

Ерозія – руйнування ґрунту, гірських порід водними потоками і вітром з порушенням їх цілісності і зміною фізико-хімічних властивостей. Природний геологічний процес.

Естуарій – частково замкнута водна маса в нижній течії річки, яка вільно з'єднана з морем і живиться прісною водою з водозбірного басейну [74]. Воронкоподібні гирла рік, які затоплюються водою і розширюються впадінні в моря і океани.

Характеризуються змішуванням прісних і солоних вод. Естуарії розглядаються як перехідні зони між морськими та прісноводними місцями існування. Утворюється коли море затоплює гирло річки, а припливи та відпливи виносять осадові породи в море і не дають естуарію заповнитися та перетворитися на дельту. Це відбувається, коли прилегла до естуарію частина моря має велику глибину.



Етіологія – наука про причини виникнення хвороби.

Евтрофікація - збільшення вмісту біогенних речовин у водоймі, що викликає бурхливе розмноження водоростей, зменшення прозорості води і вмісту розчиненого кисню у глибинних шарах внаслідок розкладу органічної речовини мертвих рослин і тварин, а також масову загибель донних організмів.

Етологія - наука, що вивчає біологічні основи поведінки і реакції організмів в існуючому середовищі.

Ехолокація - метод вимірювання відстані (у тому числі і до дна), заснований на принципі Доплера, тобто на властивості звукових хвиль відбиватися від перешкоди і повертатися назад до джерела звуку. В основі даного методу лежать дві величини - швидкість звуку (константа) і час, за який звукова хвиля повернулася назад.

Ехолот – електронний пристрій-гідролокатор, який використовує звукові імпульси та служить для дослідження підводної обстановки (глибини водойми, рельєфу дна і складу ґрунтів, швидкості, температури води), в тому числі пошуку риби.



Єдина державна електронна система управління галуззю рибного господарства - загальнодержавна автоматизована електронно-комунікаційна система забезпечення доступу до інформації про галузь рибного господарства та її мережа, що забезпечують створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорону, захист інформації, а також електронну взаємодію між фізичними та юридичними особами, фізичними особами - підприємцями, суб'єктами надання публічних (електронних публічних) послуг, у тому числі адміністративних, центрами надання адміністративних послуг з метою отримання публічних (електронних публічних) послуг у галузі рибного господарства [74].

Єдність живої речовини - матеріальний і термодинамічний зв'язок, а також генетичні взаємовідносини у біосфері живих організмів, які утворюють безперервний комплекс життя на планеті.

Ємність біологічного кругообігу – максимальна кількість хімічних елементів, що знаходяться одночасно у складі живої речовини або задіяних у кругообігу біологічних речовин у даній екосистемі.

Ємність природного середовища – 1) число особин або угруповань, потреби яких можуть бути задоволені ресурсами даного середовища без помітних збитків для подальшого його благополуччя; 2) здатність природного середовища включати в себе різноманітні забруднювальні речовини, зберігаючи свою стійкість.

Ємність території (екологічна) – максимальна можлива в конкретних умовах даного регіону біологічна продуктивність усіх його біоценозів.

Єрик – відносно невелика, як правило, мілка протока, яка з'єднує дві більш крупних (озера, затоки, річки та ін.) водойми. Також це може бути річкова стариця або штучний осушувальний канал.



Жаби – представники безхвостих амфібій. У ставових рибних господарствах личинкові форми (пуголовок) є конкурентами в харчуванні молоді риб.

Жабовник - заросла водною рослинністю ділянка водоймища.

Жабурникові (англ. *Hydrocharitaceae*) - родина одноклітинних рослин, частково або цілком занурених у воду. В Україні відомі 4 роди (4 види): жабурник, валіснерія, елодея, тілоріз.

Жак або ятір – знаряддя для лову риби, становить собою сітний мішок циліндричної форми (із делі розміром вічка не менше 30 мм), натягнутий на кілька обручів. Діаметр обручів від вхідного отвору ятера до ктиря поступово зменшується.

Жало - гостра частина рибальського гачка, яка під час підсікання пробиває м'які тканини ротової порожнини риби (або інші частини тіла в разі випадкового зачіплення) та сприяє утриманню риби на гачку за рахунок борідки жала.

Жерлиця – живцева риболовна снасть для ловлі хижих риб таких, як – щука, судак, окунь, сом, минь, головень та ін. Розрізняють літні та зимові жерлиці. До плавучої різновидності літньої жерлиці можна віднести риболовний “кружок”.

Жива речовина – сукупність організмів усієї біосфери або будь-якої частини, які виражаються у одиницях маси, енергії та інформації.

Живець – відносно маленька жива рибка, яка використовується для приманки. Зазвичай живець наживляється на донку, жерлицю, перемет або кружок.

Живородіння – спосіб розмноження деяких видів риб, за якого ембріон розвивається в материнському організмі, живиться безпосередньо від нього через плаценту і народжується у вигляді розвиненої личинки, вільної від яйцевої оболонки.

Жилет рибальський – багатофункціональний елемент екіпірування сучасного рибалки, який може одночасно виконувати декілька функцій: рятувальну, страхувальну, екіпірувальну.

Жилі риби – види риб, які населяють однотипне середовище існування, не покидаючи його для нересту, нагулу або зимівлі.



Жилка – аналогічно, що й *Волосінь*.

Жировий плавець - непарний плавець, позбавлений променів, розміщений позаду спинного плавця; є систематичною ознакою у лососевих риб.

Життєва форма – зовнішній вид рослин і тварин, який відображає їх пристосування до умов навколишнього середовища.

Життєвий простір - середня площа, яка припадає на організм певної популяції або виду в межах екологічної ніші або місце існування (мається на увазі мінімум простору, який забезпечує нормальне існування організму в складі популяції)

Життєвий цикл - сукупність фаз розвитку, після завершення яких організм досягає статевої зрілості і набуває здатності давати життя наступному поколінню. У тварин розрізняють прямий розвиток і складний (розвиток із метаморфозами або зміною поколінь); у рослин - однорічний, дворічний і багаторічний цикли. У мікроорганізмів життєвий цикл завершується утворенням спор, цист або поділом клітин.

Життєвість - стійкість організмів та систем до змін навколишнього природного середовища.

Життєздатність - здатність організму зберігати життєдіяльність у змінних умовах навколишнього природного середовища.

«Жмак» («чмак») – різновид плаваючої снасті для ловлі хижих риб (за принципом «кружка»). Виготовляється з дерев'яного котка або жмута рогами з намотаною жилкою з гачком для живця.

Жор – інтенсивне, як правило, післянерестове живлення риб або будь-яке інше підвищення харчової активності риби.

Жорсткий строй – строй (лад) вудилища, при якому рукоять вудки набагато жорсткіше його вершини, що спрощує закидання оснастки на велику відстань.

Жуки – організми з повним перетворенням. Довжина імагінальних форм від 2 до 50 мм. Стадія личинки триває не менше 2 років. За живленням поділяються на жуків із тваринним і змішаним харчуванням. І жуки, і їх личинки завдають значної шкоди малькам риб, виїдають гіллястовусих ракоподібних, лялечок комах, ікру риб.

Жучки - ромбоподібні пластинки, які розміщені рядами на поверхні тіла (наприклад, у осетрових риб).

Забереги – смуги льоду, що примерзли до берегів водних об'єктів, коли основна частина водного простору не замерзла

Заболочення водойми – процес перетворення водойми у болото, в якому беруть участь не тільки водна, а й земноводна і наземна флора.

Заборонені знаряддя ловлі – знаряддя ловлі, використання яких заборонене згідно з чинним законодавством України. Заборонені знаряддя лову поділяються на: 1) **безумовно заборонені** – їх використання забороняється для всіх видів використання водних біоресурсів на всіх водоймах упродовж усього року. До таких знарядь належать: отруйні принади, електроловильні системи (електровудки), вибухові речовини та всі знаряддя, що призводять до калічення тварин, їх страждань та масового безконтрольного знищення [67,71]; 2) **умовно заборонені** – їх використання обмежується певними видами ловлі водних біоресурсів (наприклад, промислова або дослідна ловля, любительська ловля тощо), певними водоймами (їх ділянками), певними строками тощо; перелік та умови використання таких знарядь ловлі регламентується діючими правилами та встановленими режимами рибальства [67,70]

Заборонний період («заборона») – назва періоду року, упродовж якого обмежується (на певних ділянках, у певні способи, певних видів водних біоресурсів) або повністю забороняється промислове, любительське і спортивне рибальство. Чинним законодавством України в частині [62,67] на внутрішніх водоймах встановлюються щорічні заборони під час нересту риби і виношування ікри раками, линьки раків, ловлі на зимувальних ямах та ін.

Забруднення – це внесення в навколишнє середовище або виникнення в ньому нових, зазвичай не характерних для нього фізичних, хімічних, біологічних агентів або відхилення природного середнього рівня їх концентрації, що призводить до негативних наслідків. Розрізняють природне забруднення, яке виникає внаслідок потужних природних процесів (виверження вулканів, лісові пожежі, вивітрювання тощо) без будь-якого впливу людини, і антропогенне, яке є результатом діяльності людини й інколи за масштабами впливу переважає природні. Відповідно до [59] забруднення - пряме чи непряме

внесення внаслідок людської діяльності речовин або тепла в повітря, води чи ґрунт, яке може бути шкідливим для здоров'я людини або для якості водних екосистем або наземних екосистем, що безпосередньо залежать від водних екосистем, яке призводить до завдання шкоди матеріальному майну, або яке може шкодити або заважати об'єктам інфраструктури та іншому законному користуванню довкіллям.

Забруднювальна речовина - речовина, що спричиняє погіршення якості води [59,67].

Забруднювач – кожний (природний і антропогенний) фізичний агент, хімічна речовина і біологічний вид (головним чином мікроорганізми), який потрапляє в середовище життя в кількості, що перевищує граничні величини природних коливань на даний час [67,76].

Заводь або затон, сага – ділянка русла річки у вигляді затоки, що знаходиться за мисом або крутим поворотом і відрізняється повільною або зворотною, по відношенню до загальної, течією.

Заводне кільце - оптимальний з'єднувальний елемент для кріплення до волосіні різних складових рибальського монтажу та оснастки.

Заказник – територія або акваторія, у межах якої певний строк перебувають під охороною окремі елементи природного комплексу. В рибогосподарському Заказнику здійснюються заходи, спрямовані на збереження, охорону і відтворення рибних запасів. Природні Заказники створюються за постановою Кабінету Міністрів, рішенням місцевих Рад; режим їх в залежності від рівня встановлюється урядом країни, органами охорони навколишнього природного середовища, місцевими радами.

Закидання - процес послідовних дій рибалки, за допомогою яких рибалка відправляє рибальську снасть у водойму.

Закон внутрішньої динамічної рівноваги - закономірність, за якою природна система має внутрішню енергію, речовину, інформацію і динамічні якості, пов'язані настільки, що будь-які зміни одного з цих показників викликає у іншому або у тому самому, але в інший час, супутні функціонально-кількісні зміни, які зберігають суму речово-енергетичних, інформаційних і динамічних показників природної системи.

Закон генетичного розмаїття - закон, за яким усе живе генетично відрізняється і має схильність до збільшення біологічного розмаїття.

Закон десяти відсотків – закономірність, згідно якої при переході з одного трофічного рівня екологічної піраміди на другий споживається в середньому 10-20 % енергії біомаси. У збалансованих екосистемах закон 10%, як правило, не веде до згубних наслідків.

Закон екологічної кореляції - закон, за яким у екосистемі всі види, що входять до неї, функціонально відповідають один одному і знищення одного виду або їх групи завжди призводить до зникнення взаємопов'язаних інших видів живого. При повному знищенні або вимиранні виду він ніколи не зникає один, а завжди разом із взаємопов'язаними формами.

Закон Лібіха або закон мінімуму - відображує кількісне відношення дій факторів зовнішнього середовища на організм у природних умовах. Організм більше реагує на нестачу, ніж на надлишок дій факторів.

Закон мінімуму видів або парадокс солонуватих вод – закон, згідно з яким мінімум морських і прісноводних видів водних тварин спостерігається в солонуватій (близький до прісній води) зоні водойми (при солоності 5-8 ‰).

Закон толерантності або закон Шелфорда – фактором, який лімітує процвітання організму (виду) може бути як мінімум, так і максимум екологічного фактору, діапазон між якими визначає стійкість організму до даного фактору.

Закони Вольтера або закони системи «хижак - жертва» - 1) закон періодичного циклу: знищення жертви хижаком нерідко призводить до періодичного коливання чисельності популяцій обох видів, що залежить тільки від швидкості росту популяцій хижака і жертви і від початкового співвідношення їх чисельності; 2) закон збереження середніх величин: середня чисельність популяції для кожного виду постійна, незалежно від початкового рівня, за умови, що специфічні швидкості збільшення чисельності популяцій, а також ефективність хижацтва постійні; 3) закон порушення середніх величин: за аналогічного порушення популяцій хижака і жертви (наприклад, риб у ході промислу) пропорційна їх чисельності середня чисельність популяції жертви збільшується, а популяції хижака – зменшується.

Законодавство природоохоронне – сукупність нормативних актів, що встановлюють порядок охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, охорони

природи з метою забезпечення середовища мешкання людини в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Закраїна – смуга відкритої води вздовж берегів, утворювані перед скресанням внаслідок танення льоду та підвищення рівня води у водоймі.

Закриті умови аквакультури – умови, за яких розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури здійснюється у водному середовищі, відокремленому від водного об'єкта (його частини) бар'єрами, що запобігають вільному виходу об'єктів аквакультури. Застосування установок замкнутого водопостачання належить до закритих умов аквакультури [69].

Закрут - плавний вигин русла річки або іншого водотоку, ділянка між двома суміжними точками перегину його осьової лінії. Закрути річок утворюються як при меандруванні, так і з інших геологічних, геоморфологічних, антропогенних обставин. Якщо при меандруванні закрути мають причиною утворення закономірний плановий розвиток русла, тобто, *процес меандрування*, то в цьому випадку термін закрут і меандрування практично ідентичні. Якщо звивистість річки обумовлена обтіканням перешкоди, а також у врізаних і адаптованих річках, то у цьому випадку має місце закрут річки, а не меандра.

Зала (завал) - природна перешкода на водоймі (частіше за все на річках). Утворюється з корчів, що плывуть за течією, стовбурів дерев та інших предметів у місці, де їх руху що-небудь заважає. Завали часто утворюються на поворотах та звуженнях річки (протоках), на мілині біля островів та мостів.



Залом – промислова назва деяких великих груп оселедців.

Замет – процес облову риби тягловими знаряддями лову.

Замор – масова загибель риби та водних організмів від нестачі розчиненого у воді кисню або появи у воді отруйних речовин.

Замулення водойми – процес інтенсивного осідання зависей. Боротьба з замуленням ведеться шляхом застосування землерийної

техніки, створення фільтрів і відстійників, посадки дерев і чагарників у прибережній зоні, збереження ландшафту водозбору.

Запах /смак/ води - показник якості води. У водоймах рибогосподарських підприємств вона вода повинна бути прозорою, без стороннього запаху, смаку і не змінювати якості м'яса риби.

Заплава – складена наносами частина річкової долини, що затоплюється під час повені або під час паводків.

Заплавні землі – прибережна територія, що може бути затоплена чи підтоплена під час повені (паводка).

Заповідник – певна ділянка (територія, акваторія), що охороняються законом і повністю виключена з господарської діяльності людини з метою збереження в незмінному стані природних комплексів (еталони природи), охорони рідкісних і зникаючих рослин та тварин.

Засікатель – пристосування для автоматичного підсікання риби під час її клювання.

Засоби інтенсифікації – технологічні процеси, що включають штучну годівлю об'єктів аквакультури, спеціальну підготовку рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), рибогосподарських технологічних водойм з удобренням їх органічними і мінеральними речовинами з періодичним спуском води для рибогосподарських потреб, та інші контрольовані технологічні процеси, які застосовуються окремо (вибірково) або комплексно [67].

Засолоджена (ферментована) кукурудза - (англ. - аббревіатура від *Corn Steep Liquor*, скор. **CSL**) - компонент для виробництва бойлів, також з CSL виготовляють пелети для прикорму. Має специфічний кислуватий запах. У рідкому вигляді містить живі культури бактерій, які розкладають харчові складники на прості елементи, тому вони є легше засвоюваними та більш привабливими для риб.

Застібка рибальська - пристосування для з'єднання різних елементів риболовного монтажу.

Затока – частина акваторії водойми, що заглибилася у сушу.



Затон - довга непроточна затока річки, а також річкова акваторія для відстою та ремонту суден, захищена від течії і льодоходу.

Зачіп - ситуація, при якій риболовна приманка чіпляється за перешкоду (камені, корчі, сітки, комиші, інші водні рослини тощо).

Звал - схил підводної ями, пагорба або брівки.

Згінно-нагінні явища – переміщення під впливом вітру водних мас з однієї частини водного об'єкта в іншу.

Зевник – пристосування з товстого сталевого дроту, що дозволяє широко розкрити пащу риби та утримати її в такому стані.



Зелені водорості – відділ нижчих рослин. Одно- та багатоклітинні та колоніальні організми. Серед зелених водоростей зустрічаються водорості з так званою неклітинною будовою, тіло яких досягає великих розмірів, проте не розділене на окремі клітини. Забарвлення здебільшого зелене.

Земельна рента – дохід, який можна отримати із землі як фактору виробництва залежно від якості, родючості та місця розташування земельної ділянки. Зазначене повністю відноситься й до земель водного фонду України.

Земляна гребля - земляна споруда, що побудована для створення штучної водойми шляхом ділення водотоку на верхній та нижній б'єфи та зосередження води у верхньому б'єфі [69].

Земляна дамба - земляна споруда, що побудована для утримання поверхневих вод, зосереджених у штучно створеній водоймі [69].

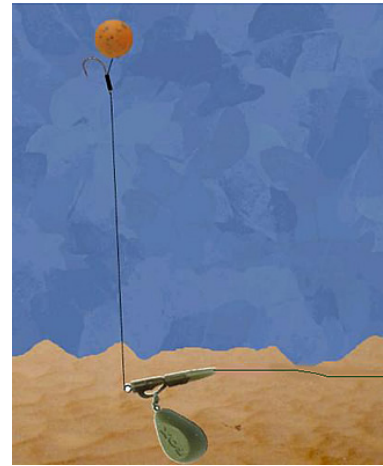
Зимівля (сплячка) – ланка життєвого циклу риб, що характеризується зниженням активності, повним припиненням або різким зниженням споживання корму, інтенсивності обміну речовин і підтриманням його за рахунок накопичених в організмі енергетичних ресурсів (“голодний обмін”). Своєрідна діапauза у риб як пристосування, що дає змогу популяції пережити несприятливий період року (несприятливий кисневий режим, нестачу поживи, низькі температури води, засуху тощо).

«**Зимова шкіра**» - (англ. *winterskin*, скороч. – *wrap*) – поширений вислів для позначення зовнішнього шару зимового рибальського намету.

Зимостійкість риби – здатність риби витримувати комплекс несприятливих факторів в зимовий період (температурний, кисневий режими тощо).

Зимувальна яма - місце масового скупчення риб у заглибленнях дна річок і озер в зимовий період. Зазвичай на ямах зосереджуються риби одного виду, що забезпечує найкращі умови зимівлі. У проточних водоймах зимувальні ями знаходяться у найбільш глибоких місцях з уповільненою течією. В озерах і водосховищах вони розташовуються в зоні впадання річок, у місцях виходу підводних джерел. Розташування зимувальних ям на водоймі визначається [67,70].

Зіг Ріг (англ. *Zig Rig*) – рибальська оснастка для ловлі в різних шарах води далеко від дна, де залягають стандартні оснастки. Найбільш ефективна в замулених водоймах або водоймах (ділянках водойм), дно яких значною мірою засмічене рослинністю, гілками та стовбурами затоплених дерев, камінням.



«**Зловив - відпустив**» (англ. «Catch & Release») – один з основних принципів рекреаційної і спортивної риболовлі, у більшості випадків вудіння, коли об'єкт ловлі повертається в живому та неушкодженому вигляді до водойми в найкоротші терміни після вилову. У деяких випадках (наприклад, спортивні змагання) з моменту вилову до повернення у природне середовище об'єкт ловлі може міститися в садку, конструкція та параметри якого забезпечують умови для життєдіяльності, яких потребує відповідний вид об'єкта ловлі [66].

Знаряддя лову (рибальства) – пристосування для ловлі (добування) водних біоресурсів. За принципом організації ловіння знаряддя ловлі поділяються на два типи – активні та пасивні; за ознаками мети ловлі та обсягів уловів (напрямом рибальства) – на промислові та любительські. Прийнятий ФАО Міжнародний стандарт промислового лову містить у собі шість основних класів знарядь, що розрізняються за принципом лову [40,44].

Знаряддя любительського рибальства – відповідно до встановленої класифікації до знарядь любительського рибальства відносяться: вудки (літні і зимові) всіх найменувань, донки всіх конструкцій, жерлиці (літнього та зимового варіантів виготовлення), капкани, спінінг, доріжка, “кораблик”, “змій”, “катюша” з мушками або блешнями, сачок для лову дрібного частика. Параметри любительських знарядь лову, насадок, наживок або принад до них, а також кількісна норма для кожної водойми регламентується режимом рибальства, який затверджується відповідними регіональними органами рибоохорони [62].

Знаряддя рибальства браконьєрські – див. *заборонені знаряддя ловлі*.

Зовнішнє середовище – сили, об’єкти і явища абіотичного, біотичного, а також антропогенного середовища, які знаходяться поза об’єктом або суб’єктом, що розглядаються і не обов’язково з ним контактують безпосередньо.

Золотисті водорості – відділ (тип) нижчих рослин. Одноклітинні, колоніальні, рідше багатоклітинні, переважно прісноводні організми завдовжки до 2 см, вільно плаваючі та прикріплені. Хлоропласти золотисто-жовтого або бурого кольору, що обумовлено присутністю, крім хлорофілу, жовтих пігментів.

Зона оптимуму - діапазон найбільш сприятливої дії екологічних факторів або його оптимуму для організмів певного виду.

Зона песимуму - зона помітного пригнічення життєвих функцій організму за відхилення екологічних факторів від показників зони оптимуму.

Зона профундальна (профундаль) – глибинна частина озер, водосховищ і великих ставів, куди не проникає світло.

Зона санітарної охорони – територія і акваторія, де запроваджується особливий санітарно-епідеміологічний режим з метою запобігання погіршення якості джерел централізованого господарсько-питного водопостачання, а також з метою забезпечення охорони водопровідних споруд.

Зони аквакультури (рибництва) – території України, межі яких умовно встановлено за кліматичними характеристиками для здійснення аквакультури (рибництва) – за кількістю днів протягом року, середня температура повітря в якій перевищує 15⁰С [69].

Зони рибництва – умовно поділені території за кількістю днів у календарному році, температура яких перевищує 15⁰С. На Україні виділені чотири зони: Полісся – 91-105 днів (Волинська, Житомирська, Львівська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська області та північна частина Київської області); Лісостеп та Прикарпаття – 106-120 днів (Вінницька, Полтавська, Харківська, Черкаська, Закарпатська, Івано-Франківська області та південна частина Київської області); Північний степ – 121-135 днів (Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, Луганська області та північна частина Запорізької області); Південний степ – 136-150 днів (Автономна Республіка Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області та південна частина Запорізької області). Ці зони відповідають III-IV зонам, які існували у колишньому СРСР. На кожну з чотирьох зон розроблені рибоводно-біологічні нормативи, прийняті при проектуванні й експлуатації ставових рибних господарств.

Зоогеографічна область – регіон Землі, який виділяється особливостями фауністичного складу.



нектобентос.

Зообентос – сукупність донних тварин, що живуть на ґрунті і в ґрунті морських та континентальних водойм. У складі зообентосу розрізняють тварин, які живуть у товщі ґрунту – ін фауна, пересуваються по поверхні ґрунту – онфауна, прикріплюються до субстрату – епіфауна і плавають поблизу дна та періодично опускаються на нього –

Зоопланктон – сукупність тварин, що населяють товщу морських і континентальних водойм, пасивно переносяться течіями, не здатні активно протистояти їм.

Зоомаса – див. *біомаса*.



Зооценоз – сукупність тварин, що входять до складу біоценозу.

Зостера – м'який підводний макроліт солонуватоводних водойм на узбережжі Чорного моря.



Зусилля (навантаження) любительського рибальства – загальний показник любительського лову з використанням знарядь якого-небудь виду на риболовній ділянці на протязі визначеного проміжку часу, як правило, показник розраховується на одиницю площі обловленої ділянки та показує скільки часу витрачено рибалками-любителями на ловлю. Відповідно [29] може розраховуватись для певного періоду (сезону), виду знаряддя та способу ловлі для всієї акваторії водойми або певної її ділянки. За одиницю риболовного зусилля вважається один завершений (від прибуття на місце лову до від'їзду) вихід на риболовлю. Риболовне зусилля розраховується за формулою: $E = \bar{h} \cdot N$, де E – риболовне зусилля любительського лову, розраховане для періоду p (рибалко-годин); $\bar{h}$ – середня тривалість завершеного лову (годин); N – кількість виходів на риболовлю за результатами обліку.

Зябра – органи дихання (газообміну) риб; розміщені в ділянці голови риб, мають найрізноманітніші форми, залежно від способу життя, будови голови, рухливості риб.

Зяброногі – представники зяброногих ракоподібних, що слугують корм при підрощуванні личинок та молоді риб.



Івалід – Спеціальне грузило для дроп-шотових оснасток. Воно менше схильне до зачепів, так як має спеціальну грушоподібну форму. Такі вантажі можна застосовувати для того, щоб визначити характер та рельєф дна. У рибальському співтоваристві такий вантаж отримав прізвисько «повільний джиг». Подібна назва цілком виправдана, оскільки оснастка дозволяє надовго затриматись на одному місці.



Ізольований рибогосподарський водний об'єкт – природно (озера тощо) або штучно (рибозахисні споруди, глухі греблі тощо) встановлені технологічні перешкоди, які повністю виключають можливість виходу водних живих ресурсів (за видами, віковими групами тощо) в інші водні об'єкти.

Ізооксігена – лінія з однаковою концентрацією розчиненого у воді кисню.

Інбридинг або **інцухт** – парування споріднених особин риб у межах популяції. Викликає депресію і зниження життєздатності потомства, призводить до появи різних спадкових аномалій.

Інвазійні хвороби - захворювання риб, спричинені тваринними паразитами: найпростішими (протозоози), гельмінтами (гельмінтози), ракоподібними (крустацеози), личинками молюсків - глохідіями.

Інвазія (лат. *invasio* - вторгнення) – значне нециклічне переселення (міграція) частини популяції в нову географічну область, яка не входила в ареал виду, внаслідок погіршення умов існування в історичному ареалі або внаслідок збільшення чисельності виду.

Інвазія – зараження риб паразитичними організмами тваринного походження (інвазійна хвороба або паразитоз).

Інвестиції - — різні види капіталовкладень (майнові, грошові, інтелектуальні та ін.), які внаслідок залучення їх в господарський обіг приносять прибуток або створюють певний соціально-економічний ефект.

Інгібітори – речовини, які сповільняють хімічні та біохімічні реакції.

Індекс трофічного стану (ІТС) – кількісні показники (класифікація) якості води у водоймах (визначення «класу води»).

Індикатори - фізичні явища, хімічні речовини чи організми, наявність, кількість та зміна стану яких вказує на стан та властивості окремих об'єктів навколишнього природного середовища.

Індикатор клювання – пристосування, за допомогою якого рибалка може побачити та/або почути клювання риби під час її контакту з приманкою (принадою, насадкою, наживкою). Див. *сигналізатори клювання*.

Індикаторне угруповання - сукупність живих організмів, взаємопов'язаних за місцем мешкання, тобто за станом, структурою, властивостями, з яких можна судити про загальний стан навколишнього середовища або окремих його об'єктів, в тому числі про природні й антропогенні зміни.

Індикаторні організми або біологічні індикатори - рослини та тварини, присутність або інтенсивний розвиток яких є показником стану (умов) зовнішнього середовища. Найчастіше макрофіти, великі молюски, риби та інші гідробіонти.

Індустріальна аквакультура – діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури з використанням рибницьких і плавучих садків, рибницьких басейнів, інших технологічних пристроїв, в тому числі із застосуванням установок замкнутого водопостачання [67].

Інкубація – процес ембріонального розвитку риб, що відбувається в штучних (контрольованих) або природних умовах. Частіше під терміном “інкубація” розуміють штучне відтворення риб у заводських умовах.

Інспекція рибоохорони – спеціалізований орган регіонального контролю, охорони та нагляду за раціональним використанням та відтворенням рибних запасів.

Інтегральні ресурси - сукупність усіх видів природних ресурсів, які розглядаються у поєднанні з матеріальними і трудовими ресурсами того чи ін. адміністративного утворення (території, регіону).

Інтенсивність ловлі – обсяг вилову за одиницю часу (годину). Є співвідношенням обсягу вилову (за кількістю або масою) та кількості годин, витрачених на вилов риби або водних безхребетних: $R=c/t$, де R

– інтенсивність ловлі (кг/год або екз./год); c – обсяг виловленої риби або водних безхребетних, виражений у масі (кг) або кількості (екз.); t – тривалість ловлі, або загальна кількість годин, витрачених для вилову певного водного біоресурсу в обсязі c [29]

Інтенсивна форма аквакультури – організаційно-технологічна форма рибогосподарської діяльності у сфері аквакультури, за якої вирощування об'єктів аквакультури здійснюється з ущільнених посадок з інтенсивною штучною годівлею комбікормами, збалансованими за складом відповідно до біологічних потреб конкретних гідробіонтів, та іншими кормами з високою поживністю [69].

Інтотоксикація – отруєння організму отруйними речовинами, що надходять зовні (екзогенна інтотоксикація) або утворюються у самому організмі (ендогенна інтотоксикація).

Інтродукція об'єктів аквакультури – діяльність із вселення гідробіонтів (інтродуцентів) у водні об'єкти (їх частини), що розташовані за межами їх природного ареалу, з метою забезпечення збільшення обсягів продукції аквакультури та здійснення рибогосподарської меліорації за відсутності природного відтворення вселених організмів у нових місцях перебування [69].

Інтродуцент – новий для даного регіону вид, відносно недавно, цілеспрямовано або випадково, штучно переміщений за межі свого природного ареалу.

Інфауна – гідробіонти зообентосу, які ховаються у ґрунт.

Інфільтрація – процес проникнення в тканини організму біологічних рідин (кров, лімфа тощо).

Інфрачервоне випромінювання – оптичне випромінювання з довжиною хвилі більшою, ніж у видимого випромінювання, що відповідає довжині хвилі, більшій від приблизно 750 нм.

Інфузорії – одноклітинні тварини, доступні для личинок риб, використовуються для масового культивування.

Іригаційне рибництво - рибництво, що включає декілька типів господарювання на водних об'єктах, у т.ч. за рахунок створення КРГ: 1) на базі рисових чеків; 2) у магістральних каналах; 3) на солончакових землях, які не використовуються в сільському господарстві; 4) на водоймах-акумуляторах іригаційних каналів; 5) на водоймах-накопичувачах відпрацьованої води (з полів з рисових чеків); 6) на

водоймах місцевого зрошення; 7) на головних водосховищах магістральних каналів.

Іригація – штучне зрошення полів та інших агроценозів.

Іхтіологія – наука про риб, один з розділів зоології хребетних. Наука, об'єктом досліджень якої є риби і круглороті (миксини та міноги). Досліджує систематику й еволюцію, морфологію, анатомію, ембріологію риб, видовий, віковий склад і чисельність їх популяцій відкритих водойм різних природно-кліматичних зон, етологію, вплив біотичних та абіотичних факторів на організм і популяцію риб.

Іхтіофауна – сукупність риб певної водойми, басейну, зоогеографічної області, тощо. Також під цим терміном розуміють сукупність риб, які жили на планеті у певний період її історії.

Іхтіопатологія – наука, що вивчає хвороби риб, причина та закономірності їх виникнення і розвитку, профілактику та терапію.

Іхтіопланктон – сукупність личинок риб, які населяють товщу води і пасивно переносяться течією.

Іхтіоценоз – угруповання риб, пов'язаних на даний момент харчовими та іншими екологічними зв'язками і які займають певну ділянку будь-якої водойми (річки, озера тощо), що відрізняється від іншої складом іхтіофауни.

Іхтіоциди - хімічні речовини з числа **зооцидів**, які застосовуються для знищення небажаних із господарського погляду, так званих «смітних», видів риб

Кабельтов – позасистемна одиниця довжини, яка застосовується в навігації для виміру порівняльно невеликих відстаней, дорівнює 185,2 м або 0,10 морської милі.

Каботажне плавання – плавання риболовних суден для здійснення рибогосподарської діяльності у межах Азово-Чорноморського басейну між портами України без заходу до портів інших держав [74].

Кадастр – систематизований звід даних, що кількісно та якісно характеризує певний вид природних ресурсів або явищ, у деяких випадках з їх економічною чи соціально-економічною характеристикою й оцінкою змін під впливом діяльності людини, з рекомендаціями по раціональному використанню ресурсів та необхідних заходів їх охорони. Складається офіційною державною установою періодично або шляхом безперервних спостережень за відповідним об'єктом.

Казара – різновид личинки бабки.

Календар природи – розповсюджена форма фенологічних довідників про сезонну динаміку, індикаційні явища і фенодатах їх настання у світі природи (на рівні конкретної місцевості, району, області тощо).



Камери GoPro, Inc. (до лютого 2014 - *Woodman Labs, Inc.*) — екшен-камери, призначені для оперативної зйомки активних дій. Здобули широку популярність серед рибалок любителів та спортсменів. За допомогою спеціальних аксесуарів камери можна закріпити практично куди завгодно, що дає велику свободу для запису відео.

Кан (кана) - ємність для транспортування та зберігання живців (мальків).

Каналізація річок – штучне вирівнювання річок з приданням їх руслам каналовидної форми. Проводиться, як правило, для поліпшення умов судноплавства або меліорації земель.

Канібалізм – поїдання особин свого виду, внутрішньовидове хижацтво. Спостерігається в більшості хижих риб переважно за несприятливих умов середовища, переущільненні популяції і нестачі корму. Виявлено в деяких мирних твариніодних риб.

Кантор – див. ваги рибальські

Канцерогени – фізичні, хімічні, біологічні речовини або агенти, які сприяють розвитку злоякісних новоутворень або їх виникненню.

Капіталізація – визначення вартості об'єкта оцінки (об'єкта водного фонду) на підставі чистого операційного або рентного доходу від його використання.

Карабін – риболовний пристрій, який служить для швидкого з'єднання різних частин рибальської снасті та оберігання волосіні, повідців від закручування.

Карантині рибогосподарські ізолятори – рибогосподарські технологічні водойми, рибницькі басейни, установки замкнутого водопостачання тощо, в яких утримуються об'єкти аквакультури у стані ізоляції без прямого або опосередкованого контакту з іншими групами гідробіонтів з метою спостереження за проявами або відсутністю клінічних ознак інфекційних захворювань і, в разі необхідності, діагностичного тестування або лікування [69].

Карбонат – хімічна сполука - солі вугільної кислоти. Найпоширеніші з них: карбонат кальцію CaCO_3 , карбонат натрію або кальцинована сода Na_2CO_3 , карбонат калію або поташ K_2CO_3 .

Каремат – туристський ковбик килимчик, який використовується для теплоізоляції між тілом лежачої людини та ґрунтом, а також для підвищення комфорту відпочинку та запобігання спального мішка від пошкоджень та вологи.

Карпове вудилище – потужне і міцне вудилище, що використовується для лову великої риби, яка чинить сильний опір при підсіканні та виважуванні.

Кастінг – напрям риболовного спорту по метанню на дальність і влучність риболовних вантажив певної ваги і штучних мушок.

Кастингова рукавичка – частина екіпіровки рибалки, яка була спеціально розроблена для використання при закиданні ракет, катушок з шнуром на далеку відстань. Кастингова рукавичка виготовлена з дуже щільного матеріалу, який дозволяє мати максимально зручний хват вудлища, та завдяки спеціальному покриттю вудлище не буде ковзати в руці. Також завдяки даній рукавичці,



рибалка має можливість здійснювати силові закиди, при цьому не пошкодивши пальця.

Катадромні види риб – види риб, які відтворюються у морі та здійснюють нагул у прісних водах [74].

Катаробіонт – організм, що живе у незабруднених холодних прісних водах з великою кількістю розчиненого у воді кисню (форель, харіус). Хороші біоіндикатори якості води.

Катаробні водойми – чисті незабруднені водойми. Водойма, вода якої насичена розчиненим у ній киснем вище норми (перенасичена), а вільної вуглекислоти й сірководню у ній немає.

Квівертіп – (англ. quiver-tip – тремтяча вершинка) категорія вудилищ, в яких як сигналізатор клювання використовується чутлива вершинка. Представники цієї категорії – *пікери* і *фідери*.

Квок – метод приваблювання сомів до наживки звуками, що нагадують квакання жаби, за допомогою однойменного спеціального пристосування у вигляді зігнутої ручки з плоским круглим наконечником.



Квота добування (вилову) - частина загального ліміту спеціального використання водних біоресурсів, що призначена для суб'єктів рибного господарства на конкретному рибогосподарському водному об'єкті (його частині) та визначається в натуральних величинах від загального ліміту спеціального використання водних біоресурсів [74].

Кембрік – тонка пустотіла хлорвінілова трубочка або ізоляція різних кольорів, яка служить для обладнання мормишек, блешень інших штучних принад та сторожків.

Кемпінг - спеціально відведене та обладнане місце в межах території або об'єкта КРГ або ПЗФ, призначене для тимчасового розміщення (ночівлі) рибалок з наметами, будиночками на колесах (трейлерами). Різновидом кемпінгів з властивим готелю рівнем сервісу є глемпінг [66].

Кивок - чутлива пластинка з різних, як правило, пластикових матеріалів, яка сигналізує про клювання риби, а також передає амплітуду «гри» штучній принаді через рух кисті рибалки.

Кисневий баланс – співвідношення між кількістю кисню, що виділяють рослини при фотосинтезі та частково той, що звільняється у ході спонтанних хімічних реакцій у земній корі, і кількістю кисню, що

вживається живими організмами при диханні, а також тим, що йде на процеси гниття, окислення органічних і неорганічних речовин, і який використовується у промисловості тощо.

Киснева дихотомія водойми – різка відмінність між поверхневими і глибинними шарами водойми за вмістом кисню.

Кисневий поріг у риби – межа вмісту розчиненого у воді кисню, нижче за показник якої риба гине від задухи.

Кишеня - підводний грот, що утворився при руйнуванні скельної стіни на повороті річки нижче за рівень води. Найбільш явна ознака – це відсутність відбійного валу на крутому повороті річкового потоку.

Кіль – плавець, розташований на череві риби у вигляді гребня. Позначається буквою “А”.

Кільце заводне – додатковий елемент рибальської оснастки, яке допомагає запобігати пошкодженню і сплутуванню рибальських снастей. Виготовляється у вигляді кількох стиснутих витків сталевих дротів. Застосовується для з’єднання між собою окремих деталей рибальської снасті (штучних принад, грузил, повідків тощо).

Клімат - багаторічний режим погоди, який сформувався в даних умовах (для даної географічної зони).

Кліматичні фактори – основні елементи клімату: сонячна радіація (світло, тепло), атмосферні опади і тиск, вологість повітря і ґрунту, циркуляція повітря і ґрунту, гідростатичний тиск.

Кліматоп – поєднання фізичних характеристик повітряного або водного середовища, що здійснюється відносно до організмів або угруповань, що його населяють.

Кліпса – спеціалізований риболовний аксесуар, який дозволяє при необхідності окремі скинути окремі складові рибальського монтажу без розриву основної волосіні.

Клубнеочерет – жорсткий надводний макрофіт, що створює зарості, головним чином, у мілководних водоймах (невеликі стави, рисові чеки тощо), іригаційних системах.

Клювання – момент захоплення об’єктом риболовлі наживки або насадки на гачку, який реєструється відповідним сигналізатором, встановленим на рибальській снасті.

Кнехт — лита металева тумба, встановлювана на носі та кормі судна. Призначається для кріплення канатів при швартуванні судна.

«Кобра» – пристосування у вигляді вигнутої пустотілої трубки для поштучного закидання бойлів або іншої принади (прикормки) у сектор риболовлі. Частіше за все використовується в короп-фішингу.



Коефіцієнт рентабельності чистого прибутку (Net profit margin) - показує частку чистого прибутку в обсязі продажів. Розраховується за формулою: $NPM = \frac{\text{Прибуток після податків}}{\text{Чиста виручка}}$. Для розрахунку використовуються підсумкові значення даних звіту про фінансові результати за певний період.

Коліно – частина розбірної конструкції рибальського вудилища.

Коловертки – дрібні безхребетні, близькі до нижчих червів, довжиною від 2 мм до 40 мм. Ведуть переважно планктонний спосіб життя. Зустрічаються також бентосні та паразитичні форми.

Комбікорм – складна однорідна суміш очищених та подрібнених до необхідних розмірів кормових компонентів і мікродобавок, що забезпечують повноцінне харчування тварин (риб).

Комель – нижня частина (рукоятка) рибальського вудлища з руків'ям.

Комиш – рід рослин родини осокових. Багаторічні трав'янисті рослини. Мають тригранне стебло заввишки 40-100 см. Листки широко лінійні, жорсткі, плоскі. Квітки двостатеві, дрібні, зібрані у колоски – у велике зонтикоподібне нещільне суцвіття. Плід – тригранний дрібний зелений горішок. В Україні зустрічається два види. Найпоширеніший – комиш лісовий.

Компоненти екосистеми – складові частини екосистеми (біогеоценозу), що обумовлюють її функціонування.

Конвенційний район - частина відкритого моря, на яку поширюється дія міжнародних договорів України щодо регулювання промислу водних біоресурсів [74].

Конектор – пластикове пристосування (невелика допоміжна насадка), за допомогою якого кріпиться волосінь до вершинки вудлища махової вудки. Пристосування потрібно для швидкої заміни «глухої» оснастки рибальської снасті. Конектор є сполучною ланкою між вудилищем і волосінню, яке допомагає зафіксувати снасть і, якщо знадобиться, легко поміняти її.



Коники справжні — родина прямокрилих комах. До неї відносять понад 6400 видів комах. Поширені на всіх континентах, крім Антарктиди. Є як рослиноїдні, так і хижі форми. Завдовжки до 10 см. Забарвлення переважно зеленувате. Більшість коників харчуються рослинною їжею, деякі мають змішане харчування, зустрічаються і хижаки.

Консументи – це гетеротрофні організми, що одержують енергію за рахунок споживання готової органічної речовини. У трофічному ланцюзі консументи 1-го порядку (рослиноїдні тварини), консументи 2-го та 3-го порядків (хижаки). Континентальні водойми – внутрішні водойми природного і штучного походження, представлені морями (зазвичай слабосолоні, солонуваті), озерами, ріками, водосховищами, ставками, які безпосередньо не зв'язані з океаном.

Континентальний шельф – океанічне (морське) мілководдя, обмежене з одного боку береговою лінією з іншого – помітним вигином материкового схилу.

Контрольний лов - вилучення риби та інших водних живих ресурсів для контролю кількісного або якісного складу популяції з метою регулювання їх промислу, з'ясування ветеринарно-санітарного, іхтіопатологічного (епідеміологічного) стану тощо.

«Конус» – різновид зимової штучної принади для вертикального блешніння.

«Кораблик» – невелике радіокероване судно для завезення принади, снастей або принади в сектор ловлі (в короп-фішингу або фідерній ловлі) з вантажопідйомністю 1–2 кг і дальністю прийому сигналу до 400 м [37].

Корінний біогеоценоз - біогеоценоз, що майже не пошкоджений антропогенною діяльністю і відповідає конкурентним умовам місцевості. Може бути використаний як еталонний об'єкт при вивченні проблем природознавства, у тому числі пов'язаних із природокористуванням, антропогенною дією на природу і охороною навколишнього природного середовища.

Корінні води – русла річок з усіма діючими рукавами, затоками, затонами і всі інші проточні в межень води [70].

Корисні види – види тварин і рослин, які для людини і природи даного регіону з господарської, екологічної, природоохоронної і інших точок зору мають позитивне значення.

Користувачі водних живих ресурсів – суб'єкти рибного господарства незалежно від форм власності, що здійснюють спеціальне використання водних біоресурсів [74]. Підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які використовують водні живі ресурси [67].

«Кормак» – дротова годівниця-пружина для різних типів донної вудки.

«Кормачки» – невеликі риболовні перемети на 20-25 гачків.

Кормова база водойми – кількість кормових організмів і продуктів їх розпаду (детриту), яка була в певний проміжок часу і може використовуватись видовим і віковим складом іхтіофауни. Частина кормових ресурсів, яку іхтіофауна використовує безпосередньо як поживу.

Кормова потужність водойми – кількість природних кормів у водоймі, за рахунок яких риба харчується, росте, дає приріст.

Кормова цінність або поживність - загальна оцінка окремих компонентів і комбікормів за всіма показниками поживності.

Кормове місце – підготовлений потрібних розмірів майданчик на дні водойми, куди висипають штучні корми (прикорм) для годівлі або принаджування риби.

Кормові ресурси – сукупність рослинних та тваринних організмів автохтонного і алохтонного походження і продуктів їх розпаду, які знаходяться у водоймі.

Короїд або заболонник плодовий – личинка жука-короїда родини короїдів. Маленький, чорний, блискучий жук, 3,5-4 мм завдовжки. Личинки білі, безногі, з маленькою головою і міцними бурими щелепами. Довжина дорослої личинки 4,5 мм, товщина – 1,5-2 мм.

Короп-фішинг – спосіб спортивної ловлі коропа та білого амура на донну снасть з використанням рослинних насадок – бойлів.

Короповий мішок – пристрій, за допомогою якого полегшується процедура зважування трофейної риби. Призначений для дбайливого поводження з добичею. Мішок виготовлений з дуже м'якого плетіння, оснащений кільцем під карабін, затяжкою.

«Косинка» – трикутне знаряддя ловлі із сітковим полотном, нижній бік (підбора) якого здовж периметру навантажений металевим прутком. Занурюється у воду за допомогою волосіні, яка прикріплюється до вершини трикутника. Може оснащуватися пінопластовим поплавком, який дозволяє утримувати снасть на певній глибині. До оснащення також можуть входити декілька годівниць, які закріплюються до нижньої підбори (металевого прута). Знаряддя ловлі належить до групи так званих «стіночок» і є забороненим у любительському рибальстві України. На відміну від «стіночок» інших конструкцій косинка найчастіше використовується влітку для далекого закидання з берега та взимку з криги шляхом вертикального занурення в лунку.

Косяк – угруповання риб одного виду, близьких за віком і біологічним станом, що об'єднуються на більш або менш тривалий період. Термін аналогічний терміну “зграя”.

Котел - те ж, що і **«Бій»** - масове полювання хижакої риби. Характеризується наявністю значної кількості дрібної риби, яка вистрибує на поверхню, утікаючи від хижака.

Коток («покаток») – зимова снасть для ловлі риби на течії, в якій грузило має кулеподібну форму і може котитися дном водойми.

Котушка – пристосування для намотування і зберігання волосіні (шнура) та здійснення виводжування риби. Елемент поплавцевого, фідерного, спінінгового вудилища. Котушки поділяються на: *безінерційна* – катушка, в якій шпуля не обертається під час закидання і вимотування волосіні (шнура). Намотування волосіні (шнура) відбувається механічно за допомогою жилкоукладача; *інерційна* – катушка, з якої жилка з приманкою при силовому закиданні злітає за рахунок інерції й обертання самої катушки; *мультиплікатор* – різновид інерційної катушки, в якому забезпечується вільне автоматичне укладання волосіні на шпулю, внаслідок чого швидкість намотування волосіні збільшується.

Краби – інфраряд десятиногих ракоподібних (*Brachyura*), у переважній більшості яких задня частина тіла (“хвіст”) дуже вкорочена, через що вони отримали грецьку назву (від грец.: *brachy* – короткий, *ura*

- хвіст), це тварини, в яких черевце повністю сховане під головогрудьми. Зазвичай краби мають дуже товстий зовнішній скелет та пару клешень. Розповсюджені в усіх морях та океанах, а також існує багато прісноводних та сухопутних крабів, особливо в тропіках. Розміри крабів змінюються у великих межах: так краб-горіх сягає лише кількох міліметрів завширшки, тоді як розмах кінцівок японського краба-павука може становити чотири метри.

Креветки – водні членистоногі з десятиногих ракоподібних (*Caridea*), багато яких є об'єктом промислу й аквакультури. Налічують 250 родів та біля 2 тисяч видів. Розповсюджені у всіх морях та океанах, зустрічаються у деяких прісних водоймах, найбільше видове різноманіття спостерігається у тропічних морях. В Україні зустрічаються у Чорному та Азовському морях та прилеглих солоноводних лиманах.

Кредит - надання фінансових ресурсів (грошей або товарів) у борг на певний термін і на умовах повернення з виплатою певного відсотка та/або надання ін. преференцій.

Крен — відхилення діаметральної площини судна від вертикалі до поверхні води.

Кренк або **Кренкбейт** (англ. *Crankbait*) - вид воблерів (твердих приманок), які при проводці "перевалюються" з боку на бік. Кренкбейт має коротке тіло, що різко звужується до хвостової частини. Ця форма сприяє стійкій і привабливій грі приманки у воді. Розмір і кут нахилу лопатки воблера залежить від робочого горизонту, у якому він має функціонувати. Багато моделей кренків оснащені балансувальною системою, яка також виконує роль шумової камери. Завдяки цьому у воді приманка видає гучні звуки, що приваблює хижих риб з великої відстані. Ці шуми імітують рухи і звуки пораненої або риби, яка годується, що є додатковим фактором залучення хижака.



Крига – вода в твердому агрегатному стані. Для безпечного пересування людини по кризі під час зимової риболовлі необхідна товщина молоді криги не менше 5-6 см [9].

Кружок – плавуча снасть у вигляді диска з поглибленнями на ребрі для намотування жилки. Використовується для ловлі хижаків на живця в стоячій воді або річках з повільною течією.

Ктеноїдна луска – різновид луска справжніх кісткових риб (окунеподібних, деяких тріскоподібних та інших), яка має гребінчасту (зубчасту) поверхню для покращення гідродинамічних властивостей риб. Задій край луски має гребінь із зубців або шипиків (ктеній).

Кубушка – макрофіт із плаваючими листками, зустрічається у замулених, закислених водоймах.

Кукан – рибальське пристосування для збереження спійманої риби живою у воді. Найбільш розповсюджена конструкція кукана фабричного виробництва – довга мотузка або трос з кількома карабінами з металу або пластику.

«Куля» – а) різновид годівниці для оснащення фідерної вудки; б) рибальський тягарець витягнутої форми із загостреним переднім кінцем (у вигляді кулі).

Кухлі – плавуча снасть у вигляді диска з поглибленнями на ребрі для намотування волосіні, використовується для лову на живця у водоймах зі стоячою водою або поволі поточних річках.

Л

Лагуна – 1) мілководна природна водойма, переважно з солоною або солонуватою водою, звичайно з високою біологічною продуктивністю, відділена від моря смугою наносної суші (баром) або з'єднана з ним вузькою протокою (протоками); 2) внутрішня водойма кільцевидного коралового острова (атола).

Ландшафт – відносно однорідна географічна ділянка, з природними межами: відрізняється від інших ділянок своєю структурою, характером взаємозв'язків і взаємодій між природними компонентами.

Ланцюг живлення (трофічний ланцюг) – послідовність чергування груп організмів, кожна з яких є їжею для наступної ланки.

Латаття – макроліт з плаваючими листками, зустрічається у заболочених прісноводних внутрішніх водоймах зі стоячою водою і сильно замуленим дном. Є біологічним індикатором закислених рибоводних ставів.

Лідкор - м'який товстий шнур, який використовується як пристосування монтажу корокових снастей, необхідне для притоплення рибальського оснащення і має протизакручувальний ефект та перешкоджає перехльостуванню снасті при закиданні.

Ліквід (англ. *liquid*) – речовина атрактивної дії для додавання в принаду (прикорм), щоб утримувати рибу, яка годується, в секторі ловлі.

Ліміт вилову – дозволена величина спеціального використання (вилову, добування, збирання) конкретного виду водних живих ресурсів з природного та штучно створених рибогосподарських водних об'єктів.

Ліміти водокористування – гранично допустимі об'єми вилучення водних ресурсів або скидання стічних вод нормативної якості, які встановлюються водокористувачу на визначений термін у відповідності з Водним Кодексом України.

Ліміт спеціального використання водних біоресурсів – дозволений обсяг добування (вилову, вилучення, збирання тощо) конкретних видів (груп видів) водних біоресурсів на відповідному рибогосподарському водному об'єкті (його частині), встановлений на

календарний рік з метою ощадливого використання та запобігання перевищенню граничного обсягу вичерпання запасів водних біоресурсів, які інтенсивно експлуатуються та/або характеризуються незадовільним станом [74].

Лімітуючий (обмежуючий) фактор – це екологічний фактор, який при певному наборі умов навколишнього середовища обмежує будь-які прояви життєдіяльності організмів через нестачу або їх надлишок у порівнянні з потребою.

Лімnobіонти – організми, які живуть в озерах.

Лімnobіли – риби та деякі інші тварини, що живуть у стоячих водоймах, переважно в озерах, ставках і болотах з відкритою водою.

Літораль – припливно-відпливна зона моря, яка періодично заливається водою (один-два рази за добу). Заселена зазвичай ефрібіонтними водними організмами.

Літоральна зона – зона водної поверхні водойми, де світло проникає до дна.

Літобіли – риби, які розмножуються на кам'янистому ґрунті, зазвичай у річках на течії або в прибережних ділянках озер і морів. До цієї групи риб належать осетрові, лососеві, головень, жерех, підуст, вусач, рибець.

Ліцензія (лат. *Licentia* – дозвіл) - у загальному значенні це документ, що демонструє певний дозвіл. Документ державного зразка, що засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в цьому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за виконання ліцензійних умов.

Ліцензійні умови - установлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при провадженні видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Лиман – затоплені морем ділянки річкової долини або балки.

Листоногі раки (естерія, щитень) – мешканці тимчасово пересихаючих водойм. У нерестових, малькових і вирощувальних ставах листоногі раки використовують поверхневий шар мулу як джерело їжі, змучують воду. Деякі з них нападають на личинок риб.

Личинка – молодь риб з моменту переходу на зовнішнє (екзогенне) живлення і до досягнення стадії малька. Характеризується рядом морфологічних особливостей, наявністю провізорних органів, які не властиві дорослим риbam і забезпечують нормальне функціонування організму на личинкових етапах розвитку.



Лоб — загин рибальського гачка.

Ловля водних біоресурсів – процес вилучення водних біоресурсів з природного середовища (природної волі або напіввільних умов), який включає в себе активний пошук та (або) принадження об'єкта ловлі до зони дії знаряддя ловлі, його уловлення та вивільнення зі знаряддя ловлі [62,63].

Лоуфер - легкий понад плавучий поплавець, зроблений з пробки або пластику.

Лоція – документ, який містить опис фізико-географічних та гідрографічних особливостей відповідного водного об'єкта, його частини чи повітряної траси і який пояснює і доповнює навігаційні карти судноплавства.

Лужність води – показник, що залежить від концентрації легких кислот, головним чином вугільної, зв'язаних із лужними та лужно-земельними металами. Лужність звичайної природної води зумовлюється, головним чином, концентрацією гідрокарбонатних і карбонатних іонів. Їх вміст у водоймах України коливається від 1 до 500 мг/дм³.

Луки – див. меандр.

Лунка - невеликий круглий отвір в льоді.

Луска – жорсткі метамерні пластинки шкірного скелету риб, які виконують захисну функцію. У риб виділяють чотири основних типи луски, які розрізняються між собою як за формою, так і за матеріалом, з якого вони побудовані: плакоїдна, космоїдна, ганоїдна і кісткова, яка поєднує циклоїдну і ктеніодну.

Льодовий режим – сукупність закономірно повторюваних процесів виникнення, розвитку та руйнування льодяних утворень на водних об'єктах.

Льодоруб (бур, коловорот) – пристрій для свердлення лунок під час зимовій рибалки. Бур складається зі штоку навколо якого спіраллю обертається металева стрічка, а на кінці під певним кутом розташовані ножі. На сьогодні найбільш розповсюджені шнекові льодоруби. Існують ручні, мото- та електрольодоруби.



Льодостав (кригостав) – фаза льодового режиму водного об'єкту, для якої характерним є наявність сполушеного льодяного покриву. Використовується для визначення зимового рибальського сезону – ловлі з криги.

Льодохід (кригохід) – переміщення крижин і льодяних полів на річках та водосховищах під впливом течії та вітру.

Льодяні поля – окремі крижини розміром понад 100 м за найбільшим вимірюванням.

Любительське рибальство - безоплатне добування (вилов) водних біоресурсів у порядку загального використання в дозволених обсягах для особистих потреб (без права реалізації) знаряддями лову, визначеними для цього правилами рибальства. В інших випадках любительське рибальство здійснюється на праві спеціального використання за плату [70,72]. Вид активного відпочинку громадян, що практикується, як спорт або хобі.

Макрокомпоненти природних вод – основні іони підземних вод, які в сумі складають більшу частину (за О.А. Алекінім – 99,9%) усіх розчинених речовин, а саме аніони Cl^- , SO_4^{2-} , HCO_3^- , CO_3^{2-} і катіони Na^+ , Mg^{2+} , Ca^{2+} .

Макроорганізми – організми, величина яких умовно прийнята більше 0,5 мм (для тварин – 10 мм).

Макропланктон – планктонні гідробіоти, розмір яких досягає декількох десятків сантиметрів.

Макрофіти – крупні вищі і нижчі рослини, що утворюють ряд екологічних угруповань: 1) макрофіти з плаваючими листями (латаття, рдест плаваючий, сальвінія, ряска, водяний горіх та інші); 2) надводні макрофіти (осока, очерет, лепеха, тощо); 3) підводні макрофіти (рдест, елодея, роголистник, уруть тощо). Макрофіти визначають газовий режим у рибогосподарських водних об'єктах (за рахунок фотосинтезу).

Макрофлора – угруповання вищих рослин у певному біоценозі, в тому числі мохоподібні, харові водорості, папоротникоподібні.

Макуха - тверді залишки насіння (залишковий продукт пресування) олійних рослин (соняшник, ріпак, соя, льон, аніс), що утворилися в процесі виробництва олії. Буває парений і смажений. Перший, через слабкий запах для рибалки не придатний. В практиці любительського рибальства частіше за все використовують соняшникову макуху. Використовується як основа принади або підгодовлі коропових риб.

«**Макушатник**» – оснащення для донної ловлі коропових риб у вигляді свинцевого грузила (пластини) з 2–4 гачками в умовах слабкої течії або її відсутності взагалі та одним гачком для річок, до якого кріпиться брусок пресованої пиляної макухи.

Маломірне судно – це самохідні судна з головним двигуном потужністю менш як 75 к.с. (55 кВт) і несамохідні судна та парусні судна валовою місткістю менш як 80 реєстрових тонн (одиниць). А також моторні судна незалежно від потужності двигунів, але валовою місткістю не більш як 10 реєстрових тонн (або одиниць) та несамохідні судна (гребні човни вантажопідйомністю 100 і більше кілограмів, байдарки – 150 і більше кілограмів та надувні судна – 225 і більше кілограмів), що належать юридичним або фізичним особам [28,62].

Маломірні плавзасоби - відповідно до чинного законодавства України маломірних плавзасобів віднесена група катерів та човнів довжиною менше 7 м. До цієї групи віднесені всі плавзасоби моторні та гребні незалежно від їх призначення та підпорядкування (наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи № 272 від 03.12.2001р. з урахуванням внесених змін та доповнень “Про затвердження Правил охорони життя людей на водних об’єктах України”).

Мальки – молодь риб, яка набула форми дорослої риби. З’являється луска, характерні для дорослої риби органи (черевні плавці) і функції (зяброве дихання ротом), проте деяких органів (каналів бічної лінії) може ще не бути; личинкові органи зникають.

Малявочниця (малявочник) – любительське риболовне пристосування (знаряддя-сіткопідйомник) для ловлі мальків (живців).

Мандула – штучна принада джигового типу з пінополіуретану, яка використовується для лову хижих риб. Складається з декількох частин, сполучених між собою сталевим дротом. Задній сегмент принади містить трійник, замаскований яскравими кольоровими нитками.



Манник – жорсткий надводний макрофіт, що утворює зарості у неглибоких внутрішніх прісноводних водоймах. Біологічний індикатор багатих кальцієм водойм.

Марикультура (морська аквакультура) – діяльність з розведення, утримання та вирощування об’єктів аквакультури у внутрішніх морських водах, територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України із застосуванням плавучих садків, інших технологічних пристроїв з використанням морської води [67].

Маркерна снасть (маркер) – снасть, яка застосовується для проміру глибин, визначення рельєфу та характеру дна у водоймах. Основні елементи снасті: досить потужне вудилище, оснащене безінерційною котушкою, на кінці жилки або шок-лідера кріпиться спеціальний поплавець-маркер і грузило на відводі, яке може вільно переміщатися по жилці.

Маркетинг - — комплекс організаційних, рекламних та інших заходів, які забезпечують стійкий збут продукції (прогноз попиту і можливості морального старіння товарів, правильний вибір цін, рекламна стратегія тощо).

Мат короповий – рибальський мат зі спеціальною м'якою підкладною, призначеною для тимчасового розміщення пійманої риби. Це пристосування забезпечує безпечне знаходження в ньому улову з подальшим діставанням рибалкою гачку, обробки рани та фотографування трофею.



Маточне стадо – плідники, які використовуються для одержання потомства шляхом природного нересту, а також заводським способом.

Матчеве вудилище - легковаге чуйне вудилище, яке найчастіше використовується в спортивному рибальстві

Меандр – ділянка звивистого русла річки, розташована між двома суміжними точками перетину його умовної осьової лінії.

Медведка – родина крупних риючих комах загону прямокрилих. Досягають довжини 5-7 см, ведуть підземний спосіб життя в норах. Окрас тіла темно-бурий з верхньої сторони до оливкового до низу. Передні ноги копальні. Є невеличкі крила, літають на висоті від 50 см до 1м.

Межень (меженний період) – період (не менше 10 днів) внутрішньорічного циклу, упродовж якого спостерігаються найменші рівні та витрати води (низька водність). В цей період водойми живляться переважно ґрунтовими водами [9].

Мезосапробна водойма - водойма із середнім вмістом у воді біогенів. Біологічними індикаторами таких водойм (одночасного і помірного ступеня забруднення водойми органічними речовинами) слугують деякі мезосапробні організми, здатні масово розвиватися в них.

Меласа – густа брунатна рідина, що залишається після перероблення цукрових буряків та цукрової тростини як відходи виробництва цукру. Використовується як зв'язувальна речовина до суміші принади, має пластифікувальні властивості.

Меліоративний вилов - добування (вилов) водних біоресурсів з метою формування їх оптимального видового та вікового складу або

отримання біологічного матеріалу для штучного відтворення їх запасів та здійснення аквакультури [74].

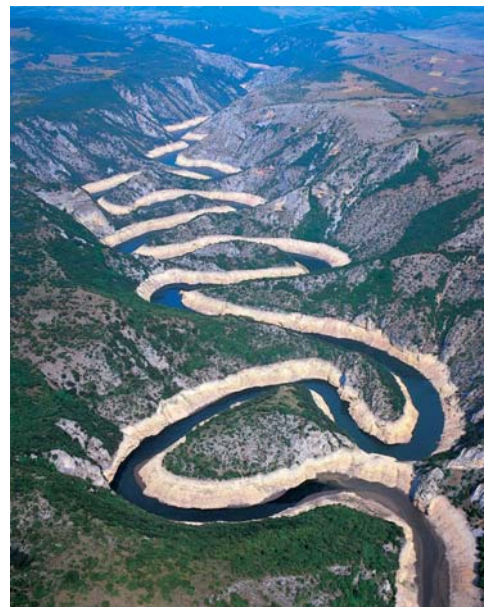
Механізм дії вудлища (англ. *rod action*) – одна з основних характеристик вудлища, що вказує на реакцію на навантаження та його розподіл по довжині вудлища. Показником такої реакції є форма вигину бланка вудлища – *стрій вудилища*.

Міжнародний водотік - водотік, частини якого знаходяться на території різних держав [71].

Місце мешкання – тип місцевості або місце природного мешкання (*ареалу*) того або іншого організму чи популяції [74].

«Міцне місце» - рибальський термін, який відноситься до ділянки водойми з великою кількістю затоплених корчів, каменів, водоростей, підводних гrotів, дерев або їх пнів, що впали у воду, наявність яких зумовлює велику кількість місць для відпочинку, притулку або засідки риби.

Меандр - плавні, колоподібні вигини річища річки, іноді на 180°. Назва походить від грецької назви річки Великий Мендерес (грец. *Μαίανδρος*), басейн якої розташований в Малій Азії. Характерні здебільшого для рівнинних річок, утворюються у результаті руслових процесів – розмиву річища й акумуляції відкладів. Зовнішній край меандри переважно крутий, а внутрішній - пологий. Поступово меандр перетворюється на петлеподібну звивину, яку річка може прорвати в найвужчій частині (шийці), прокладаючи новий коротший шлях. У залишеному потоком річищі утворюється *стариця*. Розрізняють врізані (вимушені) й вільні меандри. **Врізані меандри** заглиблені у первинну поверхню та обмежені вигинами корінних берегів річкової долини. **Вільні меандри** слабо заглиблені в поверхню заплави, оточені невисокими



берегами і можуть легко рухатися в межах долини. За формою меандри поділяють на сегментні, синусоїдальні, коробчасті, омегоподібні, завалені та складні. На території України меандри спостерігаються на багатьох річках переважно рівнинної частини, зокрема в заплавах Дніпра і його притоків, а також Десни, Дністра, Прип'яті та ін. Великі меандри називають *луками*: напр. Ізюмська лука - величезний підковоподібний вигин русла Сіверського Дінця біля міста Ізюма.

Межиріччя – територія, яка розташована між двома водотоками (річками), включаючи водорозділовий простір та схили долин.

Мезопланктон – планктонні гідробіоти, які мають розміри від 1 до 10 мм.

Мезосапробна водойма – водойма із середнім вмістом у воді біогенів. Біологічними індикаторами таких водойм (одночасно і помірного ступеня забруднення водойм органічними речовинами) служать деякі мезосапробні організми, здатні розвиватися в них у масовій кількості.

Мезотрофні водойми – водойми із середнім рівнем первинної продукції. Фітопланктон розвинений добре, склад гідробіотів різноманітний. Звичайно виникають з оліготрофних і перетворюються на евтрофні. До мезотрофних водойм належать багато озер і водосховищ України.

Мезофауна – тваринні організми розмірами від 50 до 10 мм.

Меліоративний вилов – вилучення окремих видів риби та інших водних живих ресурсів для оптимізації кількісного, якісного складу популяцій, попередження загибелі від явищ задухи, епізоотій, поліпшення стану водних екосистем. Проведення меліоративного лову здійснюється у відповідності до вимог природоохоронного законодавства.

Меліорація водойм біологічна – система заходів по поліпшенню умов мешкання корисних водних організмів і штучному підвищенню біологічної продуктивності і господарської цінності водних угідь (очищення дна, регулювання чисельності та якості водної рослинності, швидкості водообміну тощо).

Метаболізм – перетворення речовин та енергії, які становлять основу життєдіяльності організмів.

Метаморфоз – процес перетворення ювенальних (личинкових) форм розвитку риб на дорослу особину, який супроводжується анатомо-

морфологічною та фізіологічною перебудовою організму, що розвивається.

Метан – отруйний природний газ, що утворюється у забруднених або заволочених водоймах, головним чином за рахунок розкладу клітковини у анаеробних умовах. У воді майже не розчиняється. Найпростіша органічна сполука вуглецю з воднем, безбарвний газ без запаху, хімічна формула – CH_4 .

Миля морська – одиниця довжини, рівна одній дуговій хвилині меридіану. У зв'язку з тим, що Земля має форму сфероїда, довжина дуги меридіану змінюється зі зміною широти. В 1928 році за рішенням Міжнародної гідрографічної організації (МГО) довжина морської милі прийнята рівній 1852 м. Одна десята частка морської милі називається кабельтов та дорівнює 185,2 м.

Миш'як (Арсен) – хімічний елемент As, простою речовиною якого є напівметал миш'як (Арсен). За звичайних умов найстійкіший металічний або сірий Арсен – сірі кристали, крихкі. Реагує з киснем. Сполуки миш'яку (арсену) дуже отруйні.

Міграція риб – закономірне, масове, сезонне переміщення тварин, зумовлене зміною умов у місця їх існування або пов'язане з циклом їх розвитку. Особливістю міграції є повернення мігранта або його потомства у вихідну точку початку міграції. **Міграція анадромна** – переміщення напівпрохідних і прохідних риб з місця їх постійного існування (лиман, затока, море) до місць нересту в річкових системах. **Міграція катадромна** – переміщення прохідних риб (наприклад, вугор) з місць їх постійного існування (ріка, озеро) до місць нересту в морі.

Мідія – термін мідія використовується для декількох родин двостулкових молюсків, що населяють озера, річки і бухти, а також зони припливу уздовж берегових ліній у всьому світі. Прісноводні мідії (декілька споріднених родин, найбільша з яких Unionidae) і морські мідії (родина Mytilidae) не є безпосередніми родичами і групуються в різних підкласах, не зважаючи на деяку зовнішню схожість. На території України мідії поширені на чорноморському узбережжі.

Мізиди – організми планктонобентосу. Довжина тіла від 10 до 20 мм. Харчуються водоростями, зоопланктоном, трупами безхребетних. Споживаються рибами.



Мікроелементи – хімічні елементи, які широко використовуються живою речовиною, вони є основними складовими живих речовин і їх кількість становить не менше 0,1 % загальної маси тіла (Оксиген, Карбон, Фосфор, Нітроген, тощо).

Мікропланктон – планктонні гідробіонти розміром від 50 мкм до 1 мм.

Мікрофлора – сукупність мікроорганізмів у певному середовищі існування.

Мілководдя – ділянки водойм з глибинами до 2 м.

Мінералізація природних вод – природна властивість підземних і поверхневих вод містити підвищену кількість мінеральних компонентів і газів, що надають їм специфічних фізико-хімічних властивостей. Звичайно виражається в мг/дм³ (до 1000 мг/дм³) і в проміле (тисячна частка) - ‰ (понад 1000 мг/дм³), а також г/л. В океанологічній практиці замість терміна “мінералізація природних вод” вживається термін “солоність морської води”

Мінноу (англ. minnow) – штучна принада, воблер витягнутої форми, що імітує малька.

Моїни – представники гіллястовусих раків у водоймах. Дозрівають на 4-5 день. Невибагливі до газового режиму.

Мокрі мушки - штучні насадки (приманки), що імітують потонулих дорослих комах, а також водних личинок. Використовуються для проводки під водою.

Молодь – особини риб та інших гідробіонтів, що не досягли статевої зрілості.

Молюски – безхребетні тварини, без внутрішнього скелету. Прісноводні молюски мають вапняну черепашку, можуть бути проміжними хазяїнами певних паразитів риб.

Моніторинг – комплексна система спостережень, оцінки та прогнозу змін біологічних об’єктів (окремих видів, угруповань, екосистем) під впливом антропогенних факторів.

Моніторинг риболовних суден - комплекс взаємопов’язаних заходів технічного, організаційного, правового характеру для отримання, аналізу, зберігання та використання інформації про риболовні судна з метою охорони, відтворення та раціонального використання водних біоресурсів, дотримання відповідно до міжнародних договорів України заходів щодо збереження

трансгосподарських водних об'єктах (їх частинах) за межами юрисдикції України та у виключній (морській) економічній зоні України, у тому числі засобами системи дистанційного контролю [74].

Монобїонт – організм, який живе тільки в одному природному середовищі.

Монофаги – тварини (риби), які харчуються однотипною їжею.

Монофіл - звичайна одножилна (монофільна) жилка (волосінь).

Монтаж – оснастка (скомплектоване знімне оснащення снасті або окремі його блоки для різних умов ловлі), що прикріплюється до волосіні і закидається у воду.

Монтажний рибальський столик - багатофункціональний спеціалізований пристрій, який найчастіше використовується при корошовій ловлі або в спортивному рибальстві. Має телескопічні ніжки, які дозволяють підвищувати зручність транспортування та регулювати робочу висоту, а також виставляти його на вкрай нерівних поверхнях урізу води. Робоча зона стільниці, як правило, розділена на кілька відсіків для зручного та ергономічного розміщення різноманітних рибальських аксесуарів, монтажів та компонентів оснащення.



Море – екосистема частини Світового океану, у тій чи іншій мірі відособлена суходолом, підводними підвищеннями або групами островів і відрізняється від екосистеми відкритого океану фізико-географічними особливостями, головним чином, кліматичним і гідрологічним режимами.

Морми - водяний рачок темно-жовтого кольору (див. *бокоплав*).

Мормишка – риболовна снасть: гачок впаяний у свинцеву або олов'яну дробинку. Використовується в аматорському рибальстві під час зимової та рідше літньої рибалки. Назва виникла від російського слова “мормиш” – мілких прісноводних рачків.

Морський рибний порт - спеціалізований морський порт, який є державним підприємством з комплексом споруд та інфраструктурою, розташованими на спеціально відведеній території та акваторії, та призначений для обслуговування риболовних і торговельних суден, вантажів, а також перевезення вантажів на судах, що належать порту [69].

Морфа – більш-менш різке відхилення основного виду або підвиду, що охоплює великі групи особин або періодично ціле покоління, яке зумовлене різкою зміною деяких специфічних умов існування (річкового стоку, субстрату, поживи). Морфа не має географічно визначеної області існування зустрічається спорадично разом з основною формою. Ознаки морфи нестійкі, у разі зміни зовнішніх умов морфа часто перетворюється на первісну форму.

Морфометричні характеристики водозбору – основні кількісні характеристики річкового басейну до яких відносяться: площа, довжина, ширина, похил, висота над рівнем моря, коефіцієнт асиметрії басейну.

Морфометричні характеристики водойми – основні кількісні характеристики, до яких відносяться: а) для річки та річкової системи – довжина, площа водного перерізу, ширина річки, змочений периметр, гідравлічний радіус, середня та максимальна глибини, коефіцієнти густоти річкової системи і звивистості та ін.; б) для озер, лиманів, водосховищ – довжина, ширина, середня та максимальна глибини, площа водного дзеркала, питомий водозбір, умовний водообмін, розвиненість, відкритість, ємність, видовженість, острівність тощо [9].

Мотиль – личинки комах яскраво-червоного кольору довжиною 2-3 см, які живуть у мулі неглибоких водойм (личинку роду хірономус) та використовуються як наживка при вудінні риби та корм акваріумних риб.



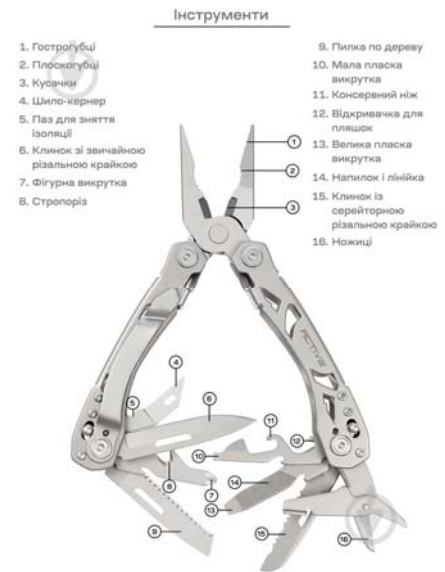
Мотильниця – коробка для зберігання мотіля, як правило, в умовах зимової риболовлі.

Мотовильце (мотовило) - пристосування для намотування жилки, або оснастки. Може використовуватись на вудилищі замість катушки.

Моторний човен – маломірне судно, обладнане підвісним мотором. Наявність саме підвісного мотору є єдиною кваліфікаційною ознакою у визначенні та відрізняє “моторний човен” від “катера” (двигун на якому встановлено стаціонарно), незалежно від потужності й зовнішнього вигляду маломірного судна.

Мул – тонкозернистий осад у водоймах і водостоках (частинки менше 0,01 мм становлять звичайно понад 30 % його маси), який складається із суміші мінеральних і органічних речовин.

Мультитул рибальський (англ. *multi-tool*, *multitool*, від *multifunctional tool* – «багатофункціональний інструмент»), **багатофункціональний інструмент** – об'єднує різні види портативних інструментів, які сполучують у собі кілька функцій, замінюючи набір звичайних інструментів. В англійській мові термін *multi-tool* вживається щодо різноманітних універсальних портативних інструментів (у тому числі щодо складних ножів з додатковими пристосуваннями по типу швейцарських), але в українській ним називаються багатофункціональні інструменти на основі пасатижів. За рахунок компактності та універсальності широко застосовуються в подорожах, на туристичних маршрутах, рибалці та полюванні, в наборах виживання тощо.



Мусони - стійкі вітри нижнього шару тропосфери, що протилежно змінюють свій напрямок два рази на рік. Зимовий мусон має напрямок з суходолу на море, літній — з моря на суходіл. Характерні райони мусонів - східні узбережжя материків, а також тропічні широти північної півкулі. Найбільшою стійкістю й швидкістю вітру мусони володіють у деяких районах тропіків (особливо в екваторіальній Африці, країнах Південної й Південно-Східної Азії). У слабкішій формі й на обмежених територіях мусон з'являються й у субтропічних широтах (зокрема, на півдні Середземного моря й у Північній Африці, на сході Азії). Мусон відзначаються й у деяких районах середніх і високих широт (наприклад, на Далекому Сході, на півдні Аляски, по північній окраїні Євразії). У ряді місць намічається лише тенденція до утворення мусону, наприклад має місце сезонна зміна переважних

напрямків вітру, але останні характеризуються меншою сезонною стійкістю.

Мутність води – концентрація твердих зважених частинок в водах потоків та водойм. Одиниці виміру – г/м^3 чи мг/дм^3 .

Мухоблешні – блешні малих розмірів, оснащені окрім пелюстки, що обертається, пензликом з пір'я.

Мушка – штучна приманка (насадка), що імітує комаху. Поділяються на: 1) **мушка мокра** – імітує потонулих дорослих комах і личинок водних комах. Використовуються для проводки під водою; 2) **мушка суха** – для нахлистової проводки по поверхні води.

М'яка підводна рослинність – укорінені та неукорінені макрофіти, вегетативні частини яких не виступають над поверхнею води (рдести, роголистник, уруть, водяний жовтець, пухирчатка, елодея та ін.). До цієї групи можна скупчення нитчастих водоростей.

Н

Навантаження антропогенне – ступінь прямого та опосередкованого впливу людей та їх господарської діяльності на природу в цілому або на її окремі екологічні компоненти (ландшафт, природні ресурси, організми).

Навантаження любительського рибальства – див. зусилля любительського рибальства.

Навігатор (GPS-навігатор) – пристрій, який дозволяє отримувати сигнали глобальної системи позиціонування з метою визначення поточних координат розташування пристрою на Землі (широта і довгота об'єкта, обчислення висоти над рівнем моря), а також швидкості руху на поверхні Землі. *Див. система глобального позиціонування.*



Навігація (лат. *navigare* - «плисти», італ. *navigare* - орієнтуватися; «ходити під парусом») – 1) календарний період року, коли згідно за кліматичними умовами регіону дозволяється судноплавство; 2) галузь знань про керування транспортним засобом для спрямування його до цілі. Використовується у водному, наземно-повітряному й повітряному середовищах, а також в космічному просторі.

Навколишнє природне середовище – сукупність природних і змінених антропогенною діяльністю абіотичних і біотичних факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на людину, а також на природно-ресурсні показники функціонування господарського комплексу за сучасних умов та в майбутньому.

Нагул – період інтенсивного харчування тварин (риб) перед або після періоду розмноження перед регулярно повторюваною безхарчовістю, а також зимівлі.

Нагульна міграція – переміщення риби від місць розмноження або зимівлі до місць годівлі.

Наживка – тваринна принада, що надягається на рибальський гачок (живець, хробаки, личинки комах та ін.).

Найпростіші – дрібні одноклітинні організми різноманітної форми величиною до 200 мкм. Складова частина кормової бази личинок риб та багатьох ракоподібних.

Наколінник – пристосування з пористої резини чи іншого водонепроникного матеріалу для ловіння з колін (зазвичай на зимовій риболовлі).

Намёт – тимчасове приміщення із тканини, шкіри, рідше з гілля, що напинається на каркас. В практиці рекреаційного рибальства намети використовуються для укриття та ночівлі в полі, для захисту рибальського обладнання, одягу та ін. від впливу погодних умов.

Нанопланктон - планктонні гідробіоти, що мають розмір менше 50 мк.

Наноси – тверді частинки, утворені внаслідок розмивання русел і ерозії водозборів, що їх переносять водостоки та течії у водойми.

Напівінтенсивна форма аквакультури - організаційно-технологічна форма рибогосподарської діяльності у сфері аквакультури, що здійснюється із застосуванням окремих засобів інтенсифікації, у тому числі з обмеженою штучною підгодівлею кормами різної поживності [69].

Напівпрохідні риби – екологічна група солоноватоводних риб, які заходять для розмноження у низини річок, а після нересту повертаються для нагулу в солонуваті води гирла.

Насадка – рослинна принада, що насаджується на гачок (хлібна кірка, тісто, кукурудза, горох тощо), або штучна (пластикові або силіконові комахи, імітації природних рослинних принад, пінопластовий пуф тощо).

Нативний – природний, натуральний, материнський.

Натуралізація - здатність рослин і тварин (риб) приживатися й давати нащадків у нових для них біоценозах. Близькі поняття - *інтродукція, акліматизація*.

Науковий спостерігач - науковий співробітник науково-дослідної установи в галузі рибного господарства, який є громадянином України та направляється за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, на риболовне судно під Державним Прапором України або судно іноземної держави з метою збору науково-промислових даних та забезпечення виконання положень міжнародних договорів, стороною яких є Україна та якими встановлено вимогу щодо міжнародного наукового спостереження у ході здійснення промислових операцій [74].

Науково-біологічне обґрунтування - документ, що містить обґрунтування тих чи інших заходів, які стосуються водних біоресурсів та/або середовища їх існування, на підставі аналізу наукових, науково-практичних, статистичних та інших даних [69].

Науково-дослідний вилов - добування (вилов) водних біоресурсів, що здійснюється для наукових потреб [74].

Науково-промисловий вилов - добування (вилов) водних біоресурсів для з'ясування доцільності їх промислу та уточнення правил рибальства чи режимів промислу або пошуку концентрації риби для забезпечення ефективного промислу [74].

Національний парк – значна ділянка території, яка виділена державою для збереження природи в оздоровчих та естетичних цілях, а також в інтересах науки, культури та освіти.

Нахлист – спосіб лову риби на вудку без поплавків і грузила. Як приманку використовують штучних і природних комах або їх личинок. Цим способом ловлять рибу, яка тимчасово або постійно харчується у верхніх шарах води комахами, що падають на воду.



Незаконне рибальство - рибальська діяльність, яка здійснюється: риболовними суднами у водах під юрисдикцією держави без дозволу цієї держави або з порушенням її законів чи регламентів; риболовними суднами під прапором держав, які є договірними сторонами міжнародних регіональних рибогосподарських організацій, що здійснюють промисел із порушенням заходів щодо збереження та управління, ухвалених цими організаціями, або відповідних положень міжнародного права; риболовними суднами з порушенням національного законодавства або міжнародно-правових зобов'язань, включаючи зобов'язання держав, що співпрацюють у рамках міжнародних регіональних рибогосподарських організацій [74].

Нейстон – сукупність водних організмів, які живуть біля поверхневої плівки води: зверху від плівки – епінейстон, знизу від неї – гіпонейстон.

Нектон – сукупність активно плаваючих гідробіонтів, що живуть у товщі пелагіалі і здатні протистояти силі течії та самостійно переміщуватись на значні відстані. Гідро біонти, які тримаються дна, але активно пересуваються, інколи називають нектобентосом.

Немісцеві види гідробіонтів - види або підвиди водних біоресурсів, відсутні у зоні їх природного поширення з біогеографічних причин [69].

Необіонт – заносний вид рослин (неофіт) або тварин. Може бути занесений людиною (антробіонт) або природними агентами, наприклад, водними або повітряними потоками і течією.

Неопрен (англ. *neoprene*) – різновид синтетичного каучуку (поліхлоропрен) або спіненої гуми у вигляді міцного, легкого, еластичного полотна, яке стійке до зносу й водонепроникне.

Неофіти – рослини-новачки у місцевій флорі.

Непідзвітне рибальство - рибальська діяльність, про яку користувач не звітував або подавав недостовірні звіти до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, яка здійснювалася в районі компетенції міжнародних регіональних рибогосподарських організацій та про яку не звітував або подавав недостовірні звіти з порушенням процедур подання звітності, встановлених такими організаціями [74].

Нераціональне природокористування - форми і методи природокористування, які призводять до зниження якості навколишнього природного середовища, зайвих витрат природних ресурсів, підриву відновлювальних сил екосистем, завдання збитків суміжним галузям господарства, що базуються на експлуатації певного виду природних ресурсів.

Нерегульоване рибальство - рибальська діяльність, яка здійснюється в районі компетенції міжнародних регіональних рибогосподарських організацій риболовними суднами без національної належності або під прапором держави, яка не є стороною цієї організації або рибальського об'єднання, у спосіб, що не відповідає або порушує заходи із збереження та управління, ухвалені цими організаціями, або яка здійснюється у районах чи щодо рибних запасів, стосовно яких не застосовуються заходи із збереження та управління риболовними суднами у спосіб, що суперечить зобов'язанням держави із збереження водних біоресурсів згідно з міжнародним правом [74].

Нереїс – рід багатощетинкових морських червів родини нереїдових. Розповсюджені у Чорному та Азовському морях, солонowodних лиманах морського узбережжя.

Нерест — процес масового природнього відтворення водних біоресурсів, який відбувається протягом строку, обумовленого кліматичними та біологічними умовами [67]. Процес відкладання ікри (яєць) самицями з подальшим заплідненням їх сім'ям (молочками) самців у риб і земноводних. Зазвичай відбувається в певних місцях (див. *нерестовищах*). В природних умовах нерест буває одноразовим, коли самка відкладає ікру всю одразу, або порційним, коли самка відкладає ікру кілька разів за сезон.



Нерестовище – частина рибогосподарського водного об'єкта на якій відбувається нерест, межі якої визначаються у встановленому порядку [67]. Місце, де відбувається розмноження (нерест) риб (відкладення круглоротими та рибами ікри і молок).

Нерестові умови – умови, до яких відносяться гідрологічний, термічний, хімічний, газовий та інші режими, наявність субстрату, придатного для відкладання на ньому ікри, а також присутність видового партнера.

Неритичні риби – риби, які мешкають у прибережних морських водах (бички, камбала тощо).

Неспеціалізований промисел - промисел в будь-якому співвідношенні видів водних біоресурсів в улові [70].

Німфа – вид нахлистових штучних мушок, які імітують личинку комахи у стадії німфи.

Нітрати солі азотної кислоти. У природі поширені у вигляді мінералів натрієвої та калієвої селітри. Механізм токсичної дії полягає у гемічній і тканинній гіпоксії, викликаній пригніченням дихального ланцюгу мітохондрид. Максимальна допустима доза для людини – 265 мг/добу.

Нітрити – солі азотистої кислоти (HNO_2), що мають як окислювальні, так і відновлювальні властивості. Нітрити у більшій мірі, ніж нітрати, при попаданні в організм з їжею, виявляють не лише токсичну, але й канцерогенну дію.

Нітритний азот - азот, що утворюється при окисненні бактеріями органічних речовин, а також у процесі відновлення нітратів, який відбувається в анаеробних умовах і за наявності значної кількості органічних речовин. У природних водах його вміст становить від сотих

до десятих часток мг/л. Для рібницьких водойм, у тому числі КРГ, концентрація нітритного азоту не повинна перевищувати 0,05 мг/л. Вищий вміст є показником забруднення водойми органічними речовинами і продуктами їх розпаду.

Нітрифікація – мікробіологічний процес окислення аміаку до азотистої кислоти або її самої далі до азотної кислоти. Відбувається в аеробних умовах в ґрунті та природних водах.

Ніша екологічна – місце виду в екосистемі, яке визначено його біотичним потенціалом та сукупністю факторів навколишнього середовища.

Ноосфера - сфера взаємодії природи і суспільства, у межах якої розумна людська діяльність стає визначальним фактором розвитку.

Норма використання природних екосистем – величина середньорічної корисної продукції за відрахуванням компенсаційного запасу, що забезпечує підтримання всієї системи у стійкому (за складом і продуктивністю) стані.

Норма стоку - середня багаторічна величина стоку водного об'єкту за певний період (рік, сезон, місяць, декаду, добу), яка визначається багаторічними натурними спостереженнями.

Нормативна грошова оцінка об'єкту (ділянки) водного фонду – капіталізований рентний дохід із об'єкту (ділянки), визначений за встановленими і затвердженими нормативами.

Нот-а-кнот – пристосування для безвузлового з'єднання жилки і штучної принади (блешні, воблера тощо).



Нудлінг – метод ловлі сомів голими руками. Нудлінг, як термін, застосовується до всіх ручних методів риболовлі, незалежно від способу ловлі або видів риб. Найбільше розповсюдження знайшов у США (на сьогодні Нудлінг офіційно дозволений методи любительської рибалки в одинадцяти штатах США).

Нульовий приріст у популяції - 1) практична рівність народжуваності і смертності, що стабілізує чисельність популяції; 2) звичайний стан природних популяцій.

Обвалування – система загороджувальних земляних захисних гаток вздовж берегів річок, водосховищ, морського узбережжя тощо. Служить для захисту прилеглих територій від тимчасового затоплення під час повеней, припливів, вітрового нагону води, а також затримання талих вод на певній площі.

Обвіс для платформи - комплект для лову з підгодовуванням на фідерній або поплавцевій рибалці. Встановлюється на ніжку платформи для зручнішої роботи з сумішами, які використовуються для



підгодовування риби. Конструкція виготовлена з міцного легкого сплаву, має дві точки кріплення і здатна з легкістю витримати кілька кілограм підгодовувальної суміші. Необхідний аксесуар для рибалок, які ловлять з використанням платформ.

Об'єкти аквакультури - гідробіонти, що використовуються з метою розведення, утримання та вирощування в умовах аквакультури [69].

Об'єкти охорони природи – складові частини природного середовища, які охороняються у відповідності з діючим законодавством.

Об'єкти промислу - водні біоресурси певного виду та біологічного стану, щодо яких здійснюється промисел, вилов, добування, збирання [74].

Об'єм води у водоймі (ділянки водойми) - величина, яка виражається у m^3 і показує кількість води у водоймі (на ділянки водойми). Визначається за формулою об'єму паралелепіпеда.

Область толерантності – діапазон дії екологічного фактора, в межах якого можливе існування організму.

Облігатний – обов'язковий, такий що постійно зустрічається.

Облік природних ресурсів - збір і підсумовування відомостей про кількісних та якісних показників наявних природних ресурсів із метою організації їх раціонального використання, планування виробничо-господарської і природоохоронної діяльності, прогнозування тенденцій розвитку різних галузей природокористування і змін навколишнього середовища в певний момент і на перспективу.

Обмін енергії в організмі - сукупність окисно-відновних перетворень органічних речовин (під час обміну) в клітинах.

Обмін речовин – споживання, перетворення, використання, нагромадження і виведення речовин і енергії в живих організмах, завдяки якому вони самозберігаються, ростуть, розвиваються і розмножуються в умовах навколишнього середовища, а також адаптуються до нього.

Обратка - ділянка річки або струмка з зворотною течією, що виникає із-за зміни рельєфу дна, наявністю каменю або інших чинників.

Обростання – угруповання органічних речовин, які утворюються на субстраті. Прикріплюються до предметів, що постійно перебувають у воді (каміння, коріння, гілки, корчі тощо).

Обчарунковувальні знаряддя лову – ставні або плавучі (вільно пливуть у товщі води) річкові та морські сітки, у яких заплутується (обчарунковується) риба.

Одноденки (*рос. – поденки*) – організми з неповним перетворенням, довжиною не більше 1 см. Строк розвитку від яйця до імаго – 2-3 доби. Імаго існує від декількох годин до 2-3 тижнів. Гарний корм для риб.

Однорічки – цьоголітки, які перезимували. Вік однорічки може не нараховувати повного календарного року, його позначають цифрою 1. Однорічкою вважають рибу до червня наступного року після народження.

Озеро – природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами, не має безпосереднього зв'язку з морем. Відповідно до [55] – безстічний внутрішній поверхневий водний об'єкт.

Озерна річка – річка, що витікає з озера чи тече через озеро (ін. водойму аналогічної природи).

Ознака – морфологічна, фізіологічна та біохімічна особливість організму рибоподібних і риб прояв якої є результатом впливу генотипу й середовища.

Окисленість води – величина, що характеризує вміст у воді органічних і неорганічних речовин, окислювальних одним із сильних хімічних окислювачів за певних умов. Окисленість води визначається в мг O_2 /л.

Окисленість пермангантна – гранично допустима окисленість води, що не повинна перевищувати визначених для окремих видів риб показників. Наприклад, для коропових господарств – 15 мг O_2 /дм³, для форелевих господарств – 10 мг O_2 /дм³.

Окисно-відновний потенціал (редокс потенціал) – різниця потенціалів, яка виникає між двома речовинами, що вступають в окисно-відновлювальну реакцію, виражена у мілівольтах (мВ). У прісній воді цей потенціал вище 60 мВ.

Октопус («каламарчик») – 1) штучна силіконова риболовна принада від грецького - “восьминіг”. По своїй формі, розміру та зовнішньому вигляду нагадує восьминога або кальмара; 2) елемент обладнання для дайвінгу.

Окуляри рибальські – як правило, використовуються поляризаційні окуляри з антибліковим покриттям, які мають багатошарову структуру, завдяки чому блокують горизонтальні промені і пропускають вертикальні промені сонця, захищаючи очі від ультрафіолетових променів довжиною до 400 нанометрів. Це покращує контрастність та чіткість зору та дозволяє рибалці бачити, що відбувається в товщі води, і не бути засліпленим сонцем.

Окупність капітальних вкладень – показник ефективності капітальних вкладень, обумовлених як відношенням капітальних вкладень до економічного ефекту, одержуваному від їхнього використання в процесі відповідного виду господарської діяльності.

«Оливка» - різновид рибальського грузила округлої форми із наскрізним отвором.

Оліготроф - організми (рослини і мікроорганізми), які розвиваються в середовищі з низькою концентрацією поживних речовин.

Оліготорофні водойми – водойми з невисоким рівнем первинної продукції. До таких водойм належать водойми (озера, гірські річки тощо) з холодною, насиченою киснем, бідною на біогенні елементи, прозорою водою.

Олігосапробіонти – організми, що мешкають у чистих або не дуже забруднених органічними речовинами водах. Наприклад, зелені та діатомові водорості, деякі квіткові рослини, ряд тварин (форель, стерлядь тощо).

Оліготроф – організми (рослини і мікроорганізми), які розвиваються в середовищі з низькою концентрацією поживних речовин.

Онтогенез – індивідуальний розвиток особин, вся сукупність її перетворень від запліднення яйцеклітини до кінця життя.

Онфауна – гідробіонти зообентосу, які живуть на поверхні ґрунту.

Опади атмосферні – 1) вода у рідкому та твердому стані (дощ, сніг, туман, град тощо), що випадає з хмар або осаджується з повітря на земній поверхні або поверхні води; 2) гідрометеорити – роса, паморозь, іній тощо, що виділяються на земній поверхні.

Опариш - личинка великої (сірої, зеленої або синьої) м'ясної мухи, що використовується як наживка.

Опір середовища – сума лімітуючих факторів середовища, що перешкоджають реалізації біотичного потенціалу.

Ополонка – простір чистої води серед сполошного льодяного покриву, утворений під впливом динамічних і термічних чинників.

Органи рибоохорони - спеціально уповноважений орган державного нагляду у сфері охорони використання та відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (у тому числі в усіх поверхневих, територіальних і внутрішніх морських водах, які використовуються (можуть використовуватися) для рибальства, вирощування чи розведення риби), в інших об'єктах водного промислу або об'єктах, які мають значення для природного відтворення запасів риби та інших водних живих ресурсів, а також у виключній (морській) економічній зоні України та акваторіях у межах континентального шельфу України.

Органи чуття риб – Зір. Очі риб за своєю будовою дуже схожі з очами інших хребетних, в яких світло через роговицю та кришталик потрапляє на сітківку, де палички (клітини, що відповідають за чорно-білий зір) та колбочки



(клітини, що відповідають за кольоровий зір) обробляють візуальну інформацію та передають сигнали на нейрони. Головна принципова відмінність риб'ячого ока полягає в тому, що для фокусування на предметі риби не змінюють кривизну кришталіка, а наближають або віддаляють його від рогівки. **Хімічне відчуття. Нюх та смак** у комбінації дозволяють риbam орієнтуватись в хімічному складі оточуючого середовища. Нюхові рецептори риб розташовані в ніздрях (які, на відміну від інших хребетних, не сполучаються з носоглоткою), а смакові — не лише в ротовій порожнині, алевівфі часто і на зябрових структурах, вусиках, і навіть на плавцях і на шкірі. Сигнали смакових рецепторів передаються до мозку через кілька різних нервів: шкіряні рецептори передають подразнення через лицевий нерв, в той час як сигнали рецепторів, розташованих в роті та на зябрах передаються через язикоглотковий та блукаючий нерв. **Слух та рівновага.** Головними механорецепторами риб є вухо, що функціонує як орган слуху та рівноваги, та органи бічної лінії. Внутрішнє вухо пластинозябрових (акул та скатів) та костистих риб складається з трьох напівкруглих каналів, розташованих в трьох взаємно-перпендикулярних площинах, та трьох камер, кожна з яких вміщує отоліт (камінець, що складається з карбонату кальцію), який тисне на відростки чутливих волосоподібних клітин, які в свою чергу передають сигнали до нейронів. Дві з трьох камер, саккула (*Sacculus*) та лагена (*Lagena*), функціонують як орган слуху.

Організм - це біологічний індивід, цілісна жива система, що підтримує самостійне існування завдяки пристосувальній взаємодії з середовищем існування.

Органічні речовини – складні речовини, які містять вуглець. У природних водоймах знаходяться у розчинному і колоїдному стані (водний гумус).

Органолептичні показники води – смак, запах води, що визначаються за допомогою органів чуття людини. Їх інтенсивність визначається у балах від 0 до 5.

Оренда рибогосподарських водних об'єктів (їх ділянок) – діяльність, що здійснюється на підставі договорів (угод) про строкове (тимчасове), платне володіння та користування рибогосподарськими водними об'єктами (їх ділянками), необхідне орендареві для провадження аквакультури. Оренда може бути короткостроковою – не більше 5 років та довгостроковою – не більше 50 років. **Суборенда** – угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Орендна плата за використання водного об'єкта - методика визначення плати за оренду водного об'єкта відповідно до встановлених [58,60] .

Орендодавець водних об'єктів - відповідно до статті 122 Земельного кодексу України [61] виступають: – сільські, селищні, міські ради надають земельні ділянки у постійне користування юридичним особам із земель комунальної власності відповідних територіальних громад для всіх потреб; – обласні державні адміністрації надають земельні ділянки на їхній території із земель державної власності у постійне користування юридичним особам у межах міст обласного значення та за межами населених пунктів для всіх потреб, крім випадків, визначених частинами третьою та сьомою цієї статті [61].

Орієнтація риб – здатність риб вибирати своє місцезнаходження у водоймах і водостоках, користуючись органами чуттів (орієнтація зорова, тактильна, слухова тощо).

Орографічні фактори – елементи неорганічного середовища (рельєф, висота над рівнем моря тощо), які є компонентами екологічних умов існування організму.

Освітленість – величина світлового потоку, що потрапляє на одиницю водної поверхні.

Осмотичний тиск – тиск розчиненої речовини у розчині; є фактором, що впливає на перерозподіл у тканинах води і розчиненої речовини. Регулювання тиску досягається надходженням в організм і виділенням із нього води і солей.

Осока – декілька видів надводних жорстких макролітів, які утворюють зарості на заболочених та підмоклих місцях. Наявність осоки – показник необхідності проведення меліоративних робіт у рибоводних господарствах.

Остійність судна - здатність судна (плавзасобу) протистояти зовнішнім силам, що викликає його *крен* або *диферент*, і повертатися в початкове положення рівноваги після припинення їх дії.

Остракофіли – екологічна група риб, яка відкладає ікру в мантийну порожнину молюсків (наприклад, гірчак).

Острів – невелика ділянка суходолу, оточена з усіх боків водою.

Острога - довга палиця з металевим багатозубцем.

Ость (“сандова”, “сандоля”) – дво- або тризубі вили, якими користувалися для биття риби на мілководних ділянках водойм при штучному освітленні в нічну пору. Архаїчний засіб риболовлі, який сьогодні віднесений до браконьєрства.



Осушення - штучне усунення збитку води у ґрунті; один з видів меліорації.

Офсетний гачок - гачок спеціальної форми з подвійним вигином цівка (для кріплення силіконових приманок) і загнутим всередину (іноді - і в бік) жалом для зниження числа зачепів.

Охорона водних біоресурсів - система правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, поліпшення умов існування, відтворення і раціонального використання водних біоресурсів, забезпечення виконання юридичними і фізичними особами вимог законодавства [69].

Охоронна зона – перехідні території, розташовані навколо більшості об’єктів заповідного фонду України (заповідників, національних парків та ін.), що створені з метою пом’якшення антропогенного впливу на заповідний режим.

Оцінка природних об'єктів і природних ресурсів (еколого-економічна оцінка природних об'єктів і природних ресурсів) – визначення еколого-економічної цінності природних об'єктів і ресурсів з погляду доцільності і ефективності їх економічного використання і впливу господарської і рекреаційної експлуатації на стан, якість і перспективу *навколишнього природного середовища*.

Оцінка природних об'єктів і ресурсів кадастрова - визначення грошової вартості природного ресурсу (об'єкту) на основі досліджень і розрахунків за встановленими нормативними показниками.

Очерет – рід рослин родини злакових; багаторічні трав'янисті рослини. Найпоширеніший жорсткий надводний макроліт, що утворює великі зарості у внутрішніх водоймах.

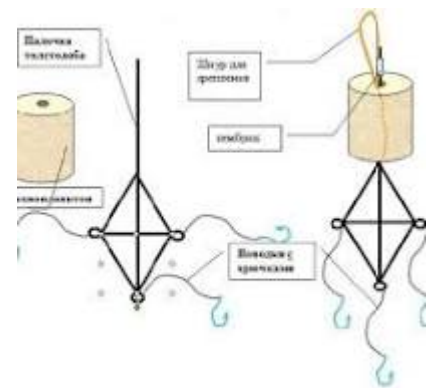
Очний бік тіла – бік, на якому в дорослих камбалоподібних розміщені обидва ока. У більшості риб цей бік є функціонально верхнім. Залежно від того, який саме бік тіла – лівий чи правий – є очним, розрізняють лівобічних та правобічних камбал.



Паводок – фаза водного режиму, яка пов’язана з нерегулярним короткочасним підвищенням рівня і витрат води у річці внаслідок швидкого танення снігу, при відлизі, сильних дощах, пропусках води з водосховищ, проривах водозатримуючих споруд тощо.

Павук – пристрій для лову риби натягнутою на твердий каркас сіткою (деллю), покладеною на дно водойми. Відноситься в Україні до заборонених знарядь любительського рибальства.

Паличка товстолоба – пристосування, яке забезпечує кріплення технопланктону та повідків до риболовної оснастки. Має форму голки з голівкою у формі кілечка.



Панцир - загальна назва захисних твердих зовнішніх скелетних (хітинових, вапнистих, кісткових, рогових) утворень у тварин.

Параметри екосистеми – величини або показники, які відображають функціональні або консервативні властивості екосистеми. За цими критеріями проводять оцінку стану екосистеми.

Парасолька рибальська – пристрій, призначений для захисту рибалки від опадів (дощу чи снігу) або від сонячних променів та бічного вітру.



Паропроникність – кількість вологи, яку костюм для риболовлі, полювання або туризму здатний відводити назовні.

Пасат — вітер, що дме між тропіками цілий рік, в північній півкулі з північно-східного, в південній — з південно-східного напрямку, відділяючись один від одного безвітряною смугою. На океанах пасати дмуть з найбільшою правильністю; на материках і на прилеглих до останніх морях напрям їх частково видозмінюється під впливом місцевих умов. У Індійському океані, унаслідок конфігурації берегового материка, пасати абсолютно міняють свій характер і перетворюються на мусони. Унаслідок дії сонячних променів в екваторіальній смузі нижні шари атмосфери, сильніше нагріваючись, підіймаються вгору і прагнуть

у напрямку до полюсів, тоді як внизу приходять нові холодніші потоки повітря з півночі і з півдня; унаслідок добового обертання Землі згідно з силою Коріоліса цей перебіг повітря приймає в північній півкулі північно-східний напрям (північно-східний пасат), а в південній півкулі - південно-східний напрям (південно-східний пасат).

Пасивні знаряддя лову - знаряддя лову, які зафіксовані у водоймі і стоять у процесі лову нерухомо на одному місці - ставні сітки, неводи, ятери тощо [70]

Паспорт водойми (водного об'єкта, рибогосподарської технологічної водойми) – сукупність даних, які всебічно характеризують якість води, властивості й особливості водного об'єкту, його сучасне і перспективне використання. Нормативний документ, розроблений відповідно до вимог статті 14 [69].

Паста бойлова пиляюча (англ. *Boilies Pastes*) – принада-атрактант в корошовій ловлі, яка містить подвійну дозу екстрактів. Завдяки вищому рівню аттрактантів приманки відразу привертають увагу риби.

Патерностер – поплавкова снасть для вудіння крупних хижих риб на живця. Його конструкція дозволяє здійснювати вудіння на чітко визначеній глибині.

Патерностер Гарднера – спеціалізований риболовний монтаж кріплення годівниці для ловлі з використанням фідера.

ПВА (*PVA* або *полівініловий спирт*) - це матеріал, який широко використовується в корошовій риболовлі через свою здатність швидко розчинятися у воді. З ПВА виготовляють нитки, стрічки, мішечки або сітки для монтажу прикорму та доставки його у компактному вигляді до точки ловлі. Використовується для точкового підгодовування безпосередньо біля принади.

Пелагіаль – товща води (від поверхні до дна), населена рослинними і тваринними організмами, не зв'язаними з дном водойми – планктоном, нектоном, плейстоном, нейстоном.

Пелагічні риби – риби, які населяють товщу води.

Пелагофіли - риби, які розмножуються шляхом викиду ікри в товщу води, де вона розвивається.

Пеллетс (англ. *Pellets*) – гранули) – фактично це високо калорійний спеціалізований корм (прикорм) для риби, який екструдований в гранули. Первісно поява пеллетса була обумовлена необхідністю

підвищення ефективності використання кормів в рибництві, а потім вже перейшла на використання гранульованого корму в якості одного з видів прикорму під час лову коропових. Пеллетс гранули добре підходять в якості елементів будь-якої прикормочної суміші або *spod* сумішей.

Пелофаг – організм, який живиться мулом, основна маса якого складається з органічних залишків.

Переддомінанти – організми, які завдяки рухомому способу життя домінують у всіх ярусах фітоценозу.

Переважаючі вітри – вітри, що у певній місцевості дують переважно у одному напрямку. Переважаючі вітри здебільшого є частиною глобальної картини циркуляції повітря в атмосфері Землі, включаючи пасати, мусони, західні вітри помірного поясу та східні вітри полярних районів. У районах, де глобальні вітри слабкі, переважаючі вітри визначаються напрямками бризу та інших локальних факторів. Крім того, глобальні вітри можуть відхилятися від типових напрямків залежно від наявності перешкод.

Перекат – характерна здебільшого для рівнинних річок форма дна на ділянках між меандрами, що утворюється внаслідок відкладання наносів. Перекат – мілководна ділянка річища, яка має вигляд валу, що перетинає річище під кутом, як правило, 20-30 градусів, з пологим схилом, оберненим проти течії, та крутим – за течією.

Перелов – стан промислового запасу гідробіонтів, зумовлений порушенням співвідношення щорічного відтворення популяції і приросту загальної іхтіомаси, з одного боку, та щорічного вилову – з другого. При цьому щорічний вилов значно перевищує продуктивні можливості промислової популяції і призводить її до депресивного стану.

Перемет – знаряддя лову риби, що складається з довгого міцного шнура, до якого через кожні 1,5-2 м на тонких шнурах прикріплені гачки. Заборонена в Україні правилами любительського рибальства.

Переробка водних біоресурсів - зміна первинних властивостей гідробіонтів із застосуванням різноманітних способів технологічної обробки (охолодження, заморожування, соління, копчення, сушіння; обробка консервантами, кислотами, лугами чи ферментами, фізико-хімічна, біологічна, термічна обробка, консервування, подрібнення, розбирання тощо) законодавства [74].

Перерозподіл водних ресурсів – подача (перекачування) води з одного річкового басейну в інший або в межах одного річкового басейну для забезпечення потреб водокористувачів маловодних регіонів у водних ресурсах [58,63]

Перетворення природного середовища - зміна екологічної рівноваги, яка склалася, для збільшення продуктивності природних комплексів у процесі виробничо-господарської діяльності людини.

Переформування берегів водосховищ – зміна первісної форми берегових схилів, затоплених під час утворення водосховища, внаслідок руйнування хвилями надводної частини схилу та утворення акумулятивної берегової лінії.

Перехідні води - поверхневі водні об'єкти у межах гирлових ділянок річок, які є частково солоними внаслідок близькості до прибережних вод, але на які мають істотний вплив потоки прісної води [59].

Перифітон – поселення водних рослин на придонних природних та штучних поверхнях, скелях, каменях, підводних частинах суден, паль, бакенів та інших споруд. Частіше вживають термін “обростання”.

Перлистий висип – своєрідні бугорки з ороговілого епітелію на голові і лусці самців корокових риб, що з'являються до початку розмноження. Перлистий висип є своєрідною формою “шлюбного вбрання”, вторинною статевою ознакою.

Перлівниця звичайна (прісноводна мідія, *Margaritifera margaritifera*) – прісноводний двостулковий крупний молюск, який входить до складу **зообентосу** водойми. М'ясо перлівниці часто використовують для ловіння коропа та сома. Личинки (глохидії) тимчасово паразитують на зябрах риб.

Пестициди (отрутохімікати) – хімікати (хімічні препарати), що використовуються в сільському господарстві для боротьби зі шкідниками (шкідливими або небажаними мікроорганізмами, рослинами і тваринами).

Підвид – група особин, яка відрізняється від основної маси виду тим, що створює його сукупність, пов'язану з переходами з близькою (основною) сукупністю. Має певний географічний ареал.

Підвісний човновий мотор – човновий мотор, який кріпиться безпосередньо до жорсткого транцю човна. Отримали величезне розповсюдження у другій половині ХХ століття. Основна перевага підвісного мотору у порівнянні зі стаціонарним – він не займає корисний об'єм судна та легко демонтується. З початку були розповсюджені двотактні мотори, які мають достатньо малу вагу та високу удільну потужність. В останній час на зміну двотактним приходять чотирьохтактні мотори, які мають у порівнянні з останніми, більш легкий запуск, високу економічність, збільшену удільну потужність. Вимоги до екологічності підвісних моторів внутрішнього згорання приводять до розвитку практично безшумних електричних підвісних човнових моторів, живлення яких здійснюється від акумуляторів або паливних елементів.

Підводна рушниця - пневматичний, гідропневматичний, гумовий або пружинний пристрій (обладнання), що заряджається виключно силою м'язів рибалки та використовується для здійснення підводного полювання [67].



Підводне полювання - вид любительського рибальства, що здійснюється у порядку загального та спеціального використання водних біоресурсів шляхом вільного пірнання (без застосування автономних дихальних пристроїв) у водний об'єкт законодавства [69]. Дозволене спеціальне спорядження, яке використовується для підводного полювання: підводна рушниця, гідрокостюм, дихальна трубка, напівмаска, ласті, грузи, ніж, ліхтар, сигнальний буй або плотик.

Підводний мисливець – рибалка-любитель або спортсмен, що здійснює підводне полювання відповідно до визначених норм [74].

Підклас - проміжний між рядами і класами таксон, що об'єднує кілька рядів.

Підпасок – елемент монтажу поплавцевої снасті, який необхідний для поліпшення загальної збалансованості оснастки. Поплавець відвантажується не одним грузилом певної ваги, а низкою дрібніших грузил з одним більшим або меншим, який і є підпаском. Підпасок знаходиться найближче до гачка. Оснащення поплавцевої снасті з підпаском дозволяє значно підвищити чутливість снасті при клюванні, а також більш ефективно застосовувати поплавцеву снасть при лові на течії.

Підсачек (підсака) – допоміжний засіб при риболовлі, призначений для витягування риби з води. Складається з рукоятки довжиною 1-2 та більше метрів (коропові – до 3 м) та обручу (частіше за всього трикутної або круглої форми) діаметром близько 50 см з натягнутою на нього дрібночарунковою сіткою.



Підсікання - реакція рибалки на клювання, при якій завдяки підняттю вудилища волосінь натягується і передає силу підсікання безпосередньо до гачка. Ривок вудилища рибалкою під час клювання, за допомогою якого жало гачка пронизує тверді тканини риби.

Підставка – рибальське пристосування, що підтримує вудлище і фіксує його в потрібному положенні для полегшення процесу ловлі. Розрізняють окремі односкладні, двоскладні та/або телескопічні підставки та *род-поди*.

Підставка бортова – пристосування, що підтримує коротке бортове вудлище на борту, транці чи сидінні рибальського човна.

Підтоплення – підняття рівня ґрунтових вод, обумовлене підвищенням їх горизонтів при спорудженні різного типу водних об'єктів, гідротехнічних споруд тощо.

Пікер – легке донне вудилище, яке призначене для делікатної ловлі на ближній або середній дистанціях з використанням тонких жилок і легких грузил. Основною відмінністю пікера від фідера є тест вудилища, який зазвичай не більше 20-30 г. Крім того, для фідера, в якості закидання вантажу використовують годувальницю з прикормом, для пікера - свинцеве грузило.

Пількер – важка коливальна блешня вагою від 30 до 500 г для здійснення закидання принади, в тому числі з берега та каменів. Конструкція штучної принади дозволяє ледве тримаючи контакт зі дном, находячись в напівзваженому стані, при найменшому підтягуванні починати активні коливальні рухи.



Піскожил – вид багатощетинкових червів (*Capitellida*). Крупні морські черви довжиною до 20 см, які мешкають в L-образних норках мулисто-піщаного ґрунту. Населяють берегову зону та верхню сублітораль морів.

Піскорийка (веретенка) – личинка міноги. Рот у вигляді трикутної щілини, очі недорозвинені, зубів немає, зяброві отвори в борозенці, плавці непарні, розвинені слабо. Живиться детритом і дрібними безхребетними, більшість часу проводить, зарившись у ґрунт. У віці 3-6 років перетворюється на дорослу міногу.

Пішня (плішня) – пристосування для прорубування лунок у кризі. Складається з дерев'яного держака з настромленим загостреним металевим стрижнем

Плавальний міхур - орган, за допомогою якого риби регулюють питому вагу залежно від шару води.

Плаваюча годувальниця – годувальниця, яка після заповнення прикормом, має додатну плавучість. На відмінність від донної годувальниці, вона застосовується для доставки прикорму та створення кормової хмари у поверхні або в товщі води.

Плавучий рибницький садок - технологічний пристрій, який розташований у водному об'єкті (його частині), не пов'язаний із дном, що використовується для здійснення інтенсивної форми аквакультури [64].

Плавні – надмірно зволожені або заболочені ділянки заплавних терас. Характерні для річкових долин України. Щороку затоплюються повеневими водами. На Україні найбільшу площу мають Дніпровські, Дністровські, Дунайські та Інгулецькі плавні.

Плавці – вирости, які служать для пересування риб. Поділяються на непарні (спинний, анальний, хвостовий, жировий) і парні (грудні та черевні).

Плаккат – добре зволожена річкова або озерна долина та інші пониззя з режимом, який більш або менш постійно порушується зовнішніми факторами (паводок), не катастрофічними для властивих екосистем.

Плакоїдна луска – луска, що складається із базальної пластинки і зуба. Зустрічається у акул, рідше у скатів, розташовується діагональними рядами, що надають шкірі значну шорсткість.

План управління річковим басейном - стратегічний документ, що надає оцінку екологічному стану водних об'єктів басейну і визнає екологічні, економічні та соціальні заходи, спрямовані на реалізацію

державної політики у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів [54].

Планктон – сукупність організмів (водорості, найпростіші, тощо), які вільно плавають у товщі води і не здатні самостійно пересуватись на велику відстань.

Планктонна сітка – знаряддя для кількісного рахунку планктону. Становить собою конічний сачок із млинового газу зі стаканчиком. У рибоводних ставках через планктонну сітку фільтрують певний об'єм води (50 чи 100 л).

Пластилін рибальський (*їстівний пластилін або пластикормка*) - Один з варіантів приманки, який стає все більш популярним. По консистенції пластилін рибальський дуже схожий на звичайний дитячий пластилін той. Він також в'язкий та липкий, але в його складі натуральні компоненти та харчові добавки, що приваблюють рибу ароматом та смаком (амінокислоти, вуглеводи, білки, клітковина, компоненти, що відповідають за запах – ваніль, часник, коноплі та ін.). Склад компонентів може відрізнятися залежно від кінцевої мети використання (риболовля мирних або хижих риб), але завжди *їстівний пластилін* включає бетаїн - аттрактант, що добре приваблює рибу.

Платформа риболовна – станція у вигляді конструкції для сидіння рибалки та розміщення необхідних аксесуарів для тривалої риболовлі

Плейстон – сукупність водних організмів, які пасивно плавають на поверхні води або занурені в неї (водорості, актинії, сифонофори).

Плесо – глибоководна ділянка русла річки з повільною течією, яка розташована між перекатами, внаслідок чого мул і різні завислі частки осідають на дно, утворюючи м'який субстрат, що задовольняє потреби багаточисельних гідробіонтів.

Плідники – статевозрілі риби, від яких шляхом природного або штучного нересту отримують нащадків того чи іншого виду.

Плішня – невеликий лом, як правило, з дерев'яною ручкою, який використовується у зимовій риболовлі для прорубування лунок у льоді.

Плодючість – поняття, яке дає змогу скласти уявлення про кількість зрілих яйцеклітин (ікринок) у конкретних самок риб. При цьому передбачається, що абсолютна більшість яйцеклітин овулює протягом одного нерестового періоду. Індивідуальна плодючість самки

залежить від віку, фізіологічного стану і спадкових властивостей організму.

Площа репрезентативності точки відбору проб – площа, на якій можна очікувати відображення певних властивостей, характерних для точки відбору проб.

Повеневий водоскид - споруда, що призначена для автоматичного скиду з водного об'єкта надлишків води у період весняного паводка або повені [64].

Поверхневий водний об'єкт - означає окремий та значущий елемент поверхневих вод, як то озеро, водосховище, струмок, річку або канал, частину струмка, річки або каналу, елемент перехідних вод або ділянку прибережних вод [59].

Поверхневі води - внутрішні води, окрім підземних вод, перехідні води та прибережні води, окрім випадків, що стосуються хімічного стану, у яких до поверхневих вод також належать територіальні води [59].

Поверхнево-активні речовини – хімічні сполуки, головним чином, синтетичного походження, здатні накопичуватися у місцях зіткнення двох середовищ (на поверхні розділу фаз) і значно знижувати їх поверхневе натягнення.

Повінь (водопілля) – фаза водного (гідрологічного) режиму річки, під час якої спостерігається найбільша водність у році. На річках снігового живлення настає весною, дощового або льодяникового – в основному влітку або восени.

Поводок - короткий відрізок волосіні, до якого прикріплюються гачки. Зазвичай використовується волосінь з меншим розривним навантаженням, ніж в основної волосіні. При ловлі окремих видів хижих риб використовують металевий дрот або шнур.

Поводочниця – спеціальна пластикова або дерев'яна коробка для зберігання і транспортування оснащених поводків для риболовлі.

Погіршення середовища існування (перебування) водних біоресурсів - будь-які дії, які призвели до несприятливих умов існування, відтворення, міграції та зимівлі водних біоресурсів [67].

Покатна молодь риб - молодь риб, що відповідає за віком періоду скату, до водойм де далі проходить їх життєвий цикл.

Полікультура – спільне вирощування у водоймі кількох видів риб, які характеризуються різними спектрами живлення, що дає змогу ефективно використовувати кормові ресурси водойми. Цей прийом активно використовується у сучасній аквакультурі.

Полісапробні водойми – водойми, які за шкалою сапробності оцінюються як сильно забруднені.

Поліфаги – організми, які живляться багатьма кормами різних угруповань, або пристосувались до різних джерел живлення.

Поллютанти – різноманітні забруднюючі речовини (рідкі, тверді, газоподібні), що надходять у навколишнє середовище і завдають певних екологічних збитків.

Польдер – низина, захищена валами для запобігання затоплення водами прилеглих річок, озер, водосховищ, морів.

Поплавець - рибальське пристосування на волосіні вудки, яке виконує дві основні функції: утримує гачок з рибальської насадкою (принадою) на потрібній глибині та сигналізує про клювання риби.

Поплавцева вудка - рибальська снасть для любительського та спортивного рибальства, основним сигналізатором клювання якої є поплавок

Попла-поппер (поплавець-поппер) – штучна принада, своєрідний симбіоз блешні-попера і поплавця, використовується для ловіння легким спінінгом краснопірки, тарані, окуня, щуки та ін. риб у приповерхневих шарах води.



Поппер – вид воблеру. Поверхнева приманка, що видає при проводці чавкаючи-хлюпаючий звук за рахунок особливої виїмки в “мордочці”. Покликана імітувати звук жируючого (плямкаючого) хижака.

Популяційні хвилі або хвилі життя, хвилі чисельності - коливання чисельності особин, властиві будь-якій популяції живих організмів. Можуть бути сезонними (періодичними), генетично зумовленими і несезонними (аперіодичними), зумовленими безпосередньою дією на популяцію абіотичних і біотичних факторів навколишнього природного середовища. Довжина їх прямо пропорційна тривалості життєвого циклу організму і часто супроводжується пульсацією меж популяції.

Популяція – сукупність особин одного виду, які існують у межах однієї території і вільно схрещуються між собою, але та чи інакше ізольовані від особин інших сукупностей (популяцій) того самого виду. Популяція є елементарною структурною одиницею виду.

Поріг - мілководна кам'яниста або скеляста ділянка в руслі річки з різким падінням рівня води і підвищеною швидкістю течії.

Поролонova рибка («поролонка») - м'яка штучна приманка з дрібно-пористого поролону, формою і забарвленням імітує живу рибку. Класична принада для джиг-спінінгу.



Потилиця - загин риболовного гачка.

Похил річки – відношення падіння рівня поверхні води річки (чи окремої її ділянки) до загальної довжини водотоку (чи ділянки водотоку). Похил водного об'єкту виражається зазвичай у метрах на кілометр (м/км) або у проміле (‰). Прийнято розрізняти середній (відношення падіння відміток з витоків до гирла) і частковий (для окремих відрізків/ділянок річища) похил річки. Вимірювання похилів проводяться на характерних ділянках за рівнями води в період стійкої межені. Наприклад, похил для верхньої частини водозбору р. Прут становить приблизно 90-100 ‰ (90-100 м/км), в нижній гирловій частині – 0,05 ‰ (0,05 м/км).

Правила рибальства - нормативно-правові акти, які у визначеному районі дії встановлюють умови, способи добування, допустимі до вилучення розміри водних біоресурсів, вимоги щодо їх охорони, а також можуть визначати кількість, типи, розміри, технічні характеристики риболовних суден та знарядь лову, умови користування рибогосподарськими водними об'єктами (їх частинами) та навантаження на них [74].

Прапорець – снасть для пасивної любительської зимової риболовлі, що нагадує конструкцією звичайну донку і влаштована таким чином, що у момент клювання риби над лункою розмотується і розвивається на повітрі шматок червоної ганчірки, що дозволяє бачити клювання здалеку.

Прибережна захисна смуга – частина водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річок, морів, навколо інших водойм, у якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони. Для малих річок, струмків, а також

ставків площею не менш як 3 гектари прибережна смуга встановлюється шириною 25 м; для середніх річок, водосховищ, а також ставків загальною площею понад 3 гектари – 50 м; для великих річок, водосховищ та озер – 100 м. При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної смуги подвоюється. Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води. Прибережні захисні смуги встановлюються на земельних ділянках усіх категорій земель, крім земель морського транспорту [58,67].

Прибережні води - поверхневі води з боку суходолу від лінії, кожна точка якої розташована на відстані однієї морської милі з боку моря від найближчої точки базової лінії, що від неї вимірюють ширину територіальних вод, та яка, у відповідних випадках, розширюється до зовнішньої межі перехідних вод [59].

Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Прибуток – частина вартості додаткового продукту, виражена в грошах та один з основних джерел формування фінансових ресурсів та фондів грошових коштів об'єкта господарювання (підприємства). **Бухгалтерський прибуток** – це різниця між загальним доходом та явними витратами.

Привада (принада) - приваблення риби за допомогою корму, що опускається на дно безпосередньо під час ловлі або упродовж декількох днів в наміченому місці в один і той же час.

Придаткові системи водойм – непроточні при найнижчому рівні води: протоки, гирла, озера та інші водойми, в тому числі ті, які тимчасово заливаються водою в період весняної повені [67].

Приймальна місткість водойми – можливість екосистеми водойми забезпечити для виду-вселенця виживання і формування самовідтворної популяції (або виживання особин на окремих етапах розвитку), а також промислову чисельність її і достатній розмір ареалу. Визначають за об'ємом біотопу із сприятливими для виду, що вселяється, фізико-хімічним середовищем, резервами корму, а також структурою та рівнем організації угруповання.

Прилов – наявні в улові види водних біоресурсів, які не є об'єктами спеціалізованого промислу, а також молодь водних біоресурсів [70].

Приманка (принада) – в загальноприйнятому розумінні – все, що застосовується для оснащення гачка з метою принаджування та піймання риби. Весь асортимент приманок (принад) можна розділити на дві групи: природні та штучні. Приманки тваринного походження називаються *наживками*, а рослинного – *насадками*.

Природна рента - додатковий дохід, одержуваний понад певний прибуток на витрачені працю і капітал; утворення ренти обумовлено більш сприятливими умовами, в яких один природокористувач перебуває перед іншим, наприклад, за рахунок виявлення, розвідки та видобутку природних копалин з кращими гірничо-геологічними характеристиками, вищої продуктивності пластів, розташування природних ресурсів, кращих кліматичних умов, вищого природної родючості землі, кормової бази водойм тощо.

Природний комплекс – 1) закономірне просторове поєднання природних об'єктів (наприклад, рослинності ландшафтів); 2) сукупність будь-яких взаємопов'язаних об'єктів і явищ природи.

Природний режим – сполучення природних утворюючих середовище компонентів і дій, що створюють традиційні умови життя організмів і їх угруповань.

Природний резерват - 1) будь-яка охоронна природна територія з режимом, близьким до режиму заповідника, національного парку або заказника; 2) територія зі сприятливими умовами, які забезпечують інтенсивне відтворення і високу густота популяції тих або інших видів живих організмів, сприятливі можливості для їх природного або штучного (шляхом вивозу) розселення у інших місцях.

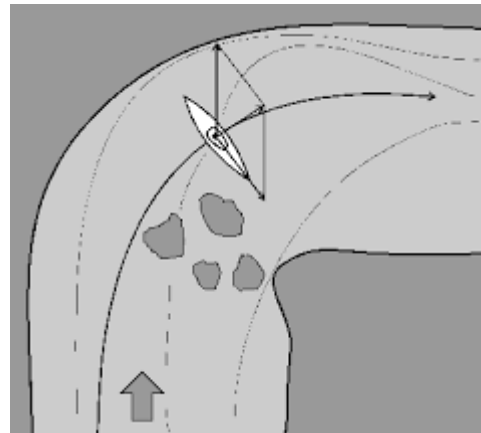
Природні кормові ресурси водних об'єктів (природна кормова база) - сукупність живих рослинних і тваринних організмів та їх відмерлих решток (детрит), які використовуються гідробіонтами як природні корми [69].

Природно-заповідний фонд (ПЗФ) - ділянки суходолу і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і охороняються як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання [67].

Природно-заповідні установи - природні та біосферні заповідники, національні природні та регіональні ландшафтні парки, природоохоронні, науково-дослідні установи, управління якими здійснюють спеціальні адміністрації;

Природокористування – раціональне використання природного середовища для задоволення екологічних, економічних, культурно-оздоровчих потреб сучасних і майбутніх поколінь із врахуванням найближчих і віддалених наслідків у змінах навколишнього середовища під впливом господарської діяльності і росту населення.

Притиск - нагін води на прямовисний (зазвичай скельний) берег на повороті річки під дією сил інерції потоку. Внаслідок поперечного зміщення води безпосередньо біля берега відбувається локальне підвищення її рівня з характерними для притиску сильними поверхневими потоками, спрямованими від берега, які можуть відкинути (не допустити притискання до берега) легкий плавзасіб з малою осадкою, зтягнуте в притиск. Якщо скельний (притискний) берег має негативний кут нахилу або підводні кишені, то вся поверхнева вода йде вглиб. Такі притиски найнебезпечніші - їх важко виявити, а зтягуюча дія їх дуже велика.



Притока річки – менша річка, вода якої тече безпосередньо до певної більшої річки.

Пріоритетні речовини - речовини, визначені відповідно до статті 16 (2) [59] та перелічені в додатку Х [59]. До таких речовин належать «пріоритетні небезпечні речовини», що означають речовини, визначені відповідно до статті 16 (3) та (6), щодо яких необхідно вживати заходів згідно зі статтею 16 (1) та (8) [59].

Прісноводна фауна – сукупність тварин, які населяють прісноводні водойми і, як правило, у солонуватій воді не зустрічаються.

Проводка – процес риболовлі, коли: 1) снасть вільно відпускається по течії (поплавкова ловля, нахлист); 2) процес підмотування снасті з приманкою за допомогою котушки і вудилища в різних шарах води.

Продукція аквакультури - одержані в результаті здійснення господарської діяльності всі види об'єктів аквакультури, а також вироблена з них харчова та нехарчова продукція, у тому числі харчова та запліднена ікра, що відносяться до сільськогосподарської продукції [64].

Продукція, вироблена з водних біоресурсів, - різні види харчової, технічної, кормової, медичної та іншої продукції, виробленої з водних біоресурсів резидентами України, у тому числі на риболовних судах під Державним Прапором України [74].

Промислове рибальство (промисел) - вид спеціального використання водних біоресурсів (вилучення, приймання, переробка, зберігання, транспортування тощо, у тому числі постачання палива, води, тари, продовольства для функціонування риболовних суден та їх екіпажів) у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), у тому числі у водах, що знаходяться за межами юрисдикції України [74].

Промисловий розмір водних біоресурсів – встановлений розмір для певного виду (або групи видів) водних біоресурсів, дозволених для промислу [70].

Продуктивність біологічна – загальна кількість органічних речовин, яка утворюється популяцією або угрупованням за одиницю часу на одиницю площі.

Продукція вторинна – біомаса, вироблювана консументами на одиницю площі або об'єму за одиницю часу.

Продукція первинна – біомаса, вироблювана продуцентами (автотрофними організмами) на одиницю площі або об'єму за одиницю часу.

Продуценти (автотрофні організми) – організми, які продукують органічні речовини із неорганічних сполук. Організми, які здатні до фото- або хемосинтезу. Основні продуценти у водному середовищі – фітопланктон, макрофіти, перифітон.

Прозорість води – межа видимості предметів (організмів) у товщі води. Колір і каламутність води зумовлені вмістом різноманітних кольорових зависей органічної природи і мінеральних часток. Рівень цього показника залежить від проникнення водоростей на глибину водойми. Наприклад, у корошових ставах прозорість повинна бути не менше 1,0 м, у форелевих – 1,5 м. Ступінь прозорості визначається

проникаючим у воду світлом. Глибина вимірюється (у см) за мітками на шнурі, до якого прикріплений диск Секки.

Проміле – одна десята відсотка. Застосовується для визначення солоності води. Кількість грамів усіх солей, що знаходяться у 1000 см^3 води, позначається знаком ‰.

Промислова міра – мінімальні дозволені до вилову розміри риб і водних безхребетних. Встановлюються за видами в сантиметрах правилами та режимами рибальства [67].

Промислове рибальство – вид спеціального використання живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі на промислових ділянках рибогосподарських водних об'єктів, континентальному шельфі України та у водах, що перебувають за межами юрисдикції України, шляхом їх вилову (вилову, добування, збирання) із природного середовища з комерційною метою задоволення потреб населення і народного господарства країни [70].

Проміле - (лат. *per mille* - на тисячу) одна тисячна частина якої-небудь величини, інакше - десята частина відсотка. Якщо зазначено 1 ‰ - це означає, наприклад, наявність 1 г дослідженої речовини в масі 1 кг загальної суміші речовин. У проміле визначають солоність води, похил річки та ін. $1\text{ ‰} = 10^{-3} = 0,001 = 0,1\%$

Пропбейт – рибка (воблер), оснащена з однієї або з обох сторін пропелерами. Призначена для ловлі на поверхні води.



Пропускні кільця - кільця на вудилище, крізь які проходить основна волосінь.

Протизакручувач - трубочка (пряма або зігнута під кутом) з прикріпленою ближче до одного з її кінців застібкою. Широко використовується в ловлі фідером.

Протока – вузький водний простір між водними басейнами; водостік, що сполучає два водних об'єкти, чи відгалуження русла річки, яка не має усіх властивих річковому руслу утворень.

Прохідні риби – риби, які для розмноження мігрують із морів у ріки, рідше – з рік у моря.

Псамофіли – риби, які розмножуються, відкладаючи ікру на пісок, іноді прикріплюють її до корінців рослин. До цієї групи риб належать пічкур, голец, уклея, багато бичків.

Пуголовки – 1) личинки безхвостих амфібій. У рибоводних ставках є конкурентами в живленні молоді риб; 2) рід риб родини бичкових, довжиною тіла до 15 см, без луски, тіло покрите кістковими пластинками або зернятками. Види цього роду є ендемічними для Чорного, Азовського та Каспійського морів.

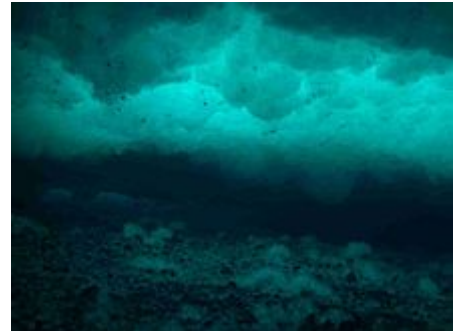
Пузирчатка – вищий підводний макрофіт. Зустрічається у масовій кількості у заболочених водоймах північних зон рибництва. Має здібності захоплювати і перетравлювати дрібних планктонних тварин. Біологічний індикатор кислих вод і ґрунтів.

Пупок - невелика за площею височина на дні водойми.

Путина – сезон інтенсивного рибного промислу.

П'явка – вільноживучі хижаки чи ектопаразити. Гермафродити з прямим розвитком. Різні види п'явок нападають на черв'яків, личинок комах, ракоподібних, молюсків і інших, харчуються їх кров'ю.

П'ятри — нерухомі, міцно скріплені з дном річки льодяні острови, які виникають у місцях скупчення мас донного льоду, що змерзаються з шугою і салом принесених під час льодоходу. Часто мають грибовидну форму.

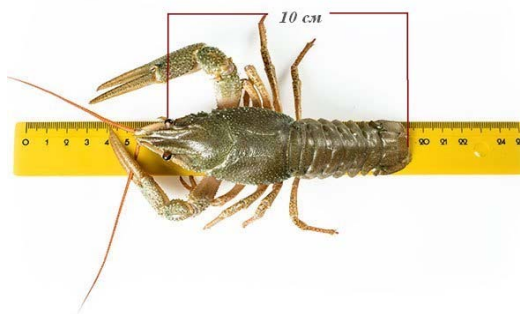


Район промислу - рибогосподарський водний об'єкт (його частина), в якому проводиться промисел водних біоресурсів [74].

Район річкового басейну – головна одиниця управління у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, що складається з річкового басейну (сусідніх річкових басейнів) та пов'язаних з ними підземних водоносних горизонтів та лиманів у межах території України [58].

Ракета (спомб) – пристосування у вигляді пластикової трубки або обтічного контейнера з плавучим конусом, яка заповнюється приманкою і при закиданні за рахунок плавучості конуса перевертається при падінні в воду.

Раки річкові – спільна назва трьох родин безхребетних тварин ряду десятиногих ракоподібних.



Раковина - зовнішній скелетний утвір у багатьох найпростіших, більшості губок, різних кишково-порожнинних, окремих черв'яків, багатьох молюсків та деяких членистоногих.

Раколовка – пастка невеликого розміру, виготовлена з сіткового матеріалу. Правилами любительського рибальства [67] дозволяється використання *раколовки-«хануги»* у вигляді обруча, обтягнутого сітковим полотном діаметром не більше ніж 70 см і вічком не більше ніж 22 мм.

Ракоподібні – клас членистоногих. Довжина від часток міліметра до 80 см, тіло сегментовано (голова, груди, черевце). Поширені у всіх типах водойм. Налічується близько 30 тисяч видів. Більшість ракоподібних є кормовими організмами для риб, а багато – об'єктом промислу (омари, лангусти, креветки) та розведення.

Раса - група організмів, яким властиві спільні ознаки, проте менш значні, ніж ті, що характеризують вид.

Раттлін - по своїй суті це швидко тонучий воблер (один з варіантів джигової приманки) без передньої лопатки, адаптований до зимової ловлі. Корпус виконаний у вигляді маленької рибки, зверху корпусу рибки кріпиться вушка для волосіні. Такий варіант кріплення забезпечує цікаву анімацію приманки. У воді демонструє високочастотну та малоамплітудну гру, а також видає додатковий шум за рахунок металевих кульок, розміщених усередині корпусу. Оснащений двома трійниками.



Рдест – м'які підводні макрофіти роду *Potamogeton* – біологічний індикатор продукційних стоячих водойм, гарний субстрат для розведення фітофільної фауни. Їжа для білого амура.

Ржавець – болотиста місцевість з водою бурого-червоного кольору від оксидів заліза.

Реакліматизація гідробіонтів – діяльність із вселення гідробіонтів (реакліматизантів) у водні об'єкти їх природного ареалу з метою відновлення або поповнення чисельності популяції тих видів організмів, які вважаються зниклими або перебувають на межі зникнення в місцях природного поширення [69].

Регулювання річкового стоку – пере розподілення у часі об'єму річкового стоку в створі, що замикає водозбір, - збільшення або зменшення його в окремі періоди порівняно з перебуванням води на поверхню водозбору.

Редокс-потенціал – див. окисно-відновлювальний потенціал.

Редуценти (сапротрофи) – організми, що отримують необхідні для життєдіяльності речовини за рахунок руйнування залишків мертвих рослин і тварин, що приходить в занепад, абсорбуючи розчинні органічні сполуки.

Режим заказника – обмеження господарської діяльності, часткова охорона природного комплексу, що забезпечує збереження об'єкта (наприклад, популяції), групи об'єктів або ландшафту загалом.

Режим промислу - встановлена на певний проміжок часу сукупність вимог та правил, які уточнюють, доповнюють або скасовують правила рибальства для оптимізації кількісного та видового

складу водних біоресурсів у визначеному водному об'єкті (його частині) [74].

Режим рибогосподарської експлуатації водойм – установлена на відповідний термін сукупність вимог, умов та заходів щодо обсягів робіт з відтворення водних біоресурсів за їх віковими та видовими характеристиками, строків лову, типів і кількості знарядь та засобів лову, обсягів вилучення, регламентації любительського рибальства, ощадливого використання водних біоресурсів рибогосподарського водного об'єкта (його частини) [74].

«Резинка» – донна рибальська снасть з гумовим амортизатором.

Рекреант - фізична особа, яка тимчасово перебуває в межах території або об'єкта ПЗФ і відновлює свої розумові, духовні та фізичні сили [66].

Рекреаційна ділянка - спеціально відведена ділянка в межах території та об'єкта ПЗФ, облаштована елементами рекреаційної інфраструктури для відпочинку та задоволення особистих потреб рекреантів [66].

Рекреаційна діяльність - діяльність, що здійснюється з метою відновлення розумових, духовних і фізичних сил людей шляхом створення умов для їх загальнооздоровчого і пізнавального відпочинку [66].

Рекреаційна інфраструктура - сукупність елементів облаштування і засобів організації для здійснення рекреаційної діяльності; елементи рекреаційної інфраструктури можуть бути віднесені до таких типів призначення: торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення [66].

Рекреаційна послуга - послуга зі споживчими властивостями і собівартістю, що надається з метою задоволення потреб рекреантів [61].

Рекреаційні послуги в сфері аквакультури - надання послуг з метою оздоровлення, відпочинку, екологічного виховання та туризму населення. Відповідно до чинного законодавства України рекреаційні послуги можуть надаватися суб'єктом аквакультури на платній та/або безоплатній основі.

Рекреаційна територія – територія, яка використовується для оздоровлення людей, масового відпочинку, екскурсій. У залежності від призначення виділяють дві групи: для короткострокової рекреації (лісопарки, водні об'єкти тощо) і тривалої (приморські райони, лікувально-санаторні райони тощо).

Рекреаційні послуга у сфері аквакультури - діяльність, пов'язана з організацією відпочинку, в тому числі з наданням права на здійснення любительського та спортивного добування (вилову) об'єктів аквакультури, а також створенням умов для спостереження за гідробіонтами з метою задоволення естетичних і пізнавальних потреб [69].

Рекреаційні ресурси - об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, які можуть бути використані для організації рекреаційної діяльності [66].

Рекреаційне рибальство (англ. *recreational fishery*) – відповідно до чинного законодавства України [67,76] те саме, що й любительське рибальство. З позиції рекреаційного рибальства ловля (добування) водних біоресурсів -процес, коли об'єкт ловлі розглядається насамперед як трофей, а не продукт харчування, відповідно основною метою процесу ловлі є відпочинок, розвага, отримання естетичного задоволення тощо; в цьому сенсі тісно пов'язане з ловлею за принципом «зловив – відпустив» (*Catch&Release*) та спортивним рибальством.

Рекреація (рекреаційні) – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним мешканням.

Релікти – це види або угруповання рослин та тварин, що збереглися на невеликих територіях від зниклих, які в минулому були поширені.

Рельєф – сукупність форм земної поверхні різних масштабів, які створюються внаслідок одночасного впливу на неї ендегенних (тектонічних) і екзогенних сил, які збуджують діяльність текучої води, вітру тощо.

Рельєф географічний – сукупність нерівностей поверхні суходолу, дна океанів і морів, різноманітних за обрисами, розмірами, походженням, будовою, віком та історією розвитку. Сукупність форм земної поверхні, які знаходяться на різних стадіях розвитку, у складному поєднанні одна з одною й у взаємозв'язку з навколишнім середовищем.

Рельєфна водойма – див. *атмосферна водойма*.

Ремонтне стадо – різновікові групи нестатевозрілої молоді риб, відібрані за кращими екстер'єрними ознаками для заміни вибракованих плідників.

Ремонтно-маточне стадо об'єктів аквакультури – різновікові групи гідробіонтів, у тому числі їх статевозрілі особини (плідники), призначені для одержання статевих продуктів (статевих клітин) та/або потомства об'єктів аквакультури [69].

Рентабельність – економічна категорія, що характеризує ефективність реалізації продукції (товарів, робіт та послуг). Визначається як відношення чистого прибутку від реалізації до собівартості продукції. Рентабельність – один з головних вартісних показників ефективності об'єкта господарювання, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі господарської діяльності.

Рентний дохід (земельна рента) – дохід, який можна отримати із землі (об'єкту водного фонду) як фактор виробництва залежно від якості та місця розташування земельної ділянки (об'єкта/ділянки водного фонду).

Реопланктон – планктон текучих вод.

Реофіли – риби, які живуть у швидкотічних водах (харіус, форель, стерлядь), на морських мілководдях з припливно-відпливними та постійними течіями (піщанка, атеріна).

Реофільні організми – тварини, що живуть у проточних водах. Більшість з них пристосовані до пасивного прикріплення у великій течії (мають спеціальні органи прикріплення, зариваються у ґрунт, будують схованки) або добре плавають і здатні пересуватися проти течії (губки, моховатки, молюски, риби тощо).

Ресурси – кожні використовувані і потенційні джерела задоволення тих або інших потреб суспільства. Виділяють ресурси: біологічні, замінимі, не поновлювані, поновлювані, природні невичерпні, промислові та інші.

Ретривер – пристосування, яке служить для кріплення до одягу рибалки дрібного оперативно-необхідного інструменту. Для кріплення до одягу корпус ретривера забезпечений кліпсою або шпилькою. Всередині корпусу знаходиться рулеточний механізм з одним або двома шнурами. На кінці шнура, зовні корпусу, кріпиться карабін.



Риба «мирна» – узагальнена назва риб, які не є спеціалізованими хижаками.

Риба хижа (хижак) – види риб-зоофагів, які споживають тваринну їжу як постійно (*облігатне хижацтво*), так і вибірково, періодично (*факультативне хижацтво*).

Рибалка – фізична особа, яка безпосередньо здійснює видобуток водних живих ресурсів у процесі промислу або любительського (спортивного) рибальства у встановленому у законодавстві порядку.

Рибалка-любитель - громадянин України, іноземець, а також особа без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, і мають намір або здійснюють любительське, спортивне рибальство та/або підводне полювання [67].

Рибальська платформа (станція) - це незамінна річ для багатьох любителів та професіоналів, адже дає можливість розмістити все під рукою та без зайвих рухів мати все у доступі і повністю зосередитися на рибалці. Риболовні

платформи є досить універсальним предметом на фідерній чи матчевій риболовлі. Їх можна розмістити на будь-якій поверхні - нерівний берег річки чи похила дамба водосховища, та навіть у воді, де глибина далеко від берега. Всі існуючі види



рибальських платформ можна розділити на два види: 1) класичний варіант з м'яким сидінням та спеціальною вставкою для фіксації вудилища. Також в конструкції цих станцій йдуть відсіки для швидкого доступу до необхідного розхідника. Даний варіант підходить більше для спортсменів та людей які полюбують швидку риболовлю та не відволікаються на перепочинок; 2) це крісло, яке має такі самі ноги та комплектується спинкою для невеликих перерв в процесі риболовлі. Такі станції не мають у собі додаткових кейсів для зберігання розхідників та призначені для рибалок, які полюбують комфорт та відпочинок під час заняття улюбленою справою.

Рибальський спорт – лов риби спортивними снастями (вудками, спінінгами тощо) у відповідності зі встановленими правилами та нормами, вид активного відпочинку. До 1917 року у найбільших містах України існували різні рибальські товариства спортивно-товариського характеру. В УРСР любителі рибальського спорту були об'єднанні в Українське товариство мисливців і рибалок (станом на 1.01.1962 р. – 250 тис членів товариства) У 2006 році засновано всеукраїнське риболовне громадське об'єднання – Громада Рибалок України (ГРУ), що має діючі осередки у всіх регіонах України.

Рибальський ящик (коробки) - місце зберігання рибальського інвентарю, інструментів та снастей з багаторівневими системами розміщення вмісту. Допомагає зберігати і транспортувати рибальський інвентар в комфортних умовах його подальшого використання.



Рибальські санки (волокуши) – це своєрідний вид полозів для переміщення рибальських снастей, екіпірування та здобичі по льоду та/або снігу. Аксесуар значно полегшує транспортування важкої наші. Використовуються під час зимової риболовлі або полювання.



Рибальство – у відповідності до ст. 25 Закону України “Про тваринний світ” рибальством вважається добування риби та водних безхребетних. На території України відповідно до законодавства може здійснюватися промисловий, любительський (аматорський) та спортивний лов риби та інших водних живих ресурсів. Під рибальством також розуміють полювання на таких морських тварин, як наприклад різні види молюсків, кальмарів, восьминогів, морських черепа, жаб і деяких інших їстівних морських безхребетних [74].

Риби – клас, що об'єднує біля 40 тисяч видів різних тварин, пристосованих до водного середовища з кінцівками у вигляді плавців, зябровим диханням і непостійною температурою тіла.

Риб-меліоратори – види риб, які використовуються людиною для зміни деяких характеристик водойм у необхідному для неї напрямлені. Наприклад, хижаки (судак, щука) можуть використовуватися у рибогосподарських водних об'єктах для визволення водойм від дрібної мало цінної, смітної риби та поліпшення умов існування інших цінних видів риб, рослиноїдні (білий амур, товстолобик) використовуються для очищення водойм (ставів, каналів, водосховищ тощо) від надмірного заростання водною рослинністю.

Рибне господарство – галузь економіки, завданнями якої є вивчення, охорона, відтворення, вирощування, використання водних біоресурсів, їх виловлення (добування, вилов, збирання), реалізація та переробка з метою одержання харчової, технічної, кормової, медичної та іншої продукції [74].

Рибництво – природне і штучне відтворення цінних видів водних живих ресурсів, вирощування рибопосадкового матеріалу, товарної продукції у природних водоймах, ставових, індустріальних, лиманних і озерно-товарних господарствах. Підгалузь рибного господарства країни.

Рибницьке господарство – єдиний майновий комплекс, до складу якого входить рибогосподарська технологічна водойма або їх комплекс, гідротехнічні споруди, інші споруди (пристрої), будівлі, устаткування, інвентар тощо, земельні ділянки, що призначений для розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури [69].

Рибницький басейн - штучно створена споруда (пристрій) різних конструкцій, яка з технологічних потреб наповнюється водою та призначена для утримання та вирощування об'єктів аквакультури [69].

Рибницький садок - різновид рибницького ставка або споруда (пристрій), який з технологічних потреб наповнюється водою та призначений і використовується для тимчасового зберігання об'єктів аквакультури, переднерестового утримання плідників тощо [69].

Рибницький ставок - рибогосподарський водний об'єкт, призначений для розведення, утримання та/або вирощування об'єктів аквакультури [69].

Рибні угіддя – будь-який водний простір (озеро, став, водосховище, річка, лиман, море тощо), де знаходиться риба в такій кількості, що її можна по господарські використовувати.

Рибовловлювач – гідротехнічна споруда, яка становить собою розширену частину водозбірного каналу, розташовану нижче лежача донного водоспуску. Служить для перепуску риби з рибоводних ставків.

Рибоводно-біологічне обґрунтування – комплекс заходів, які дозволяють дізнатися про гідрохімічний, гідробіологічний стан водойми, його іхтіофауни і на підставі отриманих даних дати рекомендації щодо зариблення об'єкту.

Рибогосподарська меліорація – комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію показників гідрологічного, гідрохімічного, гідробіологічного режимів та підвищення біологічної продуктивності водних об'єктів (їх частин), рибогосподарських технологічних водойм, поліпшення умов природного відтворення та якісного складу гідробіонтів з метою їх збереження та раціонального використання [69].

Рибогосподарська технологічна водойма - штучно створена водойма спеціального технологічного призначення, що визначається технічним проектом та/або паспортом, яка наповнюється штучно за допомогою гідротехнічних споруд для цілей аквакультури або гідротехнічних споруд рибогосподарської технологічної водойми і пристроїв та призначена для створення умов існування і розвитку об'єктів аквакультури [69].

Рибогосподарські водні об'єкти (водойми) – моря із затоками, лиманами та естуаріями; ріки з їх додатковими системами (озера, бухти, затоки, канали, гирла, протоки, водосховища, які мають постійний або тимчасовий зв'язок з рікою, плавнями або тимчасовими водними об'єктами, а також усі протоки у межах розповсюдження максимальних паводків ріки); окремі технічні штучні водоймища, які використовуються (можуть використовуватися) для розведення, вирощування і вилову водних живих ресурсів або мають значення для відтворення їх запасів [67,74].

Рибогосподарські водні об'єкти за межами юрисдикції України - виключні (морські) економічні зони іноземних держав, конвенційні райони та відкрите море, в яких виловлення (добування, вилов, збирання) водних біоресурсів здійснюється відповідно до вимог законодавства прибережних держав та міжнародних договорів України [74].

Рибогосподарські водні об'єкти загального користування – водні об'єкти, на яких здійснюється любительське і спортивне рибальство на умовах загального використання водних живих ресурсів

без надання спеціального дозволу на їх використання та без закріплення цих водних об'єктів за окремими юридичними або фізичними особами [67].

Рибогосподарські водні об'єкти спеціального користування – водні об'єкти (їх ділянки), на яких здійснюється спеціальне використання водних живих ресурсів, у тому числі любительське і спортивне рибальство, за відповідними дозволами чи ліцензіями із закріпленням (або без такого) цих водних об'єктів (їх ділянок) за суб'єктами господарювання [67].

Рибогосподарські нормативи якості води - науково обґрунтовані величини концентрації забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні), які не впливають на збереження і відтворення промислово цінних видів риби.

Рибозагороджувач – спеціальні ділянки водостоків, що служать перешкодою для попадання риби у небезпечну для неї зону.

Рибозбірно-осушувальний канал - канал, що розташований у ложі рибогосподарської технологічної водойми та призначений для відведення води з неї, осушування поверхневого шару ґрунту дна водойми та орієнтованого руху об'єктів аквакультури з водойми до рибовловлювача під час технологічного скиду води [69].

Риболовне судно - спеціалізоване судно, обладнане для здійснення промислового рибальства та дослідного вилову, каботажного плавання, навчальне або інше спеціалізоване судно, що використовується для здійснення рибогосподарської діяльності, охорони водних біоресурсів, у тому числі судно для приймання, переробки, перевантаження, транспортування, зберігання уловів водних біоресурсів і продуктів їх переробки, а також для постачання палива, води, продовольства, тари та інших матеріалів [74].

Риболовні знаряддя – пристрої, які використовують у промисловому, спортивному і любительському рибальстві; відціджувальні (трал, закидний та капшуковий невід), обчарунковувальні (дрифтерна і ставна сіті), рибонасоси, пастки (ятері і мережі), сачки, піднімальні сіті, гачкові: вудки, спінінги, жерлиці, кружки, перемети тощо.

Рибоприймальний пункт - спеціально розташована та обладнана відповідно до встановлених законодавством вимог потужність, що призначена для обліку добутих (виловлених) водних біоресурсів і

продукції з них та відповідає ветеринарно-санітарним вимогам і отримала експлуатаційний дозвіл на здійснення господарської діяльності [74].

Рибопродуктивність водойми – властивість водойми відтворювати протягом певного часу величину біомаси риб. Показником рибопродуктивності водойми є промисел.

Ритми добові – циклічне повторення будь-яких біологічних явищ або процесів з інтервалом в одну добу.

Риф – гряда підводних або невисоких надводних скель на мілководдях.

Рід – основна надвидова таксономічна категорія, яка об'єднує еволюційно близькі види гідро біонтів (рибоподібних і риб).

Рідкі і зникаючі види рослин і тварин – види, що мають обмежений ареал або дуже рідко зустрічаються, а у видів, що зникають, спостерігається зменшення чисельності особин.

Річка – водотік, що має русло у межах створеної їм долини і живиться за рахунок поверхневого і підземного стоків їх басейнів. Річка з притоками утворює річкову систему (водозбір), характер і розвиток якої обумовлені геологічною будовою, рельєфом, кліматом і розмірами басейну. Відповідно до [59] - внутрішній водний об'єкт, що переважно протікає поверхнею землі, але також може частково протікати під землею.

Річковий басейн – частина земної поверхні, стік води з якої послідовно через пов'язані водойми і водотоки здійснюється в море або озеро [58,59]

Річкова система – сукупність річок, які зливаються і течуть далі загальним потоком.

Річкова мережа – частина руслової мережі, яка складається з чітко виявлених русел постійних водостоків.

Річковий басейн – водозбір річки чи річкової системи.

Річні кільця риб – щорічні мінералізовані утворення у риб, які виникають у зв'язку з сезонними змінами темпу росту тканин. Відкладаються на лусці, плоских кістках черепа, отолітах, кістяних променях плавців. Річні кільця використовують для визначення віку риби і зворотного розрахунку темпу росту об'єкта.

Рогатка (риболовна) – це механічний пристрій для далекого закидання кульок принади під час риболовлі.

Рогіз – широко розповсюджені надводні жорсткі макрофіти з характерним коричневими циліндричної форми суцвіттями.

Роголістник – плаваюча (без коріння у ґрунті) водна рослина, яка зустрічається в мілководних поволі текучих річках, проточних озерах і водосховищах.

Родина – таксономічна категорія в систематиці риб, що об'єднує близькі роди, які мають спільне еволюційне походження.

Род-под – спеціальні підставка, що може одночасно утримувати декілька вудилищ і до якої можна прикріплювати сигналізатори клювання. Найчастіше використовується при ловлі коропів.

Розвиненість берегової лінії – морфометричний показник, який визначається за формулою: $C = \frac{L}{2\sqrt{S\pi}}$, де L – довжина берегової лінії по периметру, S – площа водойми. Більш висока розвиненість берегової лінії визначає більшу природну рибопродуктивність водойми.

Розводдя – простори чистої води серед льодяного покриву, утворювані внаслідок посування льоду.

Розмноження – властивість організмів відтворювати собі подібних для забезпечення безперервності та спадкоємності життя. Ланка життєвого циклу риб, яка забезпечує у взаємозв'язку з іншими ланками відтворення популяції, збереження виду та підтримання його чисельності.

Розпізнавальний знак - позначка, що розміщується мінімум на 50 см над поверхнею води у місці постановки знарядь промислового лову, верхній кінець якої має прапорець розміром не менше ніж 25 × 25 см [70].

Розпорядники рибогосподарських водних об'єктів України:

рибогосподарський водний об'єкт - в межах населеного пункту: орган місцевого самоврядування (міська, селищна, сільська рада). Поза межами населеного пункту: обласна державна адміністрація [58, стаття 51; 61, стаття 122];

рибогосподарська технологічна водойма - в межах населеного пункту: орган місцевого самоврядування (міська, селищна, сільська рада). Поза межами населеного пункту: обласна державна адміністрація [69, стаття 14; 61, стаття 122];

частина рибогосподарського об'єкта - в межах населеного пункту: орган місцевого самоврядування (міська, селищна, сільська рада). Поза межами населеного пункту: обласна державна адміністрація [69, стаття 14; 61, стаття 122];

акваторія (водний простір) внутрішніх морських вод територіального моря, виключної (морської) економічної зони України - Кабінет Міністрів України [69, стаття 14; 58, стаття 14].

Розчинність речовини - називають здатність її розчинятися в тому чи іншому середовищі. Мірою розчинності або коефіцієнтом розчинності служить кількість грамів речовини, яка при даній температурі розчиняється в 100 г води з утворенням насиченого розчину.

Розширювач (зевник) – пристосування з пружного сталевого дроту, яке дозволяє широко розкрити пащу риби й утримати її в такому стані для виймання гачка.

Рослинність – сукупність рослинних угруповань (фітоценозів) Землі або окремих її районів.

Рослиноїдні риби – 1) риби-фітофаги, які живляться переважно фітопланктоном або макролітами; 2) група риб далекосхідного комплексу, які живляться макролітами, зоопланктоном, фітопланктоном і детритом. Рослиноїдні риби широко використовуються для вирощування у полі культурі в коропових рибоводних ставках і для зариблення водосховищ рівнинного типу.

Ртуть або Меркурій – хімічний елемент, символ Hg. Сріблясто-білий важкий метал з атомною масою 200,59 а.о.м., рідкий при кімнатній температурі. Пари ртуті та її сполуки дуже отруйні.

Рукав річки – відгалуження русла річки, якому притаманні всі властивості річкового русла, особливості морфологічної будови.

Русло - найбільш знижена частина річкової долини, по якій відбувається стік води у межпаводочні періоди. У риболовецькому лексиконі під руслом часто мається на увазі найбільш глибока частина річки або річкове русло водосховища.

Рушниця гарпунна – активне знаряддя ловлі (здобування) риби, основний функціональний елемент якого – гарпун (див. *підводна рушниця*).

Ряска – дрібні макроліти з плаваючими листями, розповсюджені у стоячих водоймах. У північних та середніх зонах рибництва частіше зустрічається ряска тридольна (*Lemna trisuka*). Корм для білого амура, водоплаваючої птиці.

Рятувальні засоби – рятувальні шлюпки і плоти з їх устаткуванням і постачанням, плавучі прилади, рятувальні жилети або нагрудники, рятувальні круги, рятувальні костюми – комбінезони. **Рятувальний жилет** – це жилет виготовлений, як правило з міцної водонепроникної тканини (нейлон, кордура тощо), наповнений легким плавучим матеріалом, призначений для підтримання людини на плаву у випадку потрапляння за борт плавзасобу у морській або прісній воді, який відповідає вимогам Конвенції SOLAR 74/96 та Кодексу рятувальних засобів LSA і ДСТУ 22336-77; **страхувальний жилет** - не є штатним рятувальним засобом, використовується для постійного носіння під час проведення робіт на водному транспорті, портах, для заняття водними видами спорту, риболовлі, полювання, відпочинку на воді; **рятівний кінець Александрова** – рятувальне пристосування, яке призначене для надання допомоги людині, що знаходиться у воді з борту плавзасобу, пірсу або берегу, а так само для надання допомоги людині, яка провалилася під лід.

Сага – див. *заводь*.

Садок – 1) при аматорському рибальстві пристрій для збереження живої риби у воді; 2) пристрій для утримання та вирощування водних живих ресурсів, побудований із металевих, синтетичних, інших сітчастих та їм подібних матеріалів, закріплених до стаціонарних або плавучих споруд.

Сало – фаза льодяного покриву водного об'єкту, за якої спостерігається поверхневі первинні льодяні утворення, що складаються із кристалів у вигляді плям або тонкого суцільного шару.

Сальвінія – макрофіт із плаваючими листями папоротевих. Вкриває ділянки водойми суцільним килимом. Характерна для заболочених ділянок рибогосподарських водойм.

Самовідновлення природних систем -1) процес безперервного відтворення або відновлення структури, властивостей, кількісного і якісного складу природних систем, який здійснюється без участі людини; 2) самостійне повернення природних систем до стану динамічної рівноваги, з якої вони були виведені дією природних або під впливом антропогенних факторів.

Самодур - рибальська оснастка, яка складається з грузила, волосіні (основної та додаткової), а також кількох коротких повідців з гачками зі штучною яскравою насадкою. Правилами [67] дозволена кількість гачків не більше 5. Як правило, застосовується у ловлі морської зграйної риби: ставриди, саргана, луфаря, скумбрії. Успішно використовується для річкової рибалки на оселедця, пузанка, чехонь, жереха, окуня.



Самозабруднення водойм – вторинне забруднення за рахунок розкладу органічних речовин, яке відбувається при відмиранні рослин і тварин.

Самоочищення – ліквідація забруднень абіотичними факторами середовища протягом життєдіяльності організмів. Самоочищення водойм – одна з ключових інтегральних характеристик водних екосистем, пов'язана з наявністю повночлених угруповань гідробіонтів.

Самопідсікач – пристосування для автоматичного підсікання риби.

Саморегуляція – здатність екологічної системи до поновлення внутрішніх властивостей і структур після природного або антропогенного впливу, які змінили ці властивості та структури.

Санітарна витрата – мінімальна розрахункова витрата води, що скидається з водосховища (ставка) до річки в маловодний (меженний) період відповідно до встановлених режимів роботи або регламентів експлуатації цих водосховищ (ставків) з метою підвищення водності річки нижче за течією та запобігання погіршення якості води джерел централізованого господарсько-питного водопостачання [58].

Санітарно-гігієнічні нормативи якості води - науково обґрунтовані величини концентрації забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні), які не впливають прямо або опосередковано на життя та здоров'я населення.

Сапо – скупчення крихкого губчастого льоду у товщі води або на поверхні водойми.

Сапробіонти – організми, які мешкають у забруднених органічними речовинами водах. Біологічні індикатори міри насиченості води органічними речовинами. Розрізняються полі-, мезо-, й олігосапроби.

Сапробність – установлений за складом біоценозів ступінь чистоти або забруднення води внаслідок розкладання органічних речовин

Сапропель – мулові відкладення континентальних водойм (озерний мул), які складаються переважно з органічних речовин і водних організмів різного ступеня розкладання.

Сапрофіти – рослинні організми, які живляться органічними рештками відмерлих рослин, тварин або виділеннями живих організмів.

Сарделька (лат. *Clupeonella cultriventris*) – місцева назва в Одеській області чорноморсько-каспійської тюльки.

Сбіруліно – термін, яким прийнято називати спосіб лову “поплавок-грузило”. Спосіб поєднує у собі переваги спінінга та нахлисту. Як і в лові спінінгом, Сбіруліно дозволяє доставити приманку

на далеку відстань і одночасно дає можливість поряд зі спінінговими приманками закидати найлегші нахлистові мушки, ультралайтові воблери або природні наживки на далеку відстань.

Свічка - стрибок хижої риби з води, яка намагається позбутися приманки.

Свімфідер - важка трубка або клітка, наповнена приманкою і прикріплена до волосіні для приманювання риби.

Свінгер – допоміжний риболовний пристрій, який створює натягання волосіні та вказує в якому напрямку рушиться риба. На сьогодні найбільш популярні свингери двох типів: на основі важеля, який хитається, та на основі важеля регулювання натягання.

«**Свічка**» – стрибок хижої риби з води, яка намагається позбутися приманки.

Селекційно-племінна робота у сфері аквакультури – комплекс науково обґрунтованих технологічних заходів, спрямованих на поліпшення генетичної структури, якісних та продуктивних показників об'єктів аквакультури, створення та впровадження нових селекційних досягнень у сфері аквакультури [69].

Середовище – сукупність конкретних біотичних та абіотичних умов існування організму, популяції, виду.

Середовище антропогенне – природне середовище, прямо чи побічно, навмисно або ненавмисно помітно змінене діяльністю людини.

Серф-кастінг – від англ.: surf – прибій, casting – кидок. Спосіб риболовлі з берега у межі морського прибою.

Серфове вудилище – оптимальне рішення для морської риболовлі в умовах сильної течії, вітру та приливної хвилі. Вудилище з довгим і міцним бланком, з яким легко зробити наддальній закид важкого вантажу та великої приманки.

Сестон – сукупність зважених у воді органо-мінеральних твердих часток, а також планктонних організмів.

Сестонофаги – риби, які живляться завислими у воді частинками детриту, в яких містяться мікроорганізми та дрібний планктон (сестон). Належать до фільтра торів, які утворюють складні пристосування для вловлювання та відфільтровування з води поживних часточок. Типовими представниками сестонофагів є білий та строкатий товстолибики.

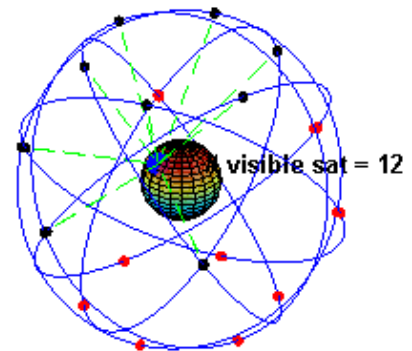
Сигналізатори клювання – спеціальні прилади, які інформують рибалку про клювання риби. Розділяються на звукові, світлові (електронні) та механічні сигналізатори (*свінгери, спрінгери* тощо).

Сидячі види - водні організми, які в певний період свого життя перебувають у нерухомому стані на дні водойми, або не здатні пересуватися без постійного фізичного контакту з дном водойми.

Силікон (гума, резина) – загальноприйнята в практиці спортивного і любительського рибальства назва м'яких силіконових приманок (*віброхвост, твістер* тощо). **Їстівний силікон** – штучна принада, що виготовляється з натуральних сольових і желатинових компонентів, абсолютно безпечна для риб, швидко і повністю розчиняється в природних умовах.

Синьо-зелені водорості – найпримітивніший і найстародавніший відділ фотосинтезуючих нижчих рослин. Одноклітинні, багатоклітинні, нитчаті й і колоніальні організми, які не мають оформлених клітинних ядер та хроматофорів і для них характерне своєрідне, найчастіше зелене забарвлення протопласта, зумовлене наявністю специфічного комплексу пігментів.

Система глобального позиціонування (англ. *Global Positioning System* або скороч. *GPS*) - сукупність радіоелектронних засобів, що дозволяє визначати положення та швидкість руху об'єкта на поверхні Землі та/або в атмосфері. Положення об'єкта обчислюється завдяки використанню розміщеного на ньому GPS-приймача, який приймає та обробляє сигнали супутників космічного сегменту GPS-системи глобального позиціонування. Для визначення точних параметрів орбіт супутників та керування GPS-системою вона в своєму складі має наземні центри управління.



Система дистанційного контролю риболовних суден - електронна комунікаційна система, що забезпечує збирання, оброблення, зберігання інформації про ідентифікацію та місцезнаходження риболовних суден, у тому числі з використанням компонентів супутникових або інших електронних та навігаційних систем, у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, прилеглій зоні, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі України, у відкритому морі, в зоні дії міжнародних угод з рибальства та у

виключних економічних зонах іноземних держав та яка є складовою Єдиної державної електронної системи управління галуззю рибного господарства [74].

Систематика рибоподібних і риб – упорядкований опис і позначення всіх існуючих рибоподібних і риб, а також їх класифікація за таксонами різного рангу. При розгляді генезису рибоподібних і риб до систематики включають і вимерлі види.

Сірководень – речовина (H_2S_2), яка характеризує ступінь забруднення водойм органічними речовинами – відмерлими водоростями і тваринними організмами. Безбарвний, дуже отруйний, горючий газ з характерним запахом тухлих яєць, запах відчувається при таких низких концентраціях, як 0,00047 часток на мільйон.

Сітки риболовні – знаряддя для лову риби. Розрізняють сітки ставні і плавні, а за конструкцією – одностінні, двостінні і тристінні. Останні два види називають ріжовими.

Склад видовий – сукупність видів гідробіонтів, які входять у територіально обмежене угруповання.

Складові виробничого комплексу КРГ - штучно розділений на законодавчому рівні складові єдиного виробничого комплексу: земля (земельні ресурси), вода (водні ресурси) та гідроспороди.

Скресання – фаза льодового режиму водного об'єкту, для якої характерним є руйнування льодяного покриву.

Слаг – м'яка силіконова приманка червоподібної форми для спінінгової риболовлі (*джиг-спінінгу*).

Смак – суб'єктивне, але звичайно якісне, співпадаюче у багатьох особин відчуття, що виникає при розчині хімічної речовини (або групи речовин) на рецептори органу смаку тварин. Основні смакові відчуття людини – кисле, солоне, солодке, гірке тощо.

Смертність риби від любительського рибальства – відсоток від загальної величини смертності даного поголів'я риб, який є слідством травмування риби під час любительського рибальства.

Смітна риба – види риб, що не мають господарської цінності. З екологічної точки зору термін не прийнятий, некоректний. Вважається доцільним використовувати поняття “малоцінні риби” стосовно конкретних умов.

Смолт – мальки прохідних лососевих риб, покатна стадія, на якій вони скочуються по річках у море.

Смуга суворого режиму – перший пояс санітарної зони охорони водних джерел, у межах якої забороняється мешкання населення, господарська діяльність та будівництво, не пов'язане з проблемами водозабору.

Снасті – сукупність засобів або знарядь рибальства.

Снасточка – рибальське пристосування для ловіння на мертву рибку, яка закріплюється на поводку.

Солі амонію (амоніак) – це кристалічні речовини з іонним типом зв'язку. До солей амонію входять оди або кілька катіонів і аніон кислотного залишку.

Солоність морської води – дивиться “мінералізація природних вод”.

Солонуватоводні риби – риби, що населяють опріснені ділянки морів, естуарії і внутрішні моря з низькою солоністю.

Сорбція – поглинання розчинених речовин або газів твердими речовинами або тілами (сорбентами).

Спади́ста риба – плідники прохідних і напівпрохідних риб, які спадають з річок у море та пригирлові його ділянки після нересту. В поняття також входить і молодь цих видів риб, які здійснюють міграцію після завершення етапів раннього постембріонального та перших етапів онтогенезу.

Спалах чисельності – різке, збільшення чисельності особин якої-небудь популяції, зумовлене випадковим, особливо сприятливим поєднанням абіотичних і біотичних факторів.

Спарений спінінг – рибальська снасть, яка служить для ловлі риб, що харчуються літаючими та стрибаючими комахами.

Спектр живлення – перелік об'єктів харчування (трофічний спектр) того чи іншого виду риб у водоймі, який характеризується як певним асортиментом споживаних кормів, так і кількісною пропорцією їх.

Спеціалізований промисел – промисел певного виду водного біоресурсу, кількість якого в улові складає менше 70 відсотків від маси улову [70]

Спеціальне водокористування – забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв та скидання в них зворотних вод.

Спеціальне використання водних живих ресурсів – усі види використання водних живих ресурсів (за винятком любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах (їх ділянках) загального користування), що здійснюється шляхом їх вилучення з природного середовища для здійснення промислу, науково-промислового, дослідницького, контрольного, меліоративного лову, любительського і спортивного рибальства, а також з метою подальшого відтворення, акліматизації і реакліматизації [67].

Спеціальне спорядження для підводного полювання - підводна рушниця, гідрокостюм, дихальна трубка, напівмаска, ласті, грузи, ніж, ліхтар, сигнальний буй або плотик, які використовуються для здійснення підводного полювання [67].

Спеціальне товарне рибне господарство (СТРГ) - діяльність, яка включає комплекс заходів, основною метою яких є підвищення рибопродуктивності рибогосподарського водного об'єкта (його частини) шляхом штучного відтворення водних біоресурсів, а також шляхом збереження та раціонального використання видів водних біоресурсів, які раніше перебували у рибогосподарському водному об'єкті (його частині) [74].

Спінінг - рибальська снасть для спортивного і любительського рибальства, що складається з вудилища і котушки з жилкою, призначена, в першу чергу, для ловлі на штучні приманки.

Спіннер – штучна риболовна принада – блешня, що обертається.

Спіннербейт (Спіннер-бейт) – штучна спінінгова риболовна принада (англ. “spinner” – обертова блешня та “bait” – наживка), яка представляє собою невеликий куточок з металевого дроту у вигляді коромисла, у верхній кінець якого вмонтований обертовий пелюсток, до нижнього – свинцева джиг-головка з великим одинарним гачком та штучною резиною бахромою по типу щупалець восьминога (іншою м'якою принадою або мухою).



Спод – дивиться ракета.

Спортивне рибальство - вид любительського рибальства, що здійснюється у порядку загального використання та спеціального використання водних біоресурсів, з установленням певних вимог до проведення спортивних змагань або кваліфікаційних нормативів [74].

Сплячка – тимчасове, як правило, у зимовий період року, пригнічення всіх життєвих процесів організму, головним чином обміну речовин.

Спрей – хімічний пахучий засіб для збільшення принадливості прикорму або приманки в пристрої для спрямованого розпилення.

Стави – штучні водойми, збудовані на річках, джерелах, балках, заплавах, кар'єрах тощо. За устроєм стави розрізняються на руслові або балочні, або одамбовані.

Ставкова аквакультура - діяльність з розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури з використанням рибницьких ставків, штучно створених водойм (руслових, балочних або одамбованих ставків), відокремлених від материнських водних об'єктів (їх частин), лиманів, обводнених торфових кар'єрів тощо [69].

Ставний невід – знаряддя для лову риби, принцип роботи якого заснований на тому, що риба вільно заходить у сітний пристрій, який встановлюється на дні водойми.

Ставовики – червоногі молюски родини *Lymnaeae*. У рибоводних ставах можуть бути проміжними господарями збудників деяких паразитарних захворювань і є їжею для деяких видів риб.

Ставок – штучно створена водойма загальною місткістю не більше ніж 1 млн м³ [58].

Стагнація – наявність застійних явищ, відсутність вертикальної циркуляції водних мас, внаслідок чого виникає дефіцит кисню, збільшується в придонних шарах води концентрація сірководню, вуглекислого газу, аміаку. Характерна для стоячих водойм помірних широт. Виникає, як правило, двічі на рік – узимку і влітку, коли вся водна товща водойми розділена термоклином на два шари: верхній (епілімніон) – із задовільним газовим режимом і нижній (гіполімніон) – з дефіцитом кисню.

Стадність – здатність тварин одного виду утворювати більш-менш постійні групи.

Станок для намотування волосіні – верстат для намотування волосіні, який допомагає прискорити і спростити процес намотування, перемотування тонкої волосіні, шнурів на рибальську катушку. Для зручності роботи здійснюється надійна фіксація шпулі або бобіни, які надягають на вісь (з боків відбувається кріплення за рахунок конусів). Рибалка має можливість самостійно регулювати силу стиснення, вибираючи необхідний натяг волосіні/шнура. У результаті намотування з використанням станка виключається ймовірність пошкодження або заплутування волосіні/шнура.



Старик або староріччя – повністю або частково відділена від річки ділянка її колишнього русла.

Стариця (ін. - старорічище, староріччя, кривуля, стара річка) - відокремлена від річки ділянка її колишнього річища або заплавне озеро, що лежить у старих залишених річкою річищах. Має видовжену звивисту чи підковоподібну форму. Спочатку стариця є старичним озером, яке поступово заноситься наносами, замулюється, заростає і перетворюється на болото, а потім - вологі луки. Стариці спостерігають переважно на заплавах, рідше на терасах (на рис. – схема утворення стариці).



Старорічище – видовжена водойма, що виникла на заплаві річки внаслідок відокремлення ділянки річкового русла (див. **стариця**).

Статеві ознаки вторинні – сукупність особливостей, за якими у риб одна стать відрізняється від іншої (крім первинних статевих ознак). Виявляються в різниці між розмірами самки і самця, в довжині і формі плавців, наявності перлистих висипів, зазубрених променів плавців тощо.

Статеві ознаки первинні – сукупність особливостей, які визначають основні відмінності між самцем і самкою. У самців первинні статеві ознаки – сім'яники, сім'япроводи, копулятивні органи (у деяких видів риб); у самок – яєчники, яйцепроводи, матка (у деяких видів риб).

Стенофаги – водні організми, які живляться невеликим набором кормів (наприклад, чорний амур – стенофаг-моллюскоїд).

Стіл - невелика за площею плоска ділянка дна водойми.

Стрій (лад) – одна з характеристик вудилища. Вигин вудилища при закиданні і виважуванні риби. Стрій вудилищ поділяється на: повільний (*slow*), коли спостерігається вигин вудилища по всій довжині бланка; середній (*moderate, medium*) – вигин 2/3 частини бланка; середньо швидкий (*moderate (medium) fast*) – вигин 1/3–1/2 частини бланка; швидкий (*fast*) – вигин 1/3 частини бланка; екстра швидкий (*extra fast*) – вигин 1/4 частини бланка. За формою вигину всі вудилища розподіляються на м'які, середні, жорсткі.

Стійкість природних систем – здатність природних систем протистояти дії зовнішніх природних і (або) антропогенних факторів, що намагаються вивести її з рівноважного стану, і зберігають свою структуру і функції за умов навколишнього середовища, що змінюється.

Стік – переміщення в моря і пониження рельєфу дощових і талих вод, що здійснюється як по земній поверхні (поверхневий стік), так і у товщі гірських порід і ґрунті (підземний стік).

Стічні води – води, що відводяться після використання в побуті, виробничій та сільськогосподарській діяльності людини.

Стопор - елемент рибальського оснащення, який призначений для обмеження вільного руху по жилці окремих складових рибальської оснастки: поплавка, грузила, повідця, вертлюжка, гачка та ін.

Сторожок – риболовне пристосування, що дає сигнал про клювання риби. Сторожки бувають звукові, візуальні, електронні, пружинні (див. *сигналізатори клювання*).

Стратифікація - розподіл атмосфери або водного середовища на шари за певними ознаками (температура, густина, солоність, тощо).

Стриммер (мушка) – штучна риболовна принада (велика, довга й мокра мушка, що нагадує малька), яка використовується у таких видах аматорського та спортивного рибальства як нахлист та спінінг.



Стрілолист звичайний – багаторічна рослина, що виростає на глибині до 60 см. Листя на останній фазі розвитку рослин стріловидної форми з гостро розгалуженими назад базальними лопатками.

Струмовики – організми з повним перетворенням. Стадія личинки триває не менше року. Довжина тіла дорослої личинки – до 35-40 мм.

Струмок – невеликий постійний або тимчасовий водостік, створений стоком дощових або снігових вод, виходом на поверхню підземних вод.

Суббасейн – частина річкового басейну, стік води з якої через пов'язані водойми і водотоки здійснюється до головної річки басейну або водогосподарської ділянки нижче за течією [58,59].

Суб'єкти аквакультури - юридичні чи фізичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність у сфері аквакультури відповідно до [69].

Суб'єкт рибного господарства - юридична особа чи фізична особа - підприємець, яка провадить рибогосподарську діяльність відповідно до законодавства [74].

Суб'єкти рекреаційної діяльності - юридичні особи та фізичні особи - підприємці, які відповідно до договорів про рекреаційну діяльність, укладених з установами ПЗФ та іншими землекористувачами, організовують і здійснюють рекреаційну діяльність та надають рекреаційні послуги у межах спеціально відведених рекреаційних ділянок територій та об'єктів ПЗФ [66].

Сублітораль – зона морського та озерного дна, яка відповідає континентальному шельфу, або материкової відмілині, що лежить між рівнем найнижчого відпливу і нижньою межею росту вищих водоростей (200-500 м). Найбагатша на життя зона, в якій живуть представники всіх найбільших систематичних груп водних організмів.

Суб'єкти аквакультури – юридичні чи фізичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність у сфері аквакультури відповідно до чинного законодавства України.

Судновий квиток — документ, що підтверджує право власності на судно (аналог техпаспорта на автомобіль). У судновому білеті відображаються основні дані власника, характеристики судна, двигунів, відмітки про проходження технічного огляду [9,41].

Сульфати - солі сірчаної кислоти H_2SO_4 .

Сульфатредукуючі бактерії – бактерії, які переводять поживні речовини водних об'єктів у сірководень.

Супутникові навігатори або **GPS** - (система глобального позиціонування, *англ. Global Positioning System*) використовуючи дані спостережень сукупності орбітальних супутників, обладнаних радіочастотними приймально-передавальним обладнанням, дозволяють достатньо точно визначити позицію приймача сигналів на поверхні Землі. GPS приймач обчислює власне положення, вимірюючи час, коли було послано сигнал із GPS супутників.

Суспендер – воблер нейтральної плавучості.

“Сухий залишок” – то, що залишається після випаровування розчину проби.

Сухі мушки - штучні насадки (приманки) з багатим оперенням, що використовуються під час нахлистової ловлі для проводки по поверхні води.

Схема використання і охорони води та відтворення водних ресурсів – передпроектний документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи, які підлягають здійсненню для задоволення перспективних потреб у воді населення і галузей економіки, а також охорони вод або запобігання їх шкідливим діям.

Схрещування - природне або штучне сполучення двох спадково відмінних гамет при заплідненні.

Таксон – група організмів, пов’язаних тією чи іншою мірою ступенем спорідненості і достатньо відокремлена для того, щоб їй можна було присвоїти певну таксономічну категорію. Термін широко використовується у систематиці рибоподібних і риб.

Таніни або **таніди** – група фенольних сполук рослинного походження, що містять велике число гідроксильних груп (-ОН). Таніни мають дубильні властивості та характерний смак.

Твердість води – показник, що залежить від наявності розчинених у воді солей лужноземельних металів, головним чином, калію і магнію. Постійна твердість зумовлюється вмістом у воді хлоридів, сульфатів та інших солей.

Твістер – штучна риболовна принада з м’якого пластику (від англ. twister – той, що звивається), яка імітує різних черв’яків та складається з кільчастого тіла й плаского вигнутого хвоста, який при русі робить хвилеподібні коливання.

Твічинг – одна з технік проводки при ловлі на спінінг, яка здійснюється різкими підсмиканням спінінгового вудилища (ривкова проводка). Можна перекласти як “просування ривками”.

Тейл-спінер – штучна спінінгова принада, головною конструктивною особливістю якої являється хвостове розташування обертового пелюстка, а також наявність головного обтяжуючого елемента (див. *джиг-спінер*).

Температура води – один із основних факторів, який впливає на ріст, живлення і розмноження риб. Наприклад, у форелевих господарствах температура води не повинна перевищувати 20⁰С, в корокових – 28⁰С.

Температурна стратифікація – пошарове розподілення температури води по глибині водойми.

Теплолюбні риби – групи риб, основні життєві функції яких (харчування, ріст, розмноження) проходять за температур води у діапазоні 15-20⁰С і вище.

Термоклин – кордон між шарами води (глибинного і поверхневого) з різною температурою. Як правило холодна вода знаходиться нижче термоклину, а тепла вище. Оскільки зниження температури з глибиною

є нормою для водойм, то термоклинном вважаються ті зони, де подібне відбувається значно швидше ніж звичайно в подібних умовах, а також вище та нижче термоклину. Нерідко термоклин є вузьким, в кілька метрів про шарком між масами води температура яких відрізняється на 10 чи навіть більше градусів. Окрім температури води розділені термоклинном часто відрізняються також за солоністю, вмістом кисню та іншими фізико-хімічними властивостями. Термоклин відіграє важливу роль в фізиці водойм та впливає на їх екосистеми. Він перешкоджає вертикальному водообміну та призводить до дефіциту мінеральних речовин у поверхневих шарах води. Утворюється у водоймах під час тривалого штилю та може бути причиною літніх заморів у водоймах.

Тест вудилища - заявлені виробником вудилища значення ваги приманки або оснастки, які можуть використовуватися з даними вудилищем без загрози поломки його при закиданні. Вказуються на бланку у грамах (g), унціях (oz) або фунтах (lbs) у вигляді інтервалу, наприклад «7–35 g», де перша цифра – найменша маса принади, друга – максимальна, перевищувати яку не рекомендується. Залежно від тесту вудилища поділяються на класи: надлегкі (UL – *Ultra Light*) – до 7 г; легкі (L–*Light*) – до 10,5 г; середньо-легкі (ML–*Moderate Light*) – до 4–17 г; середні (M–*Moderate*) – до 18–21 г; середньо-важкі (MH – *Moderate Heavy*) – до 28 г; важкі (H – *Heavy* або *Hard*) – до 35–42 г; надважкі (XH – *Extra Heavy*) – понад 42 г.

Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) – розрахунок економічної доцільності здійснення проекту, заснований на порівняльній оцінці витрат і результатів ефективності використання, а також строку окупності вкладень.

Технопланктон – оригінальний тип прикорму, який розроблений та виробляється угорською фірмою “*Technomagic Kft*”. Представляє однорідну гранулу-таблетку, яка складається з спресованих мілкодисперсних кормових часток, переважно рослинного походження. Состав та величина фракцій технопланктону, а також сила, з якою частки спресовані, підібрані таким чином, що у воді прикорм рівномірно розпадається (“пилить”), утворюючи стійку хмару, яка імітує детрит.

Течія у водоймі – переміщення водної маси у певному напрямі, обмежене нерухомою водною масою чи водною масою, що рухається в іншому напрямі.

«Тірольська паличка» – елемент риболовної снасті для ловіння риби у водоймах з кам'янистим дном. Виконує роль своєрідного трубчастого грузила, до верхньої частини якого кріпиться поводок з

фідерною або спінінговою приманкою. Під час проводки спінінгу обумовлює підняття повідця над дном і відсутність зачепів снасті.

Товарна аквакультура - діяльність, що проводиться з метою одержання товарної продукції аквакультури та її подальшої реалізації [64].

Токсини – група речовин мікробного, рослинного та тваринного походження, що призводять до патологічних змін у структурі та функціях клітин, тканин, органів.

Тонкодисперсні домішки – домішки природних вод водойм органічної або неорганічної природи, розмір яких коливається в межах від 10^{-2} см до 10^{-8} см.

Тоня – ділянка водойми спеціально підготовлена для вилову риби тягловими знаряддями лову (неводи, волокуші тощо).

Транзитний стік або притік — частина стоку річок яка прибуває на певну територію з інших місцевостей. Зазвичай більша частина стоку в місцевостях які розташовані вздовж нижньої течії великих річок є транзитною. Загальний стік в Україні становить $87,7 \text{ км}^3$ (без урахування Дунаю) за рік, з них $52,4 \text{ км}^3$ складає місцевий стік і $35,3 \text{ км}^3$ - транзитний.

Транець – місце кріплення підвісного мотору до човна. Плоска вертикальна стінка (борт) товщиною 1-3 см у задній частині (кормі) судна, висотою близько 30-50 см на поверхнею води й 10-20 см під водою. Ширина транця залежно від класу й



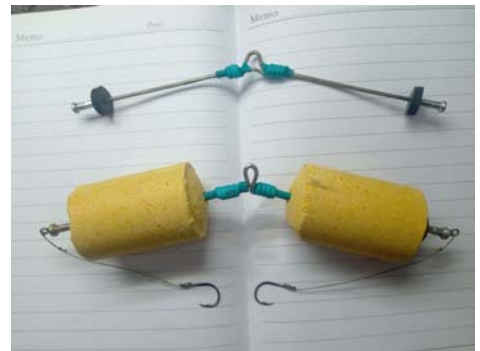
ширини судна становить від 30-50 см до 1 м, на широкий транець великого човна можна встановити одночасно два підвісних мотори, з'єднавши їх тягами для синхронного керування. Підвісний мотор “надається” зверху скобами кріплення на транець і закріплюється (прижимається) гвинтами аналогічно до струбцини.

Трансграничні води – будь-які поверхневі або підземні води, що позначають, перетинають кордон між двома або більше державами або розташовані на таких межах; у тих випадках, коли транскордонні води впадають безпосередньо в море, межі таких транскордонних вод

обмежуються прямою лінією, що перетинає їх гирло між точками, розташованими на лінії малої води на їх берегах [58,63].

Транскордонний вплив – будь-які значні шкідливі наслідки, що виникають внаслідок зміни стану транскордонних вод, що викликається діяльністю людини, фізичне джерело якої розташоване повністю або частково в районі, що знаходиться під юрисдикцією тієї чи іншої Сторони, для навколишнього середовища в районі, що знаходиться під юрисдикцією іншої Сторони. До таких наслідків для навколишнього середовища відносяться наслідки для здоров'я та безпеки людини, флори, фауни, ґрунту, повітря, вод, клімату, ландшафту та історичних пам'яток або інших матеріальних об'єктів або взаємодія цих факторів; до них також відносяться наслідки для культурної спадщини або соціально-економічних умов, що виникають внаслідок зміни цих факторів [63].

Тремпель – загальна назва пристосувань, які призначені для кріплення на риболовну снасть повідків, технопланктону або прикорму, аналогічного технопланктону, грузил тощо.



Тримач – пристосування для розміщення вудлища під час риболовлі (див. *підставка*).

Тримач (утримувач) для поясної вудки – спеціалізований поясний ремінь, який дозволяє рибалці звільнити обидві руки під час маніпуляцій з рибою, зміни гачків або приманок. Як правило, використовується під час риболовлі в заброд або при ходовій рибалці. Також може використовуватися для розміщення підсака або запасного вудилища.



Трійник – гачок з трьома зачепами, який застосовується зазвичай для ловіння хижої риби. Є елементом спінінгових приманок (блешень, воблерів), балансира.

Тролінг – спосіб ловлі риби з використанням буксирування приманки (як правило, штучної) за допомогою моторизованого плавзасобу.

Тропосфера (від *грец. трóπος* — поворот і *σφαίρα* — куля) — нижній шар атмосфери планети, в якому температура знижується з висотою. Межею тропосфери вважають тропопаузу, у якій зниження температури з висотою припиняється. Тропосфера Землі простягається на висоту 8—10 км від поверхні у полярних широтах, 10—12 км — у помірних, та на висоту 16—18 км — у тропіках. Зменшення температури з висотою у середньому становить 5,6°C на кілометр. У земній тропосфері зосереджено понад 4/5 всієї маси атмосферного повітря і майже вся атмосферна водяна пара, відбуваються основні метеорологічні процеси, утворюються повітряні маси та атмосферні фронти, розвиваються циклони та антициклони, визначається погода та клімат.

Троттинг — спосіб риболовлі у проводку, відомий як ловля з вільним відпуском. Застосовується при ловлі риби на нешироких (до 30 м) річках та каналах.

Трофічна мережа — система переплечених між собою ланцюгів живлення в межах екосистеми.

Трофічна класифікація водойм — розділення водойм або їх окремих ділянок за ступенем кормності (трофності) залежно від рівня їх первинної продукції. За обсягом первинної продукції розрізняють водойми: оліготрофні, мезотрофні, евтрофні та дистрофні.

Трофічний рівень - сукупність організмів, що займають певне положення в загальному ланцюгу живлення. Відстань організмів від продуцентів однакова. Вони характеризуються певною формою організації та утилізації енергії. Організми різних трофічних ланцюгів, які отримують їжу через рівне

число ланок у трофічному ланцюзі, знаходяться на одному трофічному рівні. На кожному трофічному рівні спожита їжа асимілюється не повністю, тому що значна її частина втрачається, витрачається на обмін. Тому продукція організмів кожного наступного трофічного рівня завжди менша (в середньому в 10 разів) за попередній [29]. Співвідношення різних трофічних рівнів можна графічно зобразити у вигляді *екологічної піраміди*.



Трофність водойми – те ж, що й кормність водойми. Наявність рослин та тварин, придатних для споживання риб.

Трубочник – малощетинковий черв'як із роду *Tubifex* – широко розповсюджений представник зообентосу прісноводних водойм.

Тубус – жорсткий захисний чохол для вудлищ, поплавків, готового рибальського монтажу, мотовил.

Туводні риби – риби місцевої фауни, які перебувають у водному об'єкті до початку здійснення в ньому заходів із штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання.

Тузлук – розчин, який утворюється в період витримування посолу риби.

Туристичний маршрут - спеціально обладнаний шлях проходження туристів і рекреантів, що прокладається, маркується та облаштовується з метою демонстрації найбільш привабливих природних, оздоровчих, естетичних, історико-культурних та інших цінностей [61].

Тюльпан - кінцеве (верхнє) пропускне кільце вудилища.

Тягарець – дивиться *грузило*.

У

Удар – риболовний термін, який означає клювання або атаку рибою приманки (принади).

Угіддя – ділянки території, що об'єднанні за якою-небудь господарчою або природною ознакою (земельні, водні, болотні, кормові, мисливські тощо).

Угруповання – живі організми всіх видів, що населяють певний простір.

Угрупування біотичне – будь-яка сукупність популяцій, що населяють певну територію або біотоп.

Українське товариство мисливців і рибалок (УТМР) — всеукраїнська громадська (неурядова) організація, що об'єднує мисливців та рибалок, одна з найбільших громадських організацій України. УТМР засноване 10 липня 1921 року.

Улов - сукупність добутих водних біоресурсів у кількісному, ваговому та видовому вимірах [65].

Уловистість – кількість особин риб, які потрапили у знаряддя лову за одиницю часу. Зазначений термін слугує мірою для порівняння чисельності риб при відносних методах обліку. Є оціночним показником ефективності дії того чи іншого знаряддя лову.

Ультралайт (ультралайтова снасть) – надлегке спінінгове вудлище (з оснащенням або без нього) з мінімальним тестом в 0-7 г. Зазвичай оснащене тонкою жилкою і мікроприманкою.

Ультрафіолетове випромінювання - невидиме оком людини електромагнітне випромінювання, що займає спектральну область між видимим і рентгенівським випромінюваннями в межах довжин хвиль 400-10 нм. Уся область ультрафіолетового випромінювання умовно ділиться на: довгі ультрафіолетові хвилі від 315 до 400 нм; середні – від 280 до 315 нм; короткі – від 10 до 280 нм.

Упор-пояс – пристосування для встановлення в нього комля вудлища під час виводжування великої риби. Такий пояс зберігає сили рибалки в процесі риболовлі. Застосовується переважно у морській риболовлі.



Уріз (кодола) – мотузка, за яку тягнуть невід.

Уріз води – межа води на березі водного об'єкта (берегова лінія).

Урочище – однорідна ділянка місцевості, відокремлена природними межами, формується на основі якої-небудь форми рельєфу, розташована на однорідному субстраті і об'єднується спрямованістю фізико-географічних процесів (наприклад, верховий болотний масив, байрак тощо).

Уруть – підводний макрофіт, який утворює невеликі зарості на дні продуктивних, добре прогрітих прісноводних водойм. Еластичність стебел дозволяє рослинам не ламатися, а лише пригинатися під тиском течії і потім приймати вихідне положення.



Установа природно-заповідного фонду (ПЗФ) - біосферний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, ботанічний сад, дендрологічний парк, зоологічний парк або парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, управління якою здійснюється спеціальною адміністрацією [66].



Фактори виробництва – ресурси, необхідні для виробництва товарів або послуг. Класичними факторами виробництва є робоча сила (всі розумові та фізичні здібності людей), природні багатства (земля, водні ресурси тощо), капітал (наявні, вироблені засоби виробництва, а також фінансовий капітал). Четвертим фактором вважається підприємливість, яка об'єднує попередні три фактори.

Фактори середовища – рушійні сили процесів, які відбуваються у навколишньому середовищі, визначаючи їх характер або окремі риси. Основні групи факторів середовища – абіотичні, біогенні, антропогені.

Фарватер – 1) штучний або природний прохід для суден серед навігаційних небезпек, огорожений знаками навігаційного обладнання морських (річкових) шляхів: буями, віхами, створами тощо; 2) безперервна смуга води певної глибини, не менше наперед заданої величини, що сполучає які-небудь водні простори, або взагалі найбільш глибока смуга даного водного простору, все одно де – в річці, в затоці, протоці або на відкритому плесі. Поняття про фарватер може відноситися тільки до прибережних вод, тобто до тих, де глибини можуть бути такі малі, що представляють небезпеку для судноплавства.

Фауна – еволюційно-історична складена сукупність усіх видів тварин певної території або акваторії.

Фауністичний комплекс риб – група видів риб, пов'язаних спільністю географічного походження, розвитком в одній кліматичній зоні, пристосованих до певних абіотичних та біотичних умов існування. У процесі становлення фауністичного комплексу складаються певні закономірні зв'язки між видами, які становлять комплекс: зниження харчової конкуренції шляхом розходження спектрів живлення, зниження “пресу” хижих риб через вироблення захисних пристосувань (вища плодючість, захисне забарвлення, утворення зграй, наявність шипів і колючок, отруйність), розходження в термінах і місцях нересту.

Феноли – клас хімічних сполук, у молекулах яких присутня гідроксильна група (-ОН), приєднана до ароматичної групи. Найпростішим з класу є фенол C_6H_5OH . Феноли при потраплянні в організм людини призводять до різких змін в клітинах кровотворної, хрящової та кісткової тканин.

Феофіли – організми, пристосовані до мешкання у текучих водах – річках, струмках, морських мілководдях х припливно-відпливними або постійними течіями. Феофіли потребують великої кількості розчиненого у воді кисню.

Фідер – спосіб ловлі риби зі дна з годівницею (англ. “to feed” – “годувати”), розрахований на дальнє закидання. Основною відмінністю фідерного вудилища є наявність великої кількості кілець (до 20), а також тонкої та м'якої (чутливої) вершинки, яка і є головним сигналізатором клювання.

Фідергам (англ. «feeder gum») – елемент оснащення фідера, виконаний з покращеної амортизаційної гуми діаметром до 1 мм, яка виготовляється з високо еластичного матеріалу на основі, як правило, латексу і силікону. Фідерне оснащення з фідергамом зазвичай включає відрізок довжиною від 3 до 30 см., амортизує ривки риби і знижує навантаження на поводок під час підсікання й виуджування.

Фіксатор волосінні на шпулі - елемент контролю волосіні, розроблений для підвищення мобільності рибалки, за своїм функціоналом повинен запобігати зісковзуванню волосіні зі шпулі і мінімізувати її перекручування. Призначений, в першу чергу, для коропових котушок, а також великих версій фідерних котушок.



Фільтр – гідротехнічна улаштування, що запобігає занесенню сторонніх предметів (речовин) у КРГ (стави, басейні, інкубаційні апарати тощо). Фільтри поділяються на біологічні та механічні.

Фільтратори – гідробіонти, які живляться дрібними планктонними організмами або завислими органічними частинками (детритом), відціджуючи їх від води за допомогою особливих фільтруючих пристосувань ротового апарату. Серед риб найактивнішими фільтраторами є веслоніс, білий і строкатий товстолобики.

Фітобентос – сукупність рослинних організмів, які живуть на дні водойми, рослинний бентос.

Фітопланктон – сукупність мікроскопічних рослинних організмів (здебільшого одноклітинних водоростей), які є складовою планктону.

Фітофіли – риби, що розмножуються серед рослин, відкладають ікру (як правило, клейку) в стоячій або слаботекучій воді на вегетуючі або відмерлі рослини. До цієї групи риб належать щука, окунь, сазан (короп), лящ, плоскирка, плітка.

Флет-фідер (англ. flat feeder) – різновид фідерної риболовлі з використанням відкритих годівниць з короткими повідками (коли гачок з наживкою міститься в самій годівниці). Основна жилка проходить крізь годівницю.



Фліс – синтетичний нетканий матеріал, продукт переробки нафти і вуглеводню з поліефірного волокна – **поліестера**. У процесі хімічної обробки волокна переплітають у тканину різної щільності, яка використовується для виготовлення теплого одягу та ковдр.

Флюорокарбонова волосінь – волосінь, яка створена на основі спеціального матеріалу - флюорокарбону (fluorocarbon), застосовується рибалками виключно в ролі повідців різних видів оснащення і монтажу. Головною її особливістю є непомітність в воді. Досягається непомітність низьким коефіцієнтом заломлення світла (1,42), який дуже близький до коефіцієнту заломлення води – 1,30.

Форма тіла – зовнішнє вираження пристосувальних особливостей риб до умов існування і пересування у специфічному водному середовищі. Розрізняють кілька типів форми тіла риб:

- **торпедоподібна** (веретеноподібна) – загострена голова, округле тіло, стоншене хвостове стебло – властива риbam, які добре плавають і здатні до тривалих переміщень (акули, тунці, скумбрія, кефалі, лососі);

- **стрілоподібна** – загострене рило, витягнуте однакової висоти по всій довжині тіло, коротке потужне хвостове стебло, зміщений до хвостового спинний плавець – мають деякі хижаки, які здатні переміщуватись на великі відстані, проте розвивають високі кидкові швидкості на короткий проміжок часу (щука, сарган);

- **стиснене** (сплюснене) – має три різновиди: *симетрично стиснене* – високе при відносно невеликій довжині – мають риби, які здатні легко маневрувати серед перепон (лящ, плоскирка, сонцевик); *несиметрично стиснене з боків* – зміщені на один бік очі і грудні плавці, що створює асиметрію тіла – мають малорухомі придонні камболоподібні риби; *симетрично стиснене у спинно-черевному напрямі* – з добре

розвиненими грудними плавцями – мають малорухливі скати, що ведуть придонний спосіб життя;

- **вугроподібна** – видовжене загострене тіло з довгими спинним й анальним плавцями та маленьким хвостовим плавцем – мають вугроподібні риби, що пересуваються латерально згибаючи тіло;

- **стрічкоподібна** – видовжене, сильно стиснене з боків тіло – мають деякі пелагічні риби (оселедцевий король, щабля-риба), які плавають аналогічно вугроподібним;

- **козубенькоподібна** (астеролепідна) – тіло упаковане у кістковий панцир і дуже малорухливе – мають козубенькові риби;

- **макруроподібна** – масивний головний відділ і тіло, що звужується до хвостового плавця – мають деякі глибоководні малорухливі риби (макруруси, химери);

- **кулястоподібна** – тимчасово набута форма тіла під час небезпеки, з розправленими наявними на тілі шипами й колючками – мають представники голкочеревоподібних риб.

Форми аквакультури - організаційно-технологічний розподіл рибогосподарської діяльності з вирощування об'єктів аквакультури за рівнем інтенсифікації виробництва (інтенсивна, напівінтенсивна та екстенсивна) [69].

Формула глоткових зубів - Визначається за нижньоглотковими зубами (наприклад, у коропа вони трирядні, їх формула 1.1.3 - 3.1.1, у ляща - однорядні, густери - дворядні).

Фосфати – речовини, що у природних водоймах знаходяться у вигляді мінерального фосфору і розчинених сполук органічних речовин. Переважають іони мінерального фосфору. Вищі рослини і фітопланктон засвоюють лише мінеральний фосфор і разом з іншими біогенними речовинами використовують його для синтезу білка.

Фотосинтез – окисно-відновна реакція, що призводить до утворення органічних речовин із неорганічних, яка протікає у вищих зелених рослинах за участю хлорофілу з використанням енергії сонячного випромінювання.

Фотофіли - світлолюбні організми.

Фреатофіти – рослини, що існують за рахунок вологи ґрунтових вод. Мають кореневу систему, яка проникає глибоко у ґрунт.

Фридайвінг (англ. freediving, від free - вільно та dive - пірнати) – підводне плавання із затримкою дихання (апноє).

Фрикціон (катушки) – пристрій у безінерційній катушці для передачі обертального руху між двома валами за допомогою сил тертя. Є необхідним для вивуджування крупної риби тонким оснащенням.

Фтор – хімічний елемент, галоген. Також назву “фтор” має відповідна проста речовина, що є отруйним та хімічно-активним жовто-зеленим-газом. Є найбільш хімічно активним неметалом та найсильнішим окиснювачем.

Фулькри – рудиментарна ганоїдна луска у осетрових риб. Становить собою ромбовидні пластинки, розташовані рядами на поверхні тіла.

X

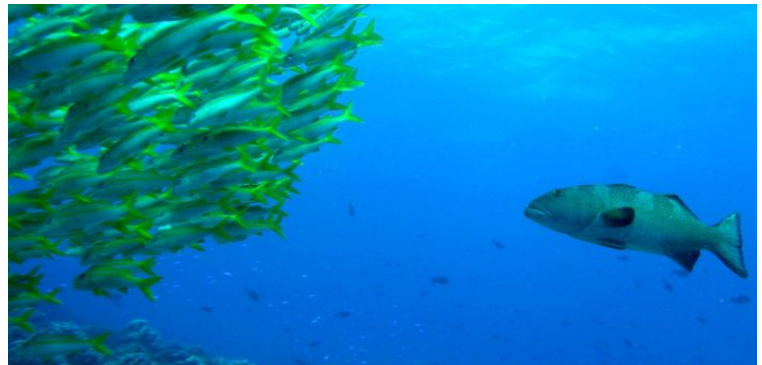
Харові водорості – нижчі, м'які підводні макрофіти (*Chara* sp., *Nitella* sp.), що утворюють щільні зарості на дні водойми і є біологічним індикатором вмісту кальцію на дні й у воді.

Харчова конкуренція – конкуренція між різними видами риб або одного виду, але різного віку відносно кормової бази водойми або штучного корму.

Харчовий (трофічний) ланцюжок – набір взаємовідношень між різними групами організмів, які визначають послідовність перетворення біомаси і енергії в екосистемі. Наприклад, енергія сонця служить джерелом енергії для рослин, яка служить їжею для худоби, яка, у свою чергу, служить їжею людині.

Хемосинтез – тип живлення бактерій, що ґрунтується на засвоєнні ними CO_2 за рахунок енергії хімічних реакцій окислення неорганічних речовин.

Хижак-жертва – екологічно обумовлений взаємозв'язок хижака і жертви, внаслідок якого, як звичайно, встановлюється динамічна рівновага кількісних параметрів цієї природної системи.



Хижацтво – форма біотичних взаємозв'язків, в основі яких лежать трофічні зв'язки і при цьому один вид (хижак) поїдає особин другого виду (жертва).

Хирономіди – личинки численної групи комарів-толкунців, які мешкають у водній середі і є основою харчування багатьох риб. Найбільш відома група видів, об'єднується під загальною назвою – «мотиль».

Хімічний склад води – сукупність розчинених у природних водах мінеральних і органічних речовин в іонному, молекулярному і колоїдному стані.

Хімічне споживання кисню, або **ХСК** - це: 1) кількість кисню, що виділяється при електролізі дм^3 води; 2) кількість кисню, що поглинається 1 дм^3 води за 1 годину; 3) кількість кисню у мг/дм^3 (або іншого окисника у розрахунку на кисень) яка необхідна для повного окислення органічних речовин, що містяться в пробі води; 4) концентрація кисню, розчиненого у воді у мг/дм^3 . Вода вважається придатною для господарсько-питних цілей, якщо ХСК менше 0,3 мг О/дм^3 .

«Хлистик» – вершинка зимової вудочки, до якої кріпиться сторожок як механічний сигналізатор клювання.

Хлорид натрію (NaCl , у побуті — “сіль”) — тверда, прозора (у чистому вигляді) хімічна сполука з іонною кристалічною ґраткою, солоний на смак. При розчиненні у воді повністю дисоціює на катіони натрію та хлорид-аніони.

Хлориди – солі соляної кислоти (HCl). До складу будь-якого хлориду входить катіон та один або кілька одновалентних аніонів хлору (Cl). Найбільш розповсюджений хлористий натрій, складаючий біля 70% всіх солей у океанічній воді. Хлориди отруйні для прісноводних організмів (наприклад, гибель коропа настає при вмісті у воді 7,4 г/дм^3 хлор-іона). У ставкових господарствах використовують воду з вмістом хлоридів до 5 г/дм^3 .

Хлорорганічні сполуки – пестициди, гексахлоран, ДДТ, які раніше широко використовувалися у сільському господарстві. Попадаючи у водойму, накопичуються в мулі, рослинах і тваринах. Високотоксичні для риб, небезпечні для людини. Присутність їх у воді рибогосподарських водойм і харчових продуктах недопустима.

Ходова риба – риба, яка йде зграями на нерест, нагул чи зимівлю.

Хрущ - підродина пластинчастовусих жуків. Довжиною 13—36 мм. В Україні поширені 34 види, зокрема хрущ західний, хрущ східний, мармуровий хрущ звичайний та інші.

“Цвітіння” води – масовий розвиток фітопланктону, що викликає зміну забарвлення води від зеленої і жовто-бурої до червоної, значне погіршення умов існування у водоймах, особливо кисневого режиму, що може привести до літнього замору риби.



Однією з основних причин “цвітіння” води є нахождення у водоймі синтетичних миючих засобів, органічних забруднювачів та фосфоромістких добрив. Інтенсивність визначають за біомасою водоростей: слабка – 0,5-0,9 мг/дм³, помірна – 1,0-9,9; інтенсивна – 10,0-99,9; гіперцвітіння – більше 100 мг/дм³. Шар води, що цвіте, може досягати 10-15 см завтовшки.

Цикл чисельності - упорядкування коливань чисельності організмів у популяції від підйому до спаду.

Циклоїдна луска - різновид кісткової луски костистих риб (лососе-оселедце- та коропоподібних), що має гладенький заокруглений вільний задній край.

Циклон — атмосферний вихор з низьким тиском в центрі. Вітри в циклоні в північній півкулі дмуть проти годинникової стрілки, і в нижньому шарі відхиляються до центру, в південній півкулі - за годинниковою стрілкою. Циклони постійно й природно з'являються через обертання Землі, завдяки силі Коріоліса. Проходження циклону пов'язане з утворенням потужної хмарності і випадінням опадів . Розрізняють два основні види циклонів - позатропічні й тропічні. Перші утворюються в помірних або полярних широтах і мають діаметр від тисячі кілометрів на початку розвитку, і до декількох тисяч у випадку так званого центрального циклона. Другі утворюються в тропічних широтах і мають менші розміри (сотні, рідко - більше тисячі кілометрів), але великі баричні градієнти й швидкості вітру, що доходять до штормових. Нижче 8-10° північної й південної широти циклони виникають дуже рідко, а в безпосередній близькості від екватора - не виникають зовсім.

Циклопи – веслоногі ракоподібні з багатого виду ряду Cíclopóida. Циклопи звичайні організми прісних і солонуватих водóйм, важливий компонент природної кормової бази риб. Можуть бути проміжними хазяїнами збудників деяких небезпечних інвазійних хвороб риб.

Циркадні ритми – циклічні коливання інтенсивності різних біологічних процесів, пов’язаних зі зміною дня та ночі.

Ціаніди (ціаністі метали) – солі синильної кислоти. У практичному відношенні особливо важливі ціаніди лужних металів – калію, натрію. Отруйні речовини.

Цівка – частина риболовного гачка, призначена для утримування насадки або наживки.

Ціна – фундаментальна економічна категорія, яка означає кількість грошей, за яку продавець згоден продати, а покупець купити одиницю товару (послуги).

Цоккер – компактний і важкий, дрібний за розміром *пількер*. Застосовують або з впаяним одинарним гачком, або з підвішеним трійником.

Цьоголітки (цьогорічки) – риба народження поточного року. Термін частіше використовують у рибництві. Позначають 0⁺.

Ч

Частак – сітка з дрібновічкової делі (переважно до 22 мм), яку можна використовувати як для ставного чи плавного лову, а також як волок. Застосовують на мілких ділянках річок, косах тощо для лову дрібної, малоцінної риби (яльца, йоржа, окуня тощо). Часто використовується для лову живців.

Частикові риби (частик) – узагальнена промислова назва будь-якої риби, яку виловлюють ставними сітками і неводами (крім тюлькових), ятерами. Розрізняють дрібний (чехоня, плітка, тараня, синець, окунь) і крупний (сазан, лящ, судак, товстолобики) частик.

Частуха – розповсюджений м'який підводний макрофіт. Великий заростей не утворює, поширений у мілких водоймах, з невеликою кількістю мулових відкладень. Як і стрілолист, вважається біологічним індикатором великого вмісту калію на дні водойми.

Чатербейт - Класичний чатербейт є звичайною джиг-голівкою з потужним одинарним гачком, прикритим пишною спідницею з тонких силіконових ниток. На передній частині джиг-голівки встановлена пластина шестикутної форми, що має невелику ступінь свободи, яка коливається при поступальному русі приманки. У цей момент силіконова спідниця, що прикриває гачок, теж пульсує, постійно змінюючи свій об'єм. Як правило, чим більшу вагу має сама голівка, тим ширше і більше за площею встановлена на ній пластина, так як з вузькою пластиною важкий чатербейт просто не буде працювати як треба.



«Чебурашка» - свинцевий вантаж для джигової ловлі хижаків, незамінний розхідник, який використовується як основа для шарнірного монтажу снасті.



Червона книга – офіційний документ неурядових організацій, який містить анотований і ілюстрований перелік рідкісних і зникаючих видів живих організмів, що потребують охорони. В Червоній книзі подаються відомості про їх сучасне і минуле поширення, причини скорочення чисельності (ареалу), особливості відтворення, вжиті й необхідні заходи охорони. Червоні книги бувають міжнародні, національні і регіональні.

Червононогі молюски – фільтратори, кормові для риб організми, проміжні господарі багатьох гельмінтів, небезпечних для риб і людей. Видовий склад та чисельність червононогих молюсків вивчають в якості біологічного індикатору хімічного складу води.

Черепашкові раки – організми розміром від 0,3 до 7,3 мм. Із яєць виходить наупліус, який має черепашку. Харчуються рослинною та тваринною їжею, навіть є хижаки. Служать кормом для риб.

Черпак («шумовка») – пристосування для очищення лунок від криги й замерзлої води в лунці.



Чистий операційний дохід – різниця між прогнозованою сумою надходжень від використання об'єкта (ділянки) водного фонду та операційними витратами, пов'язаними з одержанням валового доходу.

Чистий прибуток – частина балансового прибутку об'єкта господарювання, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань і інших обов'язкових платежів до бюджету. Чистий прибуток використовується для збільшення оборотних коштів підприємства, формування фондів і резервів, реінвестицій у виробництво.

«Чорний список» - міжнародний перелік рослин та/або тварин, які цілковито вимерли і від яких залишилися лише мумії, скелети, тушки, малюнки, гербарії, що зберігаються у музеях.

«Чортик» – різновид зимової мормишки з одним - трьома гачками, оснащеними бісером та/або кембриком. Використовується як компонент безмотильної снасті (у тому числі «гірлянди»)

Чужорідні види гідробіонтів – види або підвиди водних біоресурсів, які з'являються за межами їх природного ареалу та поза зоною їх природного потенційного розподілу, а також генетично змінені організми незалежно від місця їх перебування та просторовому розподілу [64].

Чутливість – здатність організму гідробіонта сприймати дію подразників внутрішнього і зовнішнього середовищ. Розрізняють температурну, світлову, смакову та інші види чутливості.

Чуттів органи - спеціалізовані утворення в тілі більшості тварин та людини, за допомогою яких відбувається сприймання подразнень зовнішнього та внутрішнього середовищ.



Шар температурного стрибка – шар водної товщі водойми, у межах якого відбуваються різке зниження температури та підвищення густини води зі збільшенням глибини.

Шаран (з болг. «корон») – місцева назва коропу у придунайських районах Одеської області.

Шелфорда правило - один з основних принципів екології, згідно з яким присутність та процвітання популяції будь-яких організмів у певній місцевості залежить від комплексу екологічних факторів, до кожного з яких організм має певний діапазон толерантності (витривалості).

Шельф – материкова мілина (до 200 м глибиною), вирівняна частина околиці материка, що примикає до суходолу та характеризується спільною з ним геологічною будовою.

Шкала сапробності – таблиця оцінки ступеню забруднення водойм і їх зон. За цим показником шкала має три групи: полі-, мезо- і олігосапробні у співвідношенні з особливостями гідрохімічного режиму і присутністю характерних для кожної групи гідробіонтів-індикаторів (*біоіндикаторів*).

Шнур плетений – це сплетені разом волокна поліамідного поліетилену, які використовуються для риболовлі. Відрізняється особливою міцністю, нерозтяжністю, стійкістю перед навантаженням та стиранням.

Шок-лідер – відрізок, як правило, в дві довжини вудилища більш товстої ніж основна снасть волосінні, який при закиданні снасті суттєво знижує ризик обриву волосіні, а вже під час польоту грузила основна більш тонка волосінь забезпечує максимальну дальність закидання. Крім того, шок-лідер перешкоджаючи перехльосту снасті при закиданні виконує своєрідну роль протизакручувача.

Шпуля – барабан безінерційної котушки, на який намотується волосінь або шнур.

Штиль (безвітря, затишшя) – відсутність відчутного руху повітря, відповідає швидкості вітру 0-0,2 м/с, або 0 балів (за шкалою Бофорта).

Штучна водойма (водний об'єкт) – дивиться *антропогенна водойма* [55].

Штучне розведення (відтворення) водних біоресурсів - діяльність з розведення (відтворення), вирощування об'єктів аквакультури, пов'язана з їх подальшим вселенням у водні об'єкти (їх частини) для відновлення природних популяцій, поповнення запасів водних біоресурсів та збереження їх різноманіття [64].

Шуга – скупчення крихкої губчастої криги (внутрішньоводний лід) у товщі води або на поверхні водойми, що з'являються на воді (у воді) перед льодоставом або під час весняного льодоходу. Утворюються з льодяного сала, а інколи, і з донного льоду, що спливає. При нагромаджуванні та змерзанні може утворювати *п'ятри*.



Щ

Щитень – дивиться листоногі раки.

Щільність популяції – середня кількість особин на одиницю площі.

Щільність посадки - кількісний показник риби, посадженої на одиницю площі водойми.

Ю

Ювеніли – організм у ранній стадії свого розвитку; до формування органів розмноження.

Ювенальний період – період життя риб, який передуює статевому дозріванню, першій участі в нересті.

Я

Явдрошка (бобирець) – загально прийнята назва невеликої риби родини коропових роду яльців. Поширена у багатьох річках України та додатковій системі цих річок, однак нечисленна. У руслі річок тримається ділянок з невеликою течією, серед заростей водних рослин, поряд із дрібного краснопіркою, на яку зовні дуже схожа. Живиться здебільшого дрібними безхребетними.

Якір – пристосування для утримання плавзасобу на одному місці завдяки зачепленню з дном. Можуть бути різної конструкції і форми, тому числі складані, з двома – чотирма лапами, у вигляді гантелі, шару, тарілки

Якірне грузило – частина оснастки, яка призначена для утримання риболовного поплавця на одному місці за рахунок взаємодії з ґрунтом. Повністю або частково усуває негативний вплив течії, вітру або хвиль на поплавець, з яким воно з'єднано через основну волосінь.

Якісний склад - визначення таксономічної належності окремих організмів угруповання (визначення родин, родів, видів тощо).

Якість води – характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретної мети використання.

Якість середовища – ступінь відповідності природних умов і функцій природних і перетворених людиною екосистем із метою підтримання здорового для неї середовища, постійного і динамічного відтворення живих організмів і інших утворюючих середовище компонентів, а також потреби збереження збалансованого обміну речовин між людиною і природою. Якість середовища забезпечується дотриманням правил і вжиттям заходів щодо відповідності соціальних та економіко-екологічних інтересів, які виробляються на основі урахування об'єктивних вимог гармонічного розвитку суспільства і природи

Ял – гребно-парусна шлюпка з транцевою кормою, як правило, відносно коротка та широка.

Ярусність угруповань – вертикальне розташування природних угруповань на яруси, що зумовлено потребами організмів в сонячному світлі, воді та їжі.

Ястик – назва гонад у самок риб у вигляді мішечка, наповненого ікрою.

Ятір – знаряддя для лову риби (див. *жак*), становить собою сітковий мішок циліндричної форми (із делі розміром вічка, як правило, не менше ніж 20-30 мм), натягнутий на кілька обручів. Заборонене знаряддя любительського лову [62].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

основна література

1. Алимов С.І. Рибне господарство України: стан і перспективи. К. Вища освіта, 2003. 336 с.
2. Англійсько-український словник рибогосподарських термінів/ Грициняк І.І., Швець Т.М., Колесник Н.Л., Ткаченко В.М. К.: ДІА. 2020. 480 с.
3. Атлас промислових риб України, Гринжевський М.В., Алимов С.І., Ківа М.С. та ін. К.: КВІЦ. 2005. 94 с.
4. Берлізов А.А. Лексика рибальства українських говорів Нижнього Подністров'я. Чернігів: ЧДП, Наукові записки Чернігівського педагогічного інституту. Т. ІУ. Вип. 4. 82 с.
5. Біологічний словник/ За ред. ак. НАН України К.М. Ситника. 2-е вид. К.: Головна редакція УРЕ. 1986. 680 с.
6. Водне господарство в Україні/ за ред. А.В. Яцика, В.М. Хорева. К.: Генеза, 2000. 456 с.
7. Галега В.І., Галега В.В. Рибальські зорі. К.: Урожай, 1991. 176 с.
8. Гребінь В.В., Хільчевський В.К., Старук В.А. та ін. Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища і ставки: Довідник/ за ред. В.К. Хільчевського, В.В. Гребеня. К.: ЛТД-ПРЕС, 2014. 164 с.
9. Гриб О. М. Гідрометрія і гідрохімія. Навчальна практика: навчальний посібник. Одеса: ТЕС. 2020. 110 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/7520/1/HrybOM_Hydrometrya_i_hytrohimiya_NP_2020_110.pdf
10. Грин Кевин Особенности рыбной ловли в озерах, прудах, реках. Харьков: Книжный клуб семейного досуга, 2015. – 192с.
11. Гринжевський М.В., Єрко В.М., Пекарський А.В. Словник-довідник науково-виробничих термінів і понять у рибному і водному господарствах, охорони навколишнього природного середовища внутрішніх водних об'єктів України. К.: Вища освіта. 2002. 303 с.
12. Джо Сермелі. Рибальство. Повний довідник/ пер. з англ. О. Шевченко. К.: Видавнича група КМ-БУКС. 2018. 256 с.
13. Дослідження Міжнародної дослідницької компанії TNS “Survey: MMI Україна 2009/2+2009/3” <http://docslide.net/documents/-tns-mmi.html>

14. Європейська хартія рекреаційного рибальства і біорізноманіття
URL: <http://flatik.ru/ohota--nacionalenij-ohotnichij-jurnal-2011--s-21-22-hartiya-ri>
15. Желтов Ю.А. Словарь по кормам и кормлению рыб. К.: Інститут рибного господарства НААН України. 2015. 164 с.
16. Зайцев Ю.П. Біологічна меліорація водойм. Енциклопедія сучасної України. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2004 URL: <https://esu.com.ua/article-35306>
17. Килимник А.М., Шекк П.В., Сербов М.Г., Крюкова М.І. Гідроекосистема гирлової області р. Дністер: монографія. Одеса: Евротойз, 2013. 392 с.
18. Лобанів І.А., Пилипенко Ю.В. Основи рибоохорони: практикум. Херсон: Грінь Д.С., 2011. 356 с.
19. Максименко М.Л. Знаряддя любительського рибальства на Каховському водосховищі// Рибогосподарська наука України. 2022. № 2(60). С. 33-53. URL: <https://doi.org/10.15407/fsu2022.02.033>
20. Максименко М. Л., Бузевич І. Ю., Новіцький Р. О. Методика збору і обробки інформації для визначення кількісних та якісних характеристик любительського рибальства у водоймах України. Дніпро: ЛПРА, 2024. 74 с.
21. Машуков В.М. Довідник українського рибалки. Львів: Світ, 2003. 176с.
22. Методики гідрографічного та водогосподарського районування України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу/ Гребінь В.В., Мокін В.Б., Сташук В.А., Хільчевський В.К., Яцюк М.В., Чунарьов О.В. та ін. К.: Інтерпрес. 2013. 55 с.
23. Микитюк П.В. Присадибне рибництво та любительське рибальство. К.: Бібліотека ветеринарної медицини, 2000. 111 с.
24. Міняйло Р.В. Рибальська лексика в студіях українських науковців. Термінологічний вісник. 2019, вип. 5 С. 274-283. URL https://iul-nasu.org.ua/pdf/termvisnik/terv_2019_5_40.pdf
25. Мовчан Ю.В. Риби України. К.: Золоті ворота, 2011. 444 с.
26. Мотин П.А. Большая иллюстрированная энциклопедия рыбалки. Х.: Книжный клуб семейного досуга, 2016. 192с.
27. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія: Тлумачний словник. К.: Либідь, 2004. 376 с.

28. Новіцький Р.О., Максименко М.Л., Гончаров Г.Л., Кобяков Д.О. Любительське рибальство в Україні: монографія. Дніпро: Ліра, 2023. 200 с.
29. Новіцький Р.О., Максименко М.Л. Термінологічний довідник з любительського та спортивного рибальства. Дніпро: Ліра, 2022. 80 с
30. Паламарчук М.М., Закорчевна Н.Б. Водний фонд України: довідковий посібник/ за ред. В.М. Хорєва, К.А. Алієва. К.: Ніка-Центр, 2001. 392 с.
31. Пилипенко Ю.В. Екологія малих водосховищ Степу України: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2007. 265с.
32. Пилипенко Ю.В., Оліфіренко В.В., Корнієнко В.О. та ін. Екологічні передумови раціонального ведення рибного господарства Дніпровсько-Бузької естуарної області: монографія. Херсон: Грінь Д.С., 2013. 190с.
33. Пилипенко Ю.В., Лобанов І.А., Шевченко П.Г., Шкарупа О.В., Сербов М.Г., Шекк П.В. Рибальство (промислове, любительське та спортивне): підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2020. 654 с.
34. Попов В., Карелін В. Дорогоцінна енциклопедія рибного лову. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. 704с.
35. Приходько М. Теоретико-методологічні основи екологічної безпеки геосистем// Наукові записки: Конструктивна географія. № 1. 2012. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20305/1/Prykhodko.pdf>
36. Реймерс Н.М. Популярный биологический словарь. М.: Наука. 1990. 544 с.
37. Риболовля в стилі «ОЛД СКУЛ». Шоу Олда/Семен Олд. К.: ПП Рекламна агенція «Да Вінчі». 2023. 472 с.
38. Рудик-Леуська Н.Я., Котовська Г.О., Христенко Д.С. Атлас аборигенної іхтіофауни басейну р. Дніпро: монографія. К.: Фітосоціоцентр. 2011. 192 с.
39. Рудик-Леуська Н.Я. та ін. Атлас іхтіофауни басейну Дніпра. К.: Центр учбової літератури, 2014. 348с.
40. Рыболовство во внутренних водоемах. Техническое руководство ФАО по ответственному рыбному хозяйству, Анкара: ФАО, 2010. 52 с. URL: <http://www.fao.org/3/a-ba0059r.pdf>

41. Сербов М.Г., Шекк П.В. Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств: підручник. Харків: ФОП Панов А.М. 2017. 484 с.

42. Сербов М.Г. Нормативно-правове та законодавче забезпечення в Україні спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств: навчальний посібник. Одеса: ПОЛІГРАФ, 2013. 345с.

43. Словник-довідник з екології: навчально-методичний посібник/ О.Г. Лановенко, О. О. Остапішина. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2013. 226 с.

44. Состояние мирового рыболовства и аквакультуры. Возможности и проблемы, Рим: FAO, 2014. 253 с. URL: <http://ftp.belal.by/elib/fao/697.pdf>

45. Сучасна аквакультура: від теорії до практики. Практичний посібник/ Шарило Ю.Є., Вдовенко Н.М., Федоренко М.О. та ін. К.: Простобук, 2016. 119 с.

46. Україна. Екологічні проблеми природних вод/ В.А. Барановський, В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук. К.: Всеукраїнська екологічна ліга, 2000/ URL: <http://www.ecoleague.net/diialnist/vydannia-vel>

47. Червона книга України. Тваринний світ/ за ред. І.А. Акімова. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с. URL: www.mail.menr.gov.ua

48. Шевченко П.Г., Пилипенко Ю.В. Основи систематики рибоподібних і риб: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, К.: Видавництво Ліра-К, 2012. 230с.

49. Шевченко П.Г., Щербуха А.Я., Пилипенко Ю.В. та ін. Визначник риб континентальних водойм і водотоків України: навчальний посібник. Видавничий дім «Гельветика». 2020. 736 с.

50. Шекк П.В., Бургаз М.І., Сербов М.Г. Світове рибне господарство: підручник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2020. 256 с.

51. Шерман І.М., Пилипенко Ю.В. Іхтіологічний російсько-український тлумачний словник. К.: Видавничий дім «Альтернатива», 1999. 272 с.

52. Щербуха А.Я. Риби наших водойм. К.: Радянська школа, 1987. 159с.

53. Яцик А.В., Грищенко Ю.М., Волкова Л.А., Пашенюк І.А. Водні ресурси: використання, охорона, відтворення, управління: підручник. К.: Генеза, 2007. 360с.

54. Global assessment of marine and freshwater recreational fish reveals mismatch in climate change vulnerability and conservation effort (2021)/ Nyboer E. A. et al. Global Change Biology. Vol. 27. P. 4799–4824.

55. George Daniel (2023) Fly Fishing Evolution: Advanced Strategies for Dry Fly, Nymph, and Streamer Fishing. Stackpole Books. 240 p.

56. Henry Gilbey (2021) The Complete Fishing Manual: Tackle * Baits & Lures * Species * Techniques * Where to Fish. Dorling Gilbey. 352 p.

57. Khilchevskiy V.K., Grebin V.V., Sherstyuk N.P. (2019) Modern Hydrographic and Water management zoning of Ukraine's territory in 2016 - implementation of the WFD-2000/60/EC. Electronic book with full papers from XXVIII Conference of Danubian countries on the hydrological forecasting and hydrological bases of water management. Kyiv,. P. 209-223.

нормативно-правова література

58. Водний Кодекс України. Закон України № 214/95-ВР від 06.06.1995р. в чинній редакції на 15.11.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

59. Директива Європейського Парламенту і Ради 200/60/ЄС «Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення». Від 23.10.2000р, чинний в редакції на 30.10.2014р. Київ: 2006. 240 с. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962#Text

60. Закон України про оренду землі № 161-XIV від 06.10.1998р. в чинній редакції на 08.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>

61. Земельний Кодекс України: Закон України № 2768-III від 25.10.2001р. із змінами та доповненнями, внесеними згідно із Законами від 2002-2012 рр., Рішеннями Конституційного Суду України № 5-рп/2005 від 22.09.2005р., № 10-рп/2008 від 22.05.2008р. чинний в редакції від 10.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

62. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України № 8074-10 від 07.12.1984р. чинний в редакції на 25.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

63. Конвенція з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер: Міжнародна Конвенція від 17.03.1992р. в чинній редакції № 994_273 від 28.11.2003р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153341_153341

64. Кримінальний кодекс України: Закон України чинний в редакції від 20.11.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

65. Методика визначення розміру плати за використання на умовах оренди частини рибогосподарського водного об'єкта, рибогосподарської технологічної водойми// Наказ Міністерства аграрної політики і продовольства України № 11 від 14.01.2014р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0194-14/conv/print144854035676>

66. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України № 256 від 22.07.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#n15>

67. Правила любительського рибальства: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19.09.2022р. № 700 в чинній редакції наказу № 1671 від 29.05.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0890-24#n2>

68. Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами/ постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1999р., чинна в редакції від 07.08.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-99-%D0%BF#Text>

69. Про аквакультуру. Закон України № 5293-УІ від 18.09.2012р. в чинній редакції на 21.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17#Text>

70. Про затвердження Правил промислового рибальства у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах): наказ Міністерства аграрної політика та продовольства України № 785 від 10.04.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-23#Text>

71. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів: постанова Кабінету Міністрів України № 1042 від 29.09.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D0%BF#Text>

72. Порядок розроблення паспорта рибогосподарської технологічної водойми: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України № 742 від 16.12.2023р. з урахуванням змін внесених наказами № 899 від 14.04.2023р. та № 1072 від 03.05.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-14#n13>

73. Про право несудноплавних видів використання міжнародних водотоків: Міжнародна Конвенція в чинній редакції на 15.05.2009р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU97594>

74. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України № 3677-УІ від 08.07.2011р. в чинній редакції на 10.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text>

75. Про тваринний світ: Закон України № 2894-ІІІ від 13.12.2001р. в чинній редакції на 10.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>

76. Стратегія розвитку водної політики України – Водна Стратегія. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: https://mepr.gov.ua/files/KMU_Water%20Strategy_new.pdf

77. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

78. Цілі сталого розвитку: Україна 2030. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

79. Indicator Assessment. Use of freshwater resources. URL: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/use-of-freshwater-resources-2/assessment-2>

80. REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT on the implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member State reports for the period 2016-2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC1000&from=EN>

Адреси сайтів, інформаційні матеріали яких використані при підготовці окремих розділів навчального посібника:

- Дунайський клуб рибалки та мисливства. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/34444671/
- Все про рибалку в Литві. URL: <http://rybalka-online.org/forum/18-87-1>
- Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм. URL: <https://darg.gov.ua/>
- Енциклопедія рибалки. URL: <http://www.fish.kiev.ua/index.htm>
- Одеський клуб риболовів. URL: <http://fishingclub.od.ua/?sites.php>
- Рибалка онлайн. URL: http://rybalka-online.org/publ/stati_o_rybalke/63
- Риболовний сайт: все для коропоної ловлі. URL: <https://chytill.com.ua/ua/easyshop/lk-baits>
- Рибацький рай. URL: <https://rybray.com.ua/uk/>
- Сайт риболов-експерт. URL: <https://rybolov-expert.com.ua/>
- Сайт українська рибалка. URL: https://ua.fish/?srsltid=AfmBOoo8JOWfALRivAMI2snQykeEBXW_aT7q9hnpdcLdAEa5ejUTsEJyq
- Український інформаційний рибальський портал. URL: <http://on-fishing.com/>
- Українське товариство мисливців і рибалок (УТМР) <https://uoor.com.ua/ukr>

Навчальне видання

**СЕРБОВ МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ
БУРГАЗ МАРИНА ІВАНІВНА
ШЕКК ПАВЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ**

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК
ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ**

**з навчального курсу “Організація спортивного і
любительського рибальства та створення культурних
рибних господарств”**

навчальний посібник

Надруковано в авторській редакції з готового оригінал-макету

Підписано до друку 03.01.2025. Формат 60x80/16. Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 11,7 Тираж 100 пр.

Видавець Букаєв Вадим Вікторович
вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.
Тел. 0949464393, email – 7431393@gmail.com

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
факультет гідрометеорології і екології
65016, м. Одеса, вул. Львівська, 15